

**VIJEĆE ZA PREVENCIJU KRIMINALITETA
GRAD - SOLIN**

OKRUGLI STOL - ZBORNİK RADOVA

**PREVENCIJA KRIMINALITETA DROGA – ULOGA INSTITUCIJA, OBITELJI I
POJEDINCA**

23. lipanj 2008. Solin – Dom Zvonimir

Poštovani sugrađani,

Kroz suradnju partnera u Vijeću za prevenciju kriminaliteta grada Solina i stručnu potporu gostiju, predstavnika Županijskog povjerenstva za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, Županije splitsko – dalmatinske i predstavnika ureda Ujedinjenih naroda sa sjedištem u Zagrebu, 23. lipnja 2008. god. u Domu Zvonimir, Solin, održan je okrugli stol na temu «Prevencija kriminaliteta droga – uloga institucija, obitelji i pojedinaca».

Zbornik radova predstavljenih na okruglom stolu tiskan je sa namjerom upoznavanja lokalne zajednice i posebno praktičara prevencije, sa zabilježenim pojavama u Solinu, trendovima u svijetu droga i prije svega kapacitetima zajednice koji u razvijenom sustavu razmjene znanja, iskustava i praktične terenske koordinacije mogu predstavljati značajnu branu razvoju svih negativnih pojava vezanih za zlouporabu opojnih droga.

Upravo praktičan doprinos terenskoj koordinaciji službi, institucija i pojedinaca kao i implementacija te podrška aktivnostima Županijskog povjerenstva za suzbijanje zlouporabe opojnih droga na području Solina, ciljana je aktivnost Vijeća za prevenciju kriminaliteta u predstojećem razdoblju.

Partneri u Vijeću uvjereni su kako se ostvarenjem upravo koordinativne uloge stvara preduvjet cjelovitog pristupa problematici zlouporabe droga.

Kako bi se namjera Vijeća ostvarila i u praksi, dostavite vaše opaske i viđenje sa terena Vijeću i tako budite kreator sigurnosne i kulture življenja, a ne pasivni promatrač.

Članovi Vijeća za prevenciju kriminaliteta sa dužnim će poštovanjem i povjerenjem postupati sa dostavljenim prijedlozima, opažanjima i saznanjima u cilju zajedničkog rada za bolji i sigurniji Solin – grad sigurnog odrastanja.

VIJEĆE ZA PREVENCIJU KRIMINALITETA GRADA SOLINA

Stjepana Radića 42

210210 Solin

adresa elektronske pošte: prevencija.kriminaliteta@solin.hr

VIJEĆE ZA PREVENCIJU KRIMINALITETA

GRAD SOLIN

Međunarodni dan borbe protiv zloupotrebe droga - 26. lipanj

Okrugli stol na temu: Prevencija kriminaliteta droga – uloga institucija, obitelji i pojedinca

Solin; 23. lipanj 2008.god.

Dom Zvonimir

U sklopu obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv zloupotrebe droga i provedbe smjernica u radu Vijeća za prevenciju kriminaliteta za 2008.god., 23. lipnja 2008. god. sa početkom u 12:00 sati, održati će se stručni okrugli stol na temu:

Prevencija kriminaliteta droga - uloga institucija, obitelji i pojedinca

Kroz desetominutno predstavljanje radova, u raspravi će učestvovati članovi Vijeća za prevenciju kriminaliteta igosti prema odabranim temama:

„ Duhovnost i ovisnost“ – Don. Vinko Sanader

„ Roditeljstvo i prevencija ovisnosti „ – Božena Škare, Centar za socijalnu skrb - Ispostava Solin

„ Školska djeca i prevencija ovisnosti „ – Anđelka Slavić, ravnateljica OŠ „Don Lovre Katić“ u Solinu

„ Lokalni mediji i problem kriminaliteta droga „ – Radojka Bućan, glasnogovornica grada Solina

«Prevencija ovisnosti o alkoholu i pušenju» - Željka Radošević, dipl.socijalni radnik, PUSD

« Županijsko povjerenstvo i Nacionalna strategija za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga» - dr. Željko Ključević, član županijskog povjerenstva i voditelj službe prevencije pri Zavodu za javno zdravstvo

« Zlouporaba droga» - Jure Pavlović, Strukovna udruga kriminalista

„ Kriminalitet droga i putovi prekograničnog kriminaliteta „ – Ile Barišić, Strukovna udruga kriminalista

„ Policija u zajednici kroz ulogu Vijeća za prevenciju kriminaliteta i prevenciju kriminaliteta droga“ – Slobodan Marendić, tajnik Vijeća za prevenciju kriminaliteta Solina

Uz odabrane teme, u raspravi će učestvovati i stručnjaci Županijskog centra za borbu protiv ovisnosti, te se očekuje i dolazak partnera iz programa Ujedinjenih naroda, ured sa sjedištem u Zagrebu (United Nations Development Programme).

Od svih učesnika u raspravi očekuje se i pismeno predstavljanje tema koje bi u prigodnom izdanju Solina i Vijeća za prevenciju kriminaliteta činile tematski zbornik, kao radni materijal praktičara prevencije.

VIJEĆE ZA PREVENCIJU KRIMINALITETA

GRAD SOLIN

Duhovnost i ovisnost

Rađamo se samo kao živa bića, ljudima tek trebamo postati!

(Gabriel Marcel - franc, filozof)

Neupitna je činjenica da je čovjek ne samo tjelesno nego i duhovno biće. I za razliku od drugih živih bića jedino je on stvoren na sliku Božju i jedini on posjeduje razum, slobodu, savjest i besmrtnu dušu. Kao što sve stvoreno na svijetu ima svoju svrhu tako još više ima i čovjek. Smisao čovjekova postojanja je vremenita i vječna sreća koja se ostvaruje kroz vjernost Božjim zakonima i kroz djela ljubavi. Čovjek kao tjelesno (materijalno) i duhovno biće ima tjelesne i duhovne potrebe. Što te potrebe više zadovolji, bilo bi logično da je zadovoljniji, smireniji i sretniji. Nažalost, malo je sretnih ljudi na svijetu. Zašto? Zato što suvremeni čovjek često duhovne potrebe zanemaruje i podređuje ih tjelesnima, a dio tih potreba su doista nepotrebne te su nerijetko produkt reklama, pomodarstva i hira.

U toj borbi između zakona duha i zakona tijela, potreba duha i potreba tijela odvija se ljudski život. Toliki su sve *karte* stavili i sve moći upregnuli da zadovolje tjelesne potrebe. Bez obzira uspiju li ili ne opet ostaju nezadovoljni, frustrirani, jer čovjek nije samo tijelo. Takve frustracije proizvode nesigurnost i krizna stanja duha. Ako ta unutarnja kriza dugo potraje, posebice kod mladih, ona može dovesti do potpunog sloma duhovnih vrijednosti i smisla života, pa čovjek sve više postaje rob tijela i tjelesnih potreba, i što je još opasnije postaje rob tjelesnih požuda, a to ga pretvara u nešto što on po svojoj strukturi nije.

To ropstvo je prava i potpuna ovisnost. Svjedoci smo kako je iz dana u dan oko nas i u svijetu sve više robova tijela i ovisnika o drogi, duhanu, alkoholu, novcu, seksu... Ti oblici ovisnosti su, moralno gledajući, grijeh i grešni. Ovisnost čovjeka posve razgrađuje i demolira kao osobu.

Zarobljeni čovjek — ovisnik gubi svoj identitet, gubi smisao života i postaje *čovjek bez duše* ili *mrtva duša*. Da bi se čovjek oslobodio ovih tjelesnih okova ili da bi ih kroz život preventivno izbjegao treba naučiti pravilno živjeti, treba životu dati smisao. A smisao nije materijalna nego duhovna kategorija.

Na tu uzročno-posljedičnu opasnost upozorio je bečki psihoterapeut (nedavno preminuli) Viktor Frankl, koji je rekao: *Ljudi današnjice imaju od šta živjeti, ali ne*

---

¹ Župnik Župe Gospa Od Otoka

znaju za sto živjeti. On je tu čovjekovu besciljnost i bezidejnost. koja vodi u egzistencijalni vakum nazvao duhovnom gubom današnjice. I priznajmo, imao je i ima pravo.

Čini mi se da današnji čovjek gubi bitku sa samim sobom. olako se predaje. nema hrabrosti i ide linijom manjeg otpora. Draži mu je irealni svijet lažnog sjaja. nego stvoreni svijet uspjeha pa i neuspjeha, uspona i padova.

Trebamo stoga svi preuzeti odgovornost u borbi protiv svih oblika robovanja i ovisnosti. Ja nudim prokušani duhovni recept koji nam je donio Isus, Isus koji je došao osloboditi čovjeka od ropstva grijehu i usmjeriti ga k vječnom spasenju i vječnim idealima. Povratak Bogu i duhovnim vrednotama put je izlječenja od ovisnosti i put preventive, jer čovjek kao Božje stvorenje i Božja slika ničim ne može uspješno nadomjestiti Boga, a Bogom osmišljen život posve smanjuje rizik ovisnosti. To pokazuju i dokazuju toliki koji su se kao ovisnici zaliječili ili izliječili zahvaljujući baš vjeri i tzv. Kristoterapiji, koja se koristi u mnogim komunama diljem Europe i svijeta.

Zato, možemo reci da: tražiti smisao - znaci tražiti Boga, naći smisao - znaci otkriti Boga koji je **Ljubav**, živjeti smisao - znaci poštivati zakon Božji koji usređuje u svim situacijama života.

Uključimo se svi i pomozimo ovisnicima upoznati pravu sliku Boga i pronaći smisao života, učinimo nešto za njih da nam Isus jednom ne kaže: *Bio sam narkoman (ovisnik) i nisi mi pomogao.*

Boženka Škare²,

OVISNOST RODITELJA O DROGAMA SA STAJALIŠTA INTERVENCIJE CENTRA ZA SOCIJALNU SKRB RADI ZAŠTITE INTERESA DJECE

U V O D

Stručni djelatnici u centrima za socijalnu skrb kao i djelatnici iz zdravstva, policije, odgoja i obrazovanja često se susreću s roditeljima ovisnicima koji nisu u stanju osigurati skrb i sigurnost svojoj djeci. Ti roditelji ne uspijevaju biti dobrim roditeljima, premda to žele. Svakako je važan proces prepoznavanja načina života i patnje djece u tim prilikama, ali i njihovih roditelja, te što ranija i sveobuhvatnija intervencija. Stoga je nužno ostvariti interdisciplinarnu i interinstitucionalnu suradnju s obzirom da se u ovom području isprepleću medicinski, pravni i psihosocijalni aspekti problema. Još uvijek smo u fazi izgrađivanja ovih odnosa uz potrebu usklađivanja strategija i određivanja uloga, te intenziviranje kvalitetnije suradnji radi cjelovite procjene obiteljske situacije roditelja ovisnika i njihovih roditeljskih potencijala.

Svakako je potrebno imati na umu činjenicu da je ovo **emocionalno vrlo težak rad**, da su stručni djelatnici u centrima za socijalnu skrb kod donošenja formalno pravnih prijedloga i odluka radi zaštite djece ovisnika, izloženi teškim situacijama te je uzajamna osobna i stručna podrška utoliko značajnija. Moja najintenzivnija profesionalna iskustva uz doživljaj ugroženosti vlastitog integriteta, upravo su vezana za intervencije radi donošenja odluka o oduzimanju djece roditeljima ovisnicima.

KAKO OVISNOST DJELUJE NA RODITELJSKO FUNKCIONIRANJE

Osnovne roditeljske funkcije

Saznanje stručnih djelatnika u centrima za socijalnu skrb da su jedan ili oboje roditelja ovisnici, traži procjene sposobnosti roditelja da skrbe o svojoj djeci kroz izvršavanje njihovih roditeljskih funkcija, o čemu ovisi i daljnja stručna intervencija.

U području socijalnog rada sustavno opažanje interakcija roditelja i djeteta izuzetno je važno radi izbora intervencije, odnosno mjere obiteljsko pravne zaštite koja će se primijeniti prema obitelji.

Kroz opažanja tražimo odgovore na važna pitanja:

- da li su roditelji sposobni realno opažati svoju djecu i uspostaviti dobru vezu s djetetom,
- kako reagiraju na djetetove poticaje / da li su brižni, stimulirajući, ohrabrujući /
- kako roditelj reagira na potrebe djeteta, /opaža li ih, reagira li u skladu s njima/,

-jesu li roditelji dostupni djetetu, razvijaju li s djetetom sigurnu privrženost ili su neuključeni u odnos s djetetom ,

-da li su sposobni suosjećati s djetetom/mogu li zamisliti kako s osjeća dijete koje je bespomoćno, prestrašeno, zlostavljano, zanemareno/.

---

² Diplomirani socijalni radnik, Centar za socijalnu skrb – Podružnica Solin

Roditeljska sposobnost uživanja u djetetov položaj i njegove potrebe ključna je u procesu procjenjivanja općeg roditeljskog funkcioniranja.

Roditelji ovisnici

Na vrstu intervencije socijalne skrbi **osobito** utječu činjenica da li je majka ovisnica, dob djeteta, kvaliteta socijalne mreže, spremnost roditelja na liječenje, da li se radi o povremenoj upotrebi droge ili kroničnoj zloupotrebi koja može biti povezana s nezrelošću i emocionalnim poteškoćama. Također procjenjujemo koliko uzimanje droge roditelje sprječava u funkcioniranju i kakvu ulogu ima roditelj koji nije ovisnik.

U procjeni se redovito susrećemo s poricanjem ovisnosti, usprkos jasnim suprotnim dokazima i ponašanjima, te minimaliziranju ovisnosti a posljedično i raznovrsnim poteškoćama koje imaju zbog ovisnosti.

Kad su oboje roditelja ovisnici uklopljeni u ovisničku sredinu, njihove razvojne mogućnosti vrlo su ograničene.

Trudnoća majke može imati ključnu ulogu u njenom prekidu s ovisnošću. Iskustva pokazuju da majke koje nisu uspjele prekinuti s ovisničkim ponašanjem tijekom trudnoće rijetko u tome uspijevaju nakon djetetova rođenja. Nažalost, uočava se da kod žena ovisnica porod djeteta općenito nije nešto planirano i željeno, trudnoća se često otkriva kasno i u pravilu ne kontrolira.

Nestalan život ovisnika o drogama često je toliko obilježen beskonačnim traženjem novca i droge da se potpuno isključe iz roditeljske uloge.

U ovoj kategoriji susrećemo roditelje koji grubo zanemaruju ili zapuštaju svoju djecu, odnosno to su roditelji koji su potpuno nedostupni svojoj djeci.

Kod roditelja ovisnika važno je uočiti i stresne činitelje u njihovom djetinjstvu. Često su to osobe koje su u vlastitom djetinjstvu bile zlostavljane, odbacivane i osjetili ravnodušnost svojih roditelja prema sebi. Sami nisu dobili potrebnu psihološku skrb koja je preduvjet za suosjećanje i davanje brige i topline svom djetetu. Biti dobar roditelj pretpostavlja da su neke temeljne ljudske potrebe bile zadovoljene rano u životu. Riječ je o potrebi za ljubavlju, pažnjom, sigurnošću i stalnošću.

Ovo su važne činjenice o kojima se vodi računa u savjetodavnom i terapijskom radu.

U socijalnoj skrbi je osobito važno procjenjivati kapacitet baka i djedova te njihovih mogućnosti preuzimanja skrbi o unucima.

Naime, često se u praksi bake i djedovi nude kao „logična“ rješenja za unuke dok su roditelji na liječenju. Takve odluke zahtijevaju ozbiljan kontinuiran stručni rad ukoliko se donesu. Uloga stručnjaka ne može biti samo nadziranje, već često moramo tražiti drugačija i različita ponašanja od onih koja su imali prema vlastitoj djeci. Želja obitelji za ponovnim stjecanjem društvenog kredibiliteta, predstavlja snažni poticaj promjeni koju treba poticati.

Djeca u obitelji ovisnika

Dijete u ovisničkim obiteljima izloženo je brojnim rizicima zbog kaotičnog destruktivnog stila života roditelja ovisnika.

Roditelji ovisnici su toliko zaokupljeni svojim svijetom da ne primjećuju dijete i njegove potrebe.

Još nerođeno dijete čija je majka ovisnica rađa se s apstinencijskom krizom, te drugim zdravstvenim poteškoćama koje traže intenzivni tretman.

Dijete je izloženo tjeskobnim i nepredvidivim situacijama i razvija nesigurnu privrženost prema roditeljima a dugoročno ima poteškoće u stvaranju povjerenja prema drugima.

Dijete je lojalno svom roditelju, štiti ga, prikriva njegovu ovisnost i istovremeno osjeća vlastitu krivnju.

S vremenom razvija lošu sliku o sebi i nisko samopoštovanje. Njegov unutrašnji svijet ispunjen je negativnim osjećajima i negativnim mislima o sebi i svijetu. Za njega su roditelji nepredvidiv nepostojani i osjeća da ne vode računa o njemu.

Djeca razvijaju različiti **simptome** kao što su anksioznost ili regresivno ponašanje. Tugu koju djeca osjećaju često prikrivaju agresivnim ponašanjem koje usmjeravaju prema drugim ljudima.

Djeca često zbog tako negativne slike o sebi bježe u samodestruktivna ili delikventna ponašanja. Drugi pak nesvjesno pronalaze načine da se kazne različitim emocionalnim pa čak i fizičkim simptomima.

Dječja odanost roditeljima, i njihove strategije preživljavanja dobro su poznate stručnjacima koji se bave djecom u rizičnim obiteljima.

Najčešće razlikujemo dvije strategije preživljavanja djece u teškim uvjetima:

a) pretjerano dobra prilagođenost- djeca se ponašaju tako da udovolje zahtjevima odraslih. Ponašaju se tako da što više izbjegnu ljutnju ili zastrašujuća ponašanja odraslih. To nastoje izbjeći, ugađajući roditeljima što više mogu. Djeca sa strategijom pretjeranog prilagođavanja često pokazuju ponašanja i kompetencije koja su mnogo naprednija od onoga što bi se od njih moglo očekivati s obzirom na njihovu dob i mogućnosti.

b) hiperaktivnost i destruktivnost se očituje u agresiji i samouništavajućim ponašanjima. Često su povezan sa snažnim nemirom.

U podlozi različitih oblika preživljavanja djece nalaze se isti osjećaji bespomoćnosti, zbunjenosti, krivice, tjeskobe, tuge, praznine, potištenosti i agresivnosti koji se mogu razlikovati u jačini.

Strategije ovladavanja i preživljavanja djetetovi su načini nošenja sa obiteljskom situacijom, način njegove obrane od vlastitih osjećaja i od okoline. Pomoću tih strategija dijete uspostavlja određenu kontrolu nad okolinom ili barem iluziju određene kontrole.

FORMALNA I STRUČNA ULOGA CENTRA ZA SOCIJALNU SKRB

Unutar različitih institucija koje se susreću s obiteljima ovisnika centri za socijalnu skrb imaju mogućnost primijeniti i potaknuti formalno pravnu intervenciju sa stručnom.

Iako se upotreba formalno pravnog autoriteta nekada suprotstavlja terapijskom pristupu (istovremena kontrola i terapija), kroz praksu se pokazala korisnost istovremene kontrole i terapijskog rada.

Naime, nedopustivo je prepoznati da je dijete zanemareno ili zlostavljano u obitelji ovisnika, a da se ne poduzmu mjere obiteljsko pravne zaštite djeteta, a istovremeno se radi s roditeljima radi uključivanja u liječenje.

U formalno pravnom dijelu centru za socijalnu skrb stoje na raspolaganju mjere obiteljsko pravne zaštite koje može izreći sam /1,2,3/ ili ih predložiti sudu /3,4,/.

1. Upozorenje roditeljima na pogreške i propuste u skrbi i odgoju djeteta,

2. Nadzor nad izvršavanjem roditeljske skrbi kad su pogreške i propusti roditelja viševrsni i učestali ili kad je roditeljima potrebna posebna pomoć u odgoju djeteta,

3. Oduzimanje roditeljima prava da živi sa svojim djetetom i odgaja ga, ukoliko je roditelj u većoj mjeri zanemario podizanje i odgoj djeteta,

4. Lišenje roditeljske skrbi – u slučajevima kad roditelji zlorabe ili grubo krše roditeljsku odgovornost

Prve dvije mjere postavlja centar za socijalnu skrb, a oduzimanje prava roditeljima da žive sa svojom djecom centar donosi samo u hitnim postupcima, nakon toga tu mjeru treba potvrditi sud. Sud je također je nadležan i za oduzimanje roditeljske skrbi.

U odnosu na dvije zadnje mjere centar za socijalnu skrb je predlagač i daje sudu stručno mišljenje o daljnjoj skrbi za djecu.

U odnosu na roditelje ovisnike najčešće se izriče mjera oduzimanja roditeljima prava da žive sa svojom djecom i odgajaju ih (3). Mjera se donosi na godinu dana, kada je sud ponovno preispituje. Redovito se roditeljima uvjetuje uključivanje u liječenje.

Ovisnost oboje roditelja, zakašnjela intervencija u obitelji i dugotrajna izloženost djece nepovoljnim utjecajima razlog je oduzimanja roditeljima prava da žive sa svojom djecom.

Lišenje roditeljske skrbi redovito se izriče kad su oba roditelja ovisnici i ne poduzimaju ništa u pravcu liječenja, a u široj obitelji nema mogućnosti zbrinuti dijete. Tada se djeca daju na **posvojenje.**

Stručna uloga djelatnika centara za socijalnu skrb ogleda se u poznavanju dinamike odnosa u obitelji, patoloških stilova funkcioniranja, razvojnih potreba djece te utjecaj nepovoljnih okolnosti na sigurnost, zdravlje i sveukupni razvoj.

To od stručnih djelatnika traži uz dodiplomsko obrazovanje i dodatnu kontinuiranu edukaciju. U pravilu ovi poslovi se rade timski (socijalni radnik, psiholog, defektolog i pravnik), a često se uključuju i vanjski suradnici iz zdravstvenih ustanova (liječnici, specijalisti psihijatri).

Stručni djelatnici u centrima za socijalnu skrb rade s djecom i obiteljima savjetodavno, jer samo postavljanje mjera obiteljsko pravne zaštite, bez stručnog rada s obitelji u najvećem broju slučajeva ne dovodi do promjene funkcioniranja. Potreban je veliki stručni angažman u motiviranju roditelja na promjenu stila života uz zaštitu djece kroz donošenje i formalno pravnih odluka.

Stručni i formalni pristup fokusiran je na dijete i zaštitu njegovih prava i interesa. To naravno ne isključuje rad na snaženju roditelja za liječenje te suradnju u svim fazama liječenja i rehabilitacije s ustanovama i organizacijama koje se bave liječenjem ovisnosti.

Podaci Centra za socijalnu skrb Split o primijenjenim mjerama obiteljsko pravne zaštite u odnosu na roditelje ovisnike o drogama za period od 2005-2007.g. za područje Podružnice Solin.

Tablica 1 Prikaz mjera obiteljsko pravne zaštite

Mjere obiteljsko pravne zaštite	broj obitelji
1. Upozorenje roditeljima	5
2. Nadzor nad izvr.rod.skrbi	4
3. Oduzimanje prava da žive sa svojom djecom	8
4. Lišenje roditeljske skrbi	3
Sveukupno	20

-Mjera upozorenja izrečena je prema roditeljima koji ne žive sa svojom djecom,ali ih viđaju.

- Nadzor se provodi u obiteljima gdje je jedan roditelj ovisnik, odnosno u jednoj obitelji gdje su oboje roditelja ovisnici,ali su uključeni u liječenje i postoji stabilna socijalna mreža koja brine o djetetu.

-Tablica potvrđuje ranije iznesenu tvrdnju da Centar najčešće predlaže mjeru oduzimanja prava roditeljima da žive sa svojom djecom. U svih **8** slučajeva oduzimanja prava da žive sa svojom djecom **oba roditelja** su dugogodišnji ovisnici o teškim drogama. Četvero roditelja je na liječenju u komunama. Dvije majke su prošle predviđeni program liječenja u komuni, a dva oca su samovoljno napustili liječenje. Dva roditeljska para su uključena u liječenje u Službi za prevenciju bolesti ovisnosti.

-Kod lišenja roditeljske skrbi, također su svi roditelji ovisnici o teškim drogama. Jedan roditeljski par je odustao od liječenja, a jedan roditeljski par i jedna samohrana majka nikada nisu prihvatili liječenje.

Nakon lišenja roditeljske skrbi djeca su posvojena.

Tablica br. 2 Struktura obitelji

Struktura obitelji	broj obitelji
1. potpuna obitelj-bračna zajednica	13
2.potpuna obitelj-izvanbračna zajednica	4
3. roditelji razvedeni	1
4. jednoroditeljska obitelj /majka/	2
Sveukupno	20

Struktura obitelji prikazana je u trenutku **početne intervencije** Centra i ne razlikuje se značajno od obitelji koje nemaju problema s drogama. Većina roditelja su bili u bračnoj zajednici, odnosno djeca su živjela s oba roditelja. Ovo ponovno upozorava da cjelovitost obitelji sama po sebi nije značajan pokazatelj zaštite djece u obitelji. U međuvremenu se struktura promijenila, na način da se povećao broj razvedenih roditelja, odnosno pokrenutih postupaka razvoda braka.

Tablica br. 3 Broj djece u obitelji

Struktura obitelji	broj djece
Potpuna - bračna zajednica	21
Potpuna-izvanbračna zajednica	4
Obitelj Roditelji razvedeni	2
Jednoroditeljska obitelj	2
Sveukupno	28

Obitelji koje su bile u bračnoj zajednici većinom su imale po **dvoje** djece(8 obitelji), a 5 obitelji je imalo po jedno dijete.

Roditelji u izvanbračnim zajednicama i jednoroditeljske obitelji su imale po jedno dijete. Razvedeni roditelji u također su imali dvoje djece.

Umjesto zaključka

Primjer br. 1

Brat i sestra u dobi od 6 i 4 godine nakon kaotičnog života s nezrelom majkom i ocem ovisnikom o drogama, nakon što ih je majka napustila i ostavila ocu i nemoćnoj baki, oduzeta su od roditelja i povjerena domu za djecu. Iako se provodila mjera nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi roditelji nisu pokazivali interes za promjenu stila funkcioniranja, a napuštanje djece od majke tražilo je hitno izdvajanje djece iz obitelji.

Dječak je, nakon što se našao na sigurnom, detaljno pričao o očevom drogiranju, svim fazama kroz koje je otac prolazio ako ne bi imao droge ,promjenama ponašanja, svojim strahovima za sebe, sestru, majku...

Djeca su nakon godine dana smještena u udomiteljsku srodničku obitelj. Danas je dječak odličan učenik II razreda, a djevojčica kreće u školu.

Otac je pokušao liječenje u komuni, nakon 8 mjeseci odustao, živi u kriminalnom miljeu. Majka se jednom javila djeci i sama živi stihijski. Imamo saznanja da su povremeno skupa. Nemaju kontakt s djecom.

Primjer br. 2

Liječnica pedijatar prijavila je zanemarivanje zdravstvene skrbi za djevojčicu u dobi od 4 godine. Majka je neredovito dijete dovodila kod liječnika, iako je to zbog zdravstvenih razloga bilo nužno. Dijete još nije imalo osobno ime ni zdravstvenu iskaznicu. Dobivamo podatak da otac boluje od PTSP-a, ali i da su oboje roditelja dugogodišnji ovisnici o drogama s povremenim apstinencijama. Postavlja im se mjera nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi, upućuju u Službu za prevenciju bolesti ovisnosti. Jedno vrijeme surađuju s voditeljicom i Centrom, ali posljednjih mjeseci voditeljica opaža potpuno disfunkciju oboje roditelja i ugroženost djece. Roditelje suočavamo s procjenom da nisu u stanju zaštititi svoju djecu. Po hitnom postupku djecu povjeravamo djedu i baki po majci, i istovremeno pokrećemo postupak pred Sudom. Roditelji, nakon jednomjesečnog negiranja problema i odbijanja liječenja, prihvaćaju odlazak u komunu. Sada su oko godinu dana u odvojenom komunama u Hrvatskoj. Baka dobro skrbi o unuci, o kojoj govori s puno ljubavi i prihvaćanja. Očekuje da će kćerka i zet uspjeti u liječenju.

Primjer br. 3

Dvadeset sedmogodišnja djevojka dugogodišnja ovisnica koja živi u izvanbračnoj zajednici sa znatno starijim muškarcem ovisnikom rodila je pred nekoliko mjeseci djevojčicu. Trudnoću nije kontrolirala, skrivala je od svog partnera. Do poroda je stalno uzimala heroin i na dan kada je došla u rodilište. Dijete je rođeno s apstinencijskom krizom, majka je također imala ozbiljnu krizu i htjela je odmah napustiti rodilište.

Dijete je smješteno u dom, dobro napreduje, zdravo je. I dalje zbog apstinencijske krize pri porodu dobiva terapiju. Majka se nije uključila u liječenje, njen partner navodi da on nije otac djeteta. Nije se interesirala za dijete i nije spremna na promjenu stila života. Sud je lišio roditeljske skrbi, u tijeku je postupak posvojenja.

Na kraju ovog rada ponavljam riječi iz uvoda da je ovo profesionalno vrlo težak i stresan posao, ali kad roditelji nisu u stanju zaštititi djecu zbog svoje ovisnosti i zaokupljenosti sobom, onda je odgovornost na nama profesionalcima.

Ne zanosim se iluzijom da sve radimo dobro i pravovremeno. Još uvijek ima puno prostora za poboljšanje suradnje i koordinacije različitih institucija, ustanova, udruga i svih koji se susreću s obiteljima ovisnika. Upravo aktivnosti koje pokrećemo u našem Gradu mogu tome doprinijeti.

ŠKOLSKI PREVENTIVNI PROGRAM

Prevenција zlouporabe opojnih droga i drugih sredstava ovisnosti

Uvod:

Problem zlouporabe opojnih droga je problem s kojim se susreću svi društveni slojevi, sve društvene zajednice i sve zemlje, od najsiromašnijih do gospodarski najrazvijenijih. Zabrinutost zbog narušavanja temeljnih vrijednosti društva, obitelji i pojedinca potaknula je Ujedinjene narode i Europsku uniju na poduzimanje brojnih aktivnosti s ciljem smanjenja ponude i potražnje droge.

I u Republici Hrvatskoj se posljednjih godina suočavamo s problemom povećanja ponude, raznovrsnosti i dostupnosti droge. Stručnjaci smatraju da najznačajniji utjecaj na porast ovisnosti o drogama u Hrvatskoj imaju socijalni čimbenici, kao što su: gospodarsko stanje, ratna zbivanja, porast kriminala i dostupnost droge, migracije stanovništva i brojna druga sociološka zbivanja u zajednici. Raširenost zlouporabe opojnih droga u pojedinoj regiji, odnosno županiji u Republici Hrvatskoj je različito, a ovisi o povijesnim, socijalnim, kulturnim i demografskim karakteristikama. Ipak se može ustvrditi da je problem ovisnosti uglavnom problem urbanih sredina.

Pojava konzumiranja uvjetovana je dostupnošću droga, a njena raširenost ovisi o učinkovitosti različitih programa prevencije ovisnosti na nacionalnoj i lokalnoj razini, te institucionalnih i izvaninstitucionalnih resursa za suzbijanje problema ovisnosti.

Hrvatski sabor je 1996. godine donio Nacionalnu strategiju koja je temeljni dokument za provođenje različitih aktivnosti na području suzbijanja zlouporabe opojnih droga. Od 1996. godine do sada, došlo je do značajnih promjena na pravnom području u vezi sa suzbijanjem zlouporabe opojnih droga. Unaprjeđene su stručne i znanstvene spoznaje iz tog područja, a posebice u pogledu smjernica i doktrine provođenja prevencije ovisnosti kao i liječenja i tretmana ovisnika.

---

³ ravnateljica OŠ «Don Lovre Katić», Solin

Vlada Republike Hrvatske je 2002. godine je osnovala Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga i imenovala Povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe opojnih droga. Oni su postali službeni koordinatori provedbe politike suzbijanja zlouporabe opojnih droga s ciljem usklađivanja mjera i aktivnosti za postizanje učinkovitosti, kako među tijelima državne uprave tako i između tijela državne uprave i tijela lokalne uprave.

Približavanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji i preuzimanjem njezine pravne stečevine, na području nacionalne politike vezane uz droge stvorene su brojne mogućnosti za različite nove aktivnosti i unaprjeđenja na području javnog zdravstva, socijalne politike, školstva, djelovanja policije, carine i pravosudnog sustava. Hrvatski sabor je 2005. godine donio Nacionalnu strategiju suzbijanja zlouporabe opojnih droga u RH za razdoblje od 2006.-2012. godine. Nacionalna strategija je osnova za daljnje djelovanje državnih institucija, tijela jedinica lokalne i područne samouprave, ustanova, udruga i vjerskih zajednica..

Rezultati istraživanja upozoravaju da je raširenost konzumiranja droga i drugih sredstava ovisnosti među mladima sve veća i pomiče se na sve mlađu dob. Stoga je potrebno poseban naglasak staviti na razvijanje sustava prevencije ovisnosti među djecom i mladima, jer prevencija prema izvornom značenju podrazumijeva predusretanje, odnosno sprječavanje neželjene pojave (*lat. praevenire = preteći*). Pri tom je osobito važna primarna prevencija usmjerena na opću populaciju djece i mladeži, njihove obitelji, nastavnike, učitelje, odgajatelje i ostale relevantne subjekte. Potrebno je što ranije identificirati rizične skupine djece i mladih, za koje je potrebno razvijati specijalne zaštitne preventivne programe, kao i na unaprjeđenje mjera sekundarne prevencije, odnosno ranog otkrivanja konzumenata droga, kako bi se spriječilo da eksperimentiranje s drogama preraste u ovisnost.

Programi prevencije trebaju se provoditi kroz nekoliko glavnih područja koja utječu na ponašanja i vrijednosni sustav djece i mladih, a to su: obitelj, odgojno-obrazovni sustav, vjerske zajednice i lokalna zajednica. Sustavni rad na sprječavanju zlouporabe sredstava ovisnosti podrazumijeva izradu, provedbu i održivost kvalitetnih programa prevencije i rane intervencije.

ŠKOLSKI PREVENTIVNI PROGRAM (ŠPP)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa 1998. godine je u svom akcijskom planu suzbijanja zlouporabe droga donijelo odluku kojom je preventivni program škole postao sastavni dio godišnjeg plana i programa rada svih odgojno obrazovnih ustanova i đачkih domova.

Školski preventivni programi obuhvaćaju preventivni rad na suzbijanju zlouporabe droga, ali i legalnih sredstava ovisnosti kao što su duhan, alkohol i lijekovi. Školski preventivni program također ima zadaću sprječavanja nasilja među djecom i mladima te povećanja sigurnosti u školama.

Ustroj sustava prevencije ŠPP-a:

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

Nacionalni odbori i uredi

MINISTARSTVO ZNANOSTI OBRAZOVANJA I ŠPORTA

URED DRŽAVNE UPRAVE U ŽUPANIJI

Županijsko povjerenstvo

Županijski koordinator preventivnog programa

ODGOJNO-OBRAZOVNA USTANOVA

Školsko povjerenstvo

Školski koordinator preventivnog programa

Školski preventivni program Osnovne škole don Lovre Katića

Osnovna škola don Lovre Katića u školskoj godini 2007./08. broji 1064 učenika i 43 razredna odjela. Uz matičnu školu djeluju i dvije područne škole u Ninčevićima i Ropotini. Nastavu izvode 23 učitelja razredne nastave i 38 predmetne nastave. U stručno-razvojnoj službi škole zaposleni su pedagog, psiholog i defektolog. Učenici pohađaju školu u dvije smjene. Imamo jedan razredni odjel za učenike s posebnim potrebama (čl.7 Zakona o školovanju učenika s teškoćama u razvoju). Već četiri godine otvoren je Produženi stručni postupak za 6 učenika kojeg provode odgajatelji Doma za odgoj iz Splita.

Škola ima status Međunarodne eko-škole (projekt zaštite okoliša) i Udružene UNESCO-ve škole (projekt zaštite i očuvanja kulturne i povijesne baštine), a u suradnji s Uredom državne uprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji sudjelujemo u projektu Turistička kultura.

Sastavni dio godišnjeg plana i programa škole je Školski preventivni program. Članovi školskog povjerenstva koordiniraju provedbu programa. U povjerenstvu su: ravnatelj škole, koordinator ŠPP, stručni suradnici, predstavnici učitelja, predstavnici roditelja i predstavnici učenika.

Školski koordinator je učitelj ili stručni suradnik koji je osobito upućen i senzibiliziran za preventivni rad s djecom i mladima. U našoj školi je školski koordinator ŠPP-a pedagoginja škole.

Prevenciju u školi provode svi učitelji, razrednici i stručni suradnici u redovnom nastavnom programu, na satovima razrednog odjela, u izvannastavnim aktivnostima, u radu s roditeljima, u izvanškolskim aktivnostima, u pružanju pomoći u osmišljavanju i organiziranju slobodnog vremena djece.

Edukaciju i rad s djecom provode djelatnici škole, odnosno djeci poznate osobe. Školski projekti mogu nastati i u zajedničkoj suradnji s vanjskim suradnicima, dok projekti koje su osmislili vanjski suradnici moraju imati odobrenje stručnih nadležnih službi Ureda državne uprave i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta.

ŠPP se provodi na dvjema razinama:

- *Primarna prevencija*: obuhvaća sve učenike škole, kao i rad na sadržajima integriranim kroz nastavni program, na satu razrednog odjela, u radu izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti te rad unutar projekata i programa koje će škola osmišljavati prema interesu i mogućnostima učitelja i stručnih suradnika.

- *Sekundarna prevencija*: obuhvaća učenike koji spadaju u skupinu djece rizičnog ponašanja, a provode je stručna služba u školi, zdravstveni radnici, radnici Centra za socijalnu skrb i MUP-a, te drugi stručnjaci po potrebi.

CILJ ŠPP-a

Svrha, odnosno glavni cilj ovog preventivnog programa je unaprjeđenje i zaštita zdravlja mladih, omogućavanje života i školovanja u sigurnim uvjetima uz poštivanje razvojnih poteškoća i različitosti pojedinca te prevencija rizičnih ponašanja i situacija.

Program ima više ciljeva: spriječiti neželjene oblike ponašanja; omogućiti djetetu stvaranje pozitivne slike o sebi; pružiti mu pomoć u rješavanju kriznih situacija; otvoriti komunikaciju između učitelja i učenika; prihvatiti različitost među djecom; senzibilizirati učitelje, roditelje i učenike za problem nasilja prema djeci i među djecom; osmisliti i organizirati slobodno vrijeme djeteta, odnosno ponuditi različite izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, osposobiti učenika za samopomoć i samozaštitu.

ZADAĆE ŠPP-a

Djecu i mlade treba naučiti, osposobiti, upozoriti i potaknuti:

- da formiraju pozitivan stav prema zdravim stilovima života,
- da se odupru pritisku vršnjaka i okoline da uzmu drogu ili neko drugo sredstvo ovisnosti,
- da nauče i usvoje vještinu donošenja odluka u rješavanju problema,
- da razviju samopoštovanje i pozitivnu sliku o sebi,
- da razviju kritičko mišljenje i vještinu komunikacije,
- da formiraju ispravan stav prema sredstvima ovisnosti i upoznaju se sa štetnim posljedicama upotrebe droga, pušenja duhana i pijenja alkoholnih pića,
- da procijene ekonomske prednosti neuzimanja sredstava ovisnosti,
- da sami postanu sudionici i aktivni nosioci preventivnih programa među vršnjacima i u svojim obiteljima.

RAZRADA AKTIVNOSTI

Rad s učenicima:

U redovnom programu rada, u svim predmetima, nastavnim temama i jedinicama trebaju se integrirati sadržaji kojima će se poučavati učenike onim znanjima i kompetencijama koje će im biti potrebne za obnašanje različitih uloga u odrasloj dobi. Pri tome je vrlo važno pripremiti učenike za mogućnosti, ali i mnoga iskušenja koja ih čekaju u životu.

Satovi razrednika se tematski planiraju. Razrednik, ali i ostali učitelji trebaju predvidjeti i planirati situacijska postupanja prema pojedincima, skupinama učenika ili razrednim odjelima.

Učenike je potrebno poticati na uključivanje u izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u skladu sa sposobnostima i interesima. Takve aktivnosti pružaju djeci mogućnost afirmacije u raznim područjima, razvijaju im osjećaje pripadnosti i ispunjenosti te potiču zdrave odnose među članovima grupe.

Kulturna i javna djelatnost škole treba promovirati opće kulturne i civilizacijske vrijednosti koje izviru iz nacionalne i europske tradicije.

Vrlo je važno darovitim učenicima i učenicima kod kojih se javljaju poteškoće u razvoju odrediti primjeren oblik školovanja te senzibilizirati ostale učenike za njihove potrebe, pomoć i suradnju. Učenike rizičnog ponašanja treba uključiti u savjetovanje kod stručnog

suradnika u školi ili izvan škole. Djeca rizičnog ponašanja bez učinkovite roditeljske skrbi mogu se uključiti u poludnevni produženi stručni postupak kojeg u školskom prostoru provode odgajateljica Doma za odgoj iz Splita.

Metode rada s učenicima su: razgovor, radionice, predavanja, tribine, igre uloga, izrada plakata, brošura i letaka, športske aktivnosti, humanitarne aktivnosti, projekti na razini škole i sl.

Teme u radu s učenicima se odabiru i prilagođavaju dobi učenika.

<ul style="list-style-type: none"> ○ Kako kontrolirati svoje emocije? ○ Učenje i radne navike ○ Mirno rješavanje sukoba ○ Izbor škole i zanimanja ○ Kako komuniciramo? ○ Humani odnosi među spolovima ○ Odnosi učenik-učenik, učenik-roditelj, učenik-učitelj ○ Ovisnosti- zdravstveni odgoj ○ Pubertet i odrastanje ○ Što je to biološka, a što emocionalna zrelost ○ Psihološke promjene u pubertetu i odrastanje ○ Spolno sazrijevanje - zdravstveni odgoj ○ Kada potražiti pomoć odraslih i prijatelja ○ Je li me lako nagovoriti? ○ Vještina donošenja odluka 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Internet i mobitel: uporaba i zlouporaba ○ Rizični utjecaji vršnjaka ○ Vršnjački odnosi (sociometrija) ○ Tolerancija u međuljudskim odnosima ○ Moralne vrijednosti mladih ○ Tužakanje ili traženje pomoći ○ Šalabahteri - podsjetnik ili prijevara ○ Trening socijalnih vještina ○ Živimo svoja prava ○ Odgoj za humanost-humane vrijednosti ○ Empatija i asertivno ponašanje ○ Prepoznavanje i izražavanje emocija ○ Reagiranje u stresnim situacijama
---	---

Diskretni zaštitni program

Osim pomaganja u odrastanju i učenju životnim vještinama i znanjima, potrebno je djeci i individualno pomagati nadziranjem njihovog napredovanja. Diskretni zaštitni program, kojeg provode učitelji u suradnji sa stručnim suradnicima, primjenjivat će se na one učenike koji iskazuju probleme u ponašanju, učenju ili već pripadaju rizičnoj skupini. Pri tom je važno na vrijeme uočiti izostajanje s nastave, smanjenje školskog uspjeha i nezainteresiranost za školske obveze i aktivnosti, agresivnost, povlačenje u sebe, nedolično ponašanje, otpor svakom autoritetu, fizičke primjene, sklonost lažima, prekid starih prijateljstava i uspostava novih kontakata s „čudnim“ prijateljima, otuđivanje imovine, eksperimentiranje s nedopuštenim i nezdravim sredstvima, vršnjačko zlostavljanje (bylling), zanemarivanje i nasilje u obitelji i sl.

Rad s roditeljima:

Obitelj je prvi odgojni i zaštitni čimbenik u razvoju mlade osobe. Stoga je nužno posebnu pozornost usmjeriti na izgradnju i jačanje kvalitetnih i poticajnih odnosa među njenim članovima. Poboljšanjem roditeljskih znanja i vještina unaprijedit ćemo odgojnu funkciju obitelji.

S roditeljima surađuju razrednici, ali i ostali predmetni učitelji i stručni suradnici škole. Osnovna područja edukacije i suradnje s roditeljima su:

- Komunikacija s djecom,
- Razvojne potrebe djece,
- Nenasilno ponašanje u odgajanju djece,
- Utjecaj medija (TV, kompjutor, internet) na razvoj djece,
- Učenje socijalnim vještinama i donošenju odluka,
- Prevencija bolesti ovisnosti („Dobro je znati“).

Metode rada s roditeljima: individualno informiranje, informiranje putem panoa za roditelje, predavanja na roditeljskim sastancima, radionice, savjetovanje u stručno-razvojnoj službi škole, upućivanje na tretman izvan škole, tribine organizirane u suradnji naših djelatnika i vanjskih stručnjaka, rad s Vijećem roditelja.

Suradnja s drugim ustanovama i institucijama

Provedba preventivnog programa zahtijeva uravnotežen, multidisciplinarni i integrirani pristup te koordinirani rad svih tijela uključenih u borbu protiv ovisnosti i svih drugih oblika neprihvatljivih ponašanja. To su: Služba za prevenciju bolesti ovisnosti u Splitu, Školska ambulanta u Solinu, Centar za socijalnu skrb-Solin, Vijeće za prevenciju kriminaliteta grada Solina, Crkva, Vijeće mladih grada Solina, sportski klubovi, Policijska postaja u Solinu i drugi.

Edukacija i usavršavanje učitelja i stručnih suradnika

Kako bi se Preventivni program provodio što bolje, nužna je i stalna edukacija i usavršavanje učitelja i stručnih suradnika vidu raznih radionica, stručnih aktivna, stručnih predavanja te savjetovanja. U suradnji s Državnim uredom za prosvjetu u Splitsko-dalmatinskoj županiji uključuju se u preporučene programe.

Vrednovanje programa:

U sklopu ŠPP-a kontinuirano će se vršiti vrednovanje rada. Ono je potrebno kako bi voditelji grupnih i individualnih aktivnosti znali koliko je bio djelotvoran provedbeni program. Vrednovanje pomaže da se na vrijeme uoče nedostaci te poboljšaju i unaprijede daljnje aktivnosti.

Zaključak

Školski preventivni program provodi se u našoj školi već deset godina. Osmišljeno, organizirano i kontinuirano angažiranje svih zaposlenika škole te profesionalni i stručni rad na zaštiti i unaprjeđenju mentalnog i tjelesnog zdravlja kao i društveno prihvatljivog ponašanja mladih, sasvim sigurno je omogućilo da u većoj mjeri ostvarimo ciljeve koje smo postavili Školskim preventivnim programom.

U našoj školi se od početka provođenja programa nismo susreli s pojavom zlouporabe opojnih droga. U okolišu škole i školskom dvorištu nismo zabilježili prisutnost sumnjivih osoba i aktivnosti te nikada nismo pronalazili predmete koji bi upućivali na zlouporabu droge. Imamo saznanja o povremenom eksperimentiranju s drugim sredstvima ovisnosti (duhan i alkohol) koje se događa u izvanškolskom slobodnom vremenu i zabavama pojedinih učenika završnih razreda.

U provođenju programa prisutne su poteškoće i nezadovoljstva. Za kvalitetniji rad potrebno je povećati broj stručnih suradnika u školi. Njihova pomoć neophodna je učiteljima, osobito mlađima koji nakon fakultetskog obrazovanja nisu dovoljno pripremljeni za odgojnu ulogu i izazove koji ih očekuju u radu s djecom.

Djeca koja pripadaju rizičnoj skupini vrlo često na početku srednjoškolskog obrazovanja nemaju potreban nadzor i podršku. Stoga se kod njih ubrzano razvijaju poremećaji u ponašanju, a nisu rijetka ni odustajanja od daljnjeg školovanja. Nužno je poboljšati komunikaciju između osnovnih i srednjih škola kako bi se takve pojave spriječile ili ublažile.

Potrebno je osigurati i postojanje potpornih institucija koje u svom djelokrugu imaju savjetodavno - formativne i druge oblike pomoći (npr. obiteljska savjetovališta i/ili obiteljski centri). Njihova zadaća je, osim prevencije, stvoriti pretpostavke za ranu intervenciju u slučaju pojave ovisničkog ponašanja ili eksperimentiranja s drogama. Vijeće za prevenciju kriminaliteta i Grad Solin prepoznali su problem te su poduzeli pripreme radnje za otvaranje Centra za djecu, mlade i obitelj koji bi trebao započeti s radom u novoj školskoj godini.

Odgojnu ulogu škole treba stalno jačati te razvijati zdrave stilove življenja i socijalne vještine kod djece i mladih, koji će im pomoći u prevladavanju svih rizika odrastanja uključivši i konzumiranje sredstava ovisnosti. Škola to može postići isključivo u dobroj suradnji s obitelji, sa službama socijalne skrbi, zdravstva, vjerskim zajednicama, Državnim odvjetništvom i nevladinim organizacijama.

MEDIJI I PROBLEM KRIMINALITETA DROGA

U hrvatskoj znanosti, prvenstveno mislim na sociološku, vrlo je malo zastupljeno istraživanje upotrebe droga unutar različitih segmenata hrvatskog društva.

Naime, sociološke analize ovakvog medijskog aspekta govora o drogama u Hrvatskoj nema, premda se problematika uporabe droga kao takva za medije ispostavlja privlačnom i medijski veoma zahvalnom temom, no ona je zastupljena samo u određenim rubrikama (crnim kronikama).

Današnji mediji, bili oni elektronski ili tiskani, imaju za svoj cilj, a to je osim informiranja, pokrenuti mase. Poznato je koliko mediji imaju snagu i moć utjecaja na ljude i na njihovo javno mišljenje.

Stvari su postavljene posve obrnuto, umjesto da se ljudi bave medijima, mediji se bave ljudima, do te mjere da mediji često "odmažu" obiteljima, preuzimajući na sebe ulogu roditelja. Nažalost svjedoci smo činjenice, da mediji postaju glavni odgojitelji djece i mladih. Zbog toga postoji velika opasnost da obitelj prestane biti bazom koja usađuje ljudske i kršćanske vrijednosti.

Interesantan je podatak posljednjih istraživanja koja govore da djeca u europskim zemljama gledaju televiziju prosječno tri sata na dan, dok u SAD-u "bulje" u ekran i do 4 sata na dan. Nažalost ovakvo istraživanje još uvijek nije provedeno u Hrvatskoj.

Čovjek je društveno biće i ima za potrebu biti povezan s drugim čovjekom, a mediji svima nama, nude iluziju blizine i odnosa. Brzi ritam života donosi nam osjećaj indiferentnosti ka povezanosti s drugim osobama, koju pokušavamo nadomjestiti gledanjem televizije, čitanjem novina, slušanjem glazbe i surfanjem po Internetu.

Mediji sa sobom nose i ono pozitivno i ono negativno, a glede negativnog potrebno je imati na umu da sve što se nudi u medijima ne znači da je dobro, a i prekomjerno korištenje televizije, Interneta i igrice stvara u mladom čovjeku poistovjećivanje s objektom, do te mjere da iluzija postaje stvarnost. Za mlade je privlačno ono što je u trendu, od surfanja Internetom do slušanje određenog glazbenog pravca pa nadalje, a trendove za sobom donose upravo mediji. Trendovi se čine bezazlenom temom, ali problemi poput promiskuitetnog seksualnog ponašanja i pijenjem alkohola i zloupotrebom droga javlja se upravo kod tinejdžera koji su pod velikim utjecajem trenda i kao takvi mogu pokazivati neutaživu želju da slijede masu.

Pozitivnost medija ogleda u tome što upozoravaju o zluporabi opojnih sredstava, te događaje približavaju masi i brzo nas informiraju. Također, mediji imaju često zabavni i informativni karakter, vrijeme nam uz njih brzo prolazi.

Masovne medije ćemo podijeliti u dvije grupe: komercijalne i ozbiljne medije.

Komercijalni mediji su obično privatni i daju pretežno mjesto reklamama. Ozbiljni mediji nisu profitni, nego više poštuju osnove komunikacijskog prava, više obuhvaćaju nacionalne javne ustanove.

Kod obiju vrsta medija prisutne su teme koje određuju sociološku reakciju, a dobrim su dijelom prisutne u elektronskim medijima. Riječ je o javnim razgovorima u kojima se javlja slika koja droge diferencira isključivo prema kriteriju legalnosti, preferirajući alkohol i nikotin u odnosu na sve ilegalne droge.

---

⁴ glasnogovornica grada Solina

No, u diskusijama o drogama koje su se pokazale kao prevladavajuće na javnoj televiziji javljaju se i problemi definiranja droga, fenomena uporabe droga i to u terminima konteksta kriminalizacije i na posljetku sam upit stručnosti sugovornika koji se nalaze u određenoj emisiji.

Također u tematici takvih emisija često se raspravlja samo o heroinu koji obično služi kao sinonim za sve droge.

Slične primjere imamo i u tiskovnom mediju gdje se primjerice postavlja fotografija jankija s špricom u ruci, a naslov navodi marihuanu. Tipičan primjer koji dobro ilustrira navedeni problem u kontekstu medijske reprezentacije droge odnosi se na, svjesno ili nesvjesno, miješanje i prikazivanje jedne droge drugom, dok je spomenuti problem predstavljao predvidiv propust u različitim televizijskim priložima, a važan element medijskog prostora o drogama i njihovim korisnicima bi trebao biti edukativan.

ZAKLJUČAK:

U hrvatskim medijima možemo primijetiti, naspram svjetskim, da moralna uzor još uvijek ima značajan doseg.

No, isto tako je primjetno kako u televizijskim emisijama dominira odsustvo edukacije i slabe zastupljenosti društvenih znanosti u diskusijama. Isto tako potrebno je poraditi na edukaciji razlikovanja droga, njihove štetnosti i njihovih doviđenja do devijantnosti.

Međutim može se primijetiti da se medijski posredovana društvena prezentacija upotrebe droga postupno pluralizira. U proteklih nekoliko godina primjetni su veliki pomaci u diskusijama više sudjeluju predstavnici različitih udruga. Tako se medijski javni prostor pokazuje kao važan za nazočnost aktere s različitim aktivnostima i programima, a katkad i potpuno različitim pristupom i shvaćanjem upotrebe droga – različite vjerske organizacije, različite udruge primjerice kao što su udruge roditelja ovisnika, nevladine organizacija poput Crvenog križa.

Uočena je pluralizacija diskursa koja isto tako zahtijeva veći kontinuitet i intenzitet.

Na kraju pristup problemu obilježja pojavnosti i uvjetovanosti zlouporabe droge zahtjeva širinu, multidisciplinarnost i fleksibilnost, kojoj se hrvatski mediji sve više približavaju.

PREVENCIJA OVISNOSTI O ALKOHOLU I PUŠENJU

Ovisnost – problem društva i lokalne zajednice

Snažne promjene koje su obilježile svijet uopće, kao i naše društvo, izazvale su ekonomske, socijalne i moralne krize. Tehnološki napredak, učinci globalizacije i povezivanja svijeta u svim segmentima, utjecali su i na jačanje individualizma, što je s druge strane dovelo do veće socijalne otuđenosti i različitih oblika socijalne patologije pojedinca i društva.

Sve vidljiviji oblik takve patologije, kada je riječ o mladima je porast uporabe, odnosno rasprostranjenost pijenja alkoholnih pića, konzumacija droga, ali i prateća devijantna ponašanja.

Prema podacima relevantnih institucija koje se bave problematikom suzbijanja korištenja opojnih sredstava uočljiv je porast, a posebno su zabrinjavajući podaci o konzumaciji alkohola i pušenju duhanskih proizvoda. Za potrebe ovog rada uzeti su podaci ESPAD-ova istraživanja u 2007. godini⁶.

U Nacionalnom planu aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine RH, jedan od temeljnih strateških ciljeva odnosi se na Razvoj učinkovitijih preventivnih programa, koje treba implementirati na području odgoja i obrazovanja. Neke od planiranih aktivnosti su slijedeće: razvijati i podupirati projekte uspješnih preventivnih programa u svim sredinama i neposredan rad s djecom i mladima i njihovim roditeljima; izgraditi mrežu stručnjaka koja će pomagati u implementaciji sadržaja o prevenciji u godišnje planove i programe svih odgojno-obrazovnih ustanova radi sprječavanja diskriminacije, nasilja, zlostavljanja, svih oblika ovisnosti, trgovanja djecom i ljudima, isključivosti i sl.; razviti mehanizme suzbijanja svih oblika ovisnosti u odgojno-obrazovnom sustavu; uključiti djecu u kreiranje i provođenje preventivnih programa. U skladu s navedenim aktivnostima određeni su i indikatori provedbe.

---

⁵ diplomirani socijalni radnik, stručni savjetnik – analitičar, PU splitsko dalmatinska

⁶ Temeljni je cilj ESPAD (European School Survey on Alcohol and Other Drugs) istraživanja prikupljanje standardiziranih, međunarodno usporedivih podataka o pušenju duhana, pijenju alkohola i uporabi psihoaktivnih droga među učenicima 15-16 godina u europskim zemljama, kao i sagledavanje čimbenika koji utječu na ta ponašanja.

Osim moguće usporedbe pojedinih zemalja u godinama istraživanja, redovito provođenje ESPAD-a u četverogodišnjim razmacima omogućava praćenje kretanja pojavnosti rizičnih ponašanja među mladima, kako u pojedinim zemljama tako i u Europi u cjelini. Rezultati pružaju objektivnu sliku situacije koja pomaže u planiranju aktivnosti preventive i tretmana. Prva je ESPAD studija provedena u 1995. godini u 26 zemalja Europe, na poticaj Pomicidne grupe Vijeća Europe, kao epidemiološka studija proširenosti uporabe duhana, alkohola i droga među mladima. Nakon toga slijedila su istraživanja 1999. godine, 2003. godine te 2007. godine. Posljednje je istraživanje provedeno u 36 europskih zemalja. Rezultati ESPAD-a se osim na nacionalnoj i međunarodnoj razini koriste i u godišnjoj publikaciji European Monitoring.

Hrvatska u ESPAD istraživanju sudjeluje od početka i rezultati su objavljeni u dosadašnjim međunarodnim publikacijama. Ustanova koja od početka provodi istraživanje je Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Od početka provođenja istraživanja ispitanici su definirani kao učenici koji pohađaju redovitu školu i koji u godini istraživanja navršavaju šesnaest godina .

Mnogi problemi djece i mladih uslijed ignoriranja ili neprimjerene pomoći i zaštite obitelji, škole, ili šire socijalne okoline u suprotnosti su s deklarativnim humanim ciljevima o zaštiti djece. Analiza pedagoške prakse i primarne prevencije kao očigledno najučinkovitijeg oblika u suzbijanju neželjenih i asocijalnih pojava, upućuje na njezino marginaliziranje unatoč činjenici da stručnjaci i kvalitetni primarni preventivni programi postoje (Zloković, i dr., 2008).

Sredstva ovisnosti - Alkohol

Alkohol se često naziva i najstarijom drogom čovječanstva. Procjenjuje se da u populaciji stanovništva ima oko 6% alkoholičara, odnosno u Hrvatskoj je to oko 300.000 alkoholičara i oko jedan milijun osoba koje pate zbog neumjerenog pijenja. Djeca alkoholičara ubrajaju se u najrizičnije skupine (nemogućnost pozitivne identifikacije s roditeljem koji je alkoholičar, osjećaj srama i manje vrijednosti pred prijateljima, osjećaj društvene i materijalne nesigurnosti).

Ugrožene osobe su u skupini umjerenih potrošača, iz koje se novače budući alkoholičari. To znači da djeca i mladež, koji počinju piti, ulaze u ugroženu skupinu. Neki od njih katkad već do punoljetnosti mogu razviti ovisnost o alkoholu (zabilježen slučaj 15-godišnjaka alkoholičara na bolničkom liječenju od ovisnosti).

Alkohol je, koji je i tradicionalno prisutan u našoj zemlji, barem jednom u životu pio gotovo svaki učenik ili učenica, najčešće u vlastitom domu, na nagovor roditelja ili rođaka. Za mlade koji žive u takvom okruženju, odrasli, rođaci i vršnjaci uključujući i medije, važni su uzori i modeli prema kojima će oni oblikovati svoje ponašanje u vezi s uporabom alkohola.

Posljedice prekomjerne uporabe alkohola u mladima su mnogostruke – od akutnog otrovanja do vožnje u alkoholiziranom stanju.

Prekomjerna i česta uporaba alkohola može dovesti i do drugih oblika nepoželjnog ponašanja kao što je izostajanje s nastave i zaostajanje u svladavanju nastavnog sadržaja, umiješanost u tučnjave, probleme s policijom, uporaba oružja itd.

Prema podacima ESPAD-ova istraživanja većina učenika konzumirala je alkohol barem jednom u životu i to 92% učenika i učenica 1. razreda te 95% učenika i 94% učenica 2. razreda. Jedna konzumacija nekog alkoholnog pića ne ukazuje na naviku pijenja. U posljednjih 12 mjeseci deset i više puta pilo je alkoholna pića 43% dječaka i 31% djevojčica 1. razreda te 57% dječaka i 44% djevojčica 2. razreda srednjih škola u Hrvatskoj. Deset i više puta u zadnjih mjesec dana alkoholna pića konzumiralo je 19% dječaka i 9% djevojčica 1. razreda te 24% dječaka i 11% djevojčica 2. razreda. Uočljiv je trend porasta s prelaskom iz 1. u 2. razred u oba spola.

Proširenost pijenja alkoholnih pića s dobi raste u oba spola. Dječaci piju više i češće od djevojčica. Svaki treći dječak u prvom a još više (37%) u drugom razredu pio je u posljednjih

mjesec dana 6 puta i više, dok je tako pilo 16% djevojčica u prvom i 21% (svaka peta) u drugom razredu. Pijenje šest i više puta u posljednjih mjesec dana je češće od konzumacije alkohola tijekom izlaska vikendom, a to znači da je prisutno i u svakodnevnom, radnom ritmu kod djece koja su 15-16 godina stara. Jednako je tako upozoravajuće da je u drugom razredu samo svaki četvrti dječak izjavio da u posljednjih mjesec dana nije konzumirao alkohol (u prvom razredu svaki treći), dok je to izjavila svaka treća djevojčica u drugom razredu za razliku od 40% njih u prvom razredu.

Nedvojbeno je da je konzumacija alkohola sve učestalija kako raste dob.

Opijanje

Opijanje je definirano kao jak utjecaj alkoholnog pića koji uključuje nesigurnost u hodu, nepravilan govor, povraćanje i nemogućnost sjećanja na protekle događaje. Najmanje jednom u životu opilo se 62% dječaka i 48% djevojčica 1. razreda te 72% dječaka i 59% djevojčica 2. razreda. Opijanje deset i više puta u posljednjih 12 mjeseci izuzetno je rizično ponašanje za mlade u dobi od 15 i 16 godina. Deset i više puta u posljednjih 12 mjeseci opilo se 7% dječaka i 3% djevojčica 1. razreda te 10% dječaka i 4% djevojčica 2. razreda. Prema osobnom iskazu je svaki deseti dječak gotovo jednom mjesečno u posljednjih mjesec dana bio pijan – a tek su drugi razred srednje škole i legalno ne bi smjeli ni kupiti piće u dućanu ni biti njime posluženi u lokalima. U posljednjih 30 dana deset i više puta opilo se 3% dječaka i 1% djevojčica. U dobi od 13 godina ili ranije opilo se 21% učenika i 10% učenica.

“**Binge drinking**” prema definiciji označava pijenje pet i više pića zaredom. U zadnjih 30 dana 55% dječaka i 43% djevojčica 1. razreda, te 64% dječaka i 51% djevojčica 2. razreda bilo je u prilici popiti pet ili više pića.

Vrste alkoholnih pića

Postoje razlike u odabiru alkoholnih pića između dječaka i djevojčica. Pivo je češće odabir dječaka, žestoka pića djevojčica. Miješana pića podjednako su često odabir dječaka i djevojčica.

Dostupnost, stavovi i posljedice

Danas je alkohol u većini zemalja legaliziran. Društveni stav prema alkoholu različit je u različitim zemljama, od širokog odobravanja preko ograničavanja mjesta prodaje i pijenja, do potpune zabrane u nekim zemljama.

Na pitanje koliko su puta (ako jesu) u posljednjih 30 dana kupio/la za osobnu upotrebu pivo, miješana pića, vino ili žestoka pića mladi su odgovorili slijedeće: pivo je kupilo preko 40% dječaka i gotovo 20% djevojčica, dok je žestoka pića kupilo oko 20% dječaka i djevojčica.

Smatraju da ukoliko žele vrlo lako mogu nabaviti alkoholna pića.

Na pitanje što misle kako bi njihovi roditelji reagirali da se oni opiju, manje od polovice mladih 1. i 2. razreda misli da im majka ne bi dozvolila takvo ponašanje, dok je nešto veći postotak onih koji misle da im otac to ne bi dozvolio.

Posljedice pijenja alkohola, osobito u adolescenciji mogu biti vrlo raznolike i nepoželjne. U zadnjih 12 mjeseci zbog toga što su pili/le alkohol sudjelovalo je u tučnjavi 22% dječaka i 6% djevojčica; doživjelo je nesreću ili se ozlijedilo 16% dječaka i 11% djevojčica; imalo ozbiljne probleme s roditeljima gotovo 20% dječaka i 13% djevojčica; imalo ozbiljne probleme s prijateljima 11% dječaka i djevojčica; postiglo slabiji uspjeh u školi 15% dječaka i 12% djevojčica; bilo žrtvom razbojništva ili krađe 4% dječaka i 2% djevojčica; imalo neprilike s policijom 16% dječaka i 5% djevojčica; moralo ići na bolničko liječenje ili primljeno u hitnu liječničku službu 4% dječaka i djevojčica; upustilo se u spolni odnos bez kondoma 14% dječaka i 6% djevojčica; upustilo se u spolni odnos što su požalili slijedeći dan 10% dječaka i 5% djevojčica⁷.

Eksperimentiranje s bilo kojim sredstvom ovisnosti, uključujući alkohol, potaknuto je u mladih radoznalošću, željom za imitiranjem, samodokazivanjem, zbog pritiska skupine i slično, i najveći će broj osoba pronaći tijekom sazrijevanja put prema kontroliranom i umjerenom konzumiranju alkohola. No učestalije, redovitije i prekomjerno pijenje, vođeno željom da se ponovno iskuse djelovanja alkohola koja se doživljavaju kao pozitivna, može otvarati put «problematičnom pijenju». Mladi piju zbog mnogih razloga koji ovise o osobnim i društvenim sklonostima i okolnostima. Neki od uobičajenih razloga su želja da se bude drukčiji od drugih, strah od nepripadanja skupini, dosada, ugodan okus te vjerovanje da će se nakon pića osjećati opuštenije i veselije.

Kao razloge za pijenje alkohola mladi često navode osjećaj da tada prestaje nezadovoljstvo, osjećaju se opuštenije, počinju ih primjećivati u društvu, automatski se osjećaju moćnije i samouvjerenije, pa im se čini da sve probleme mogu riješiti. Može se zaključiti da su pozitivna očekivanja od konzumacije alkohola temeljni razlog zašto mladi piju. Neželjene posljedice nastaju zbog nekritične i rizične konzumacije, te izostanka svijesti od mogućih posljedica.

Prijatelji, starija braća i sestre

---

⁷ Podaci preuzeti iz ESPAD-ova istraživanja su korigirani na način da je uzet prosjek 1. i 2. razreda učenika prema spolu, a za napomenuti je da je udio u promatranim varijablama veći u višem razredu.

Važnost vršnjačke skupine u razdoblju odrastanja vrlo je velika. Osjećaj pripadnosti toj skupini mladi izražavaju na razne načine.

Važno je koja su to pravila koja nalaže određena skupina vršnjaka kako bi netko bio njezin član. Mladi procjenjuju da većina ili svi njihovi prijatelji piju alkohol, ali i da se opiju.

Zaključno se može reći da je većina učenika konzumirala alkohol barem jednom u životu. Svaki drugi dječak kupio je neko alkoholno piće unatoč zakonskoj zabrani prodaje alkohola mlađima od 18 godina. Pivo je češće odabir dječaka, žestoka pića djevojčica dok miješana pića podjednako često piju dječaci i djevojčice. Polovica ispitanika misli da im roditelji ne bi dozvolili opijanje. 70% učenika i učenica 1. razreda te 80% učenika i učenica 2. razreda procjenjuje da većina/svi njihovi prijatelji piju alkohol.

Pušenje

Svjetska zdravstvena organizacija procjenjuje da u razvijenim zemljama svijeta puši 41% muškaraca i 21% žena, a u zemljama u razvoju 48% muškaraca i 8% žena (uz napomenu da je broj žena koje puše u nizu zemalja u porastu), odnosno ukupno 1 milijarda i sto milijuna ljudi, a godišnje umire oko 5 milijuna ljudi.

Hrvatska je zemlja u kojoj se duhan uzgaja stoljećima, a pušenje je društveno prihvaćena navika. Zakonske odredbe i zdravstveni odgoj mjere su kojima se pušenje u mladima nastoji sprječavati i suzbijati, jer se pušačke navike u mladima razvijaju u pušačke navike odraslih sa svim mogućim društvenim i zdravstvenim posljedicama.

Većina istraživanja o pušenju mladih usmjerena je na samu naviku te neke stavove i ostala rizična ponašanja povezana s pušenjem, ali malo ih obraća pozornost na čimbenike okoline koji na tu naviku imaju ponekad i presudan utjecaj.

Pušenje cigareta duhana među mladima u središtu je interesa mnogih zemalja svijeta. Dob od 15 i 16 godina razdoblje je kada mnogi mladi započinju pušiti, a ta navika često ostaje godinama. Oni koji redovito puše u adolescenciji vjerojatno će naviku redovitog pušenja zadržati i u odrasloj dobi, postajući tako skloniji zdravstvenim rizicima i obolijevanju od kroničnih i zloćudnih bolesti povezanih s pušenjem.

Pušenje se kao navika povećava s dobi, te iako započinje rano, u tijeku srednjoškolskog obrazovanja postaje s dobi učestalije. Djevojčice dostižu pa u povremenom pušenju i prestižu svoje muške vršnjake, iako dječaci još uvijek puše više i redovitije. Djevojčice su nešto sklonije pušenje procjenjivati rizičnim.

Da nikad u životu nisu pušili izjavilo je 35% dječaka i 32% djevojčica 1. razreda i 28% dječaka i 27% djevojčica 2. razreda. Znači, eksperimentiranje s cigaretama nije više „privilegija“ muškog spola, u eksperimentiranju su djevojčice prestigle svoje muške vršnjake.

Povremeno puši 36% dječaka i 42% djevojčica 1. razreda te 38% dječaka i 39% djevojčica 2. razreda. I povremeno je pušenje više prisutno u djevojčica nego u dječaka.

Svakodnevno je pušilo oko 30% dječaka i djevojčica.

Pušenje je često u ovoj dobi prihvaćeno kao društveno poželjno ponašanje, znak odraslosti, zrelosti, dobre „uklopljenosti“ u grupu. Što ranije mladi započinju pušiti, to su veće šanse za težu uporabu u odrasloj dobi, kao i za duži pušački staž. Oboje, trajanje pušenja i količina popušenog duhana, povezano je s potencijalnim kroničnim zdravstvenim problemima.

Toleranciju roditelja, oba spola učenika procjenjuju visokom, unatoč stereotipima da su odrasli tolerantniji prema dječacima negoli prema djevojčicama.

Na pušenje utječe i ponašanje prijatelja i vršnjaka s kojima se mladi druže, ali i pušačke navike te stavovi i očekivanja roditelja i rođaka.

Na pitanje da procijene koliko njihovi prijatelji i vršnjaci puše, gotovo 70% učenika oba spola procjenjuju da većina ili svi njihovi prijatelji puše.

Iako je prodaja duhanskih proizvoda malodobnicima u Hrvatskoj zabranjena, njih 80% procjenjuje da kada bi poželjeli mogu lako nabaviti cigarete.

Primjena zakonskih propisa, utjecaj medija, te izloženost pasivnom pušenju važni su elementi za donošenje kasnijih odluka u vezi s pušenjem, a odgovornost snosi čitava zajednica.

Dob započinjanja eksperimentiranja

Dječaci i djevojčice prve kontakte s cigaretama, alkoholom i drugim psihoaktivnim sredstvima stječu u višim razredima osnovne škole. Dob u kojoj eksperimentiranje započinje u visokoj je korelaciji s učestalijim i rizičnijim uzimanjem u starijoj dobi te s mogućim posljedicama kasnije u životu. Dob od 13 godina ili ranije, promatrana je kao rana dob za započinjanje redovitog pušenja, prvog opijanja i prvog eksperimentiranja s marihuanom.

Čimbenici koji izravno utječu na proširenost eksperimentiranja su dostupnost sredstava i procjena rizika uzimanja. Kao i u ranijim godinama, mladi izjavljuju da su im legalna sredstva kao cigarete i alkohol vrlo lako dostupna bez gotovo ikakvih ograničenja, usprkos zakonskoj regulativi koja ograničava i prodaju u trgovinama i posluživanje u ugostiteljskim objektima.

Od psihoaktivnih droga najdostupnija je marihuana (53% mladih izjavljuje da ne bi imali nikakvih problema nabaviti je), ali su dostupna i ostala sredstva kao amfetamini, ecstasy te sedativi..

Kako je pijenje alkohola sve prisutnije, moglo bi se očekivati da se smanjuje udio djece koja pijenje smatraju rizičnim.

Zahtjevi za preventivnim djelovanjem

Jasno je da prezentirani podaci ukazuju na neke opće trendove u starosnoj i socijalnoj strukturi korisnika, ali i modelima uporabe sredstava ovisnosti:

- raste broj mladih koji konzumiraju alkohol, a dobna granica prvog kontakta je pomjerena na niže prema starijem osnovnoškolskom uzrastu
- nestaju razlike prema spolu u pušenju, te raste broj onih koji gotovo svakodnevno puše
- socijalna struktura ovih mladih korisnika proširila se na sve slojeve društva
- razvijaju se politoksikomanije, odnosno mladi koriste različite tvari i međusobno ih kombiniraju
- raste broj djece i mladih koji imaju zakonske posljedice zbog raznih prekršaja koji su direktno ili indirektno povezani s korištenjem, odnosno konzumacijom nekog od sredstava ovisnosti.

Istraživanjima problematike korištenja sredstava ovisnosti utvrđeni su razni čimbenici koji se označavaju kao rizični: društveni (ekonomska i društvena kriza, siromaštvo, dostupnost droge i alkohola itd.); obiteljski (poremećaji u obitelji, prisutnost alkohola i droge); školski (nezadovoljstvo školom, izostanci iz škole, školski neuspjeh, nekvalitetno provođenje slobodnog vremena); elementi rizika u samoj osobi ili u grupi vršnjaka (asocijalna i nasilnička ponašanja).

Korištenje sredstava ovisnosti ozbiljan je osobni i društveni problem, koji može dovesti do tragičnih posljedica kako na osobnoj tako i na društvenoj razini. Zato je u općem interesu prevencija ove problematike. Organiziranim, planiranim i kontinuiranim akcijama iz različitih sustava povećava se mogućnost djelovanja na ovaj problem, osobito ako su te akcije usmjerene na preventivno djelovanje. Liječenje i odvikavanje od sredstava ovisnosti uvijek je skupo, dugo, složeno i teško, a nerijetko i neučinkovito.

Učinci prevencije, čiji je cilj spriječiti pojavu ovisnosti, nisu brzi i nisu odmah vidljivi, no napor uložen u prevenciju je istovremeno ulaganje u zdravlje i blagostanje budućih generacija.

Smjernice u prevenciji ovisnosti

Cilj prevencije je očuvati i poboljšati javno i mentalno zdravlje. Ukoliko je cilj spriječiti probleme i bolesti uzrokovane uporabom sredstava ovisnosti, aktivnosti prevencije je potrebno usmjeriti na zdravu populaciju, posebno na djecu i adolescente. Promatramo li uzroke alkoholizma u aktivnosti primarne prevencije, potrebno je uključiti obitelj, školu i zajednicu.

Prevenciju čine aktivnosti, programi ili političko djelovanje s ciljem stvaranja mogućnosti za zdrav i produktivan život, a kojima se i društvo potiče ka promociji zdravlja i mijenjanja onih uvjeta koji disponiraju pojedinca prema problemima. Opći ciljevi prevencije ovisnosti su povećanje učestalosti apstinencije od sredstava ovisnosti, odlaganje početka uporabe sredstava ovisnosti, isključivanje uporabe sredstava ovisnosti u dječjoj i adolescentnoj populaciji, te smanjenje visokorizične uporabe sredstava ovisnosti kod odraslih.

Postoji nekoliko tipova prevencije korištenja sredstava ovisnosti:

Primarna prevencija odnosi se na skup aktivnosti i intervencija prije izbijanja zdravstvenog problema kojima se pokušava spriječiti njegova pojava i razvoj. Primarna prevencija djelomično se bavi utjecanjem na ponašanje i stavove ciljane skupine. To uključuje njihovo motiviranje ili poticanje da svoj način života usmjere ili promijene u željenom smjeru. Obrazovanje i informiranje imaju presudnu ulogu u tom procesu. Svrha može biti izravno promoviranje određenog ponašanja poput prestajanja ili uopće ne početi s pušenjem, ili izgradnje karaktera. Ona može obuhvaćati i mjeru u kojoj pojedinac može kontrolirati svoje porive i u kojoj je spreman uzeti u obzir posljedice svojega ponašanja sukladno tome kako ono utječe na druge ljude. Također je moguće mlade podučavati o tome kako u različitim okruženjima najbolje očuvati vlastiti integritet.

Takav naglasak na stavu prema životu i socijalnim vještinama može odigrati važnu ulogu u odluci osobe da se odrekne svojeg neodgovornog ponašanja u budućnosti, npr. u odnosu prema uporabi nekog od sredstava ovisnosti. U tom smislu osobna izgradnja karaktera predstavlja posredni, a nekorištenje sredstava ovisnosti planirani cilj prevencije. Iako je prevencija rezultat kombiniranog djelovanja različitih ljudi, jasno je da uloga u izgradnji karaktera ipak prvenstveno namijenjena roditeljima i nastavnicima koji i nesvjesno mogu odigrati značajnu ulogu u prevenciji rizičnog ponašanja.

Ovdje je naglasak stavljen utjecaju na potražnju, no prevencija u širem smislu obuhvaća aktivnosti usmjerene na prevenciju proizvodnje i trgovine ilegalnih supstanci. Te su aktivnosti pod nadležnošću policije, pravosuđa i carine, ali su od presudne važnosti za primarnu prevenciju. I legalne supstance mogu biti metom primarne prevencije kroz nametanje propisa koji uređuju njihovu konzumaciju kao i poduzimanja koraka ka smanjenju prodaje ili konzumacije i reguliranje u željenom smjeru.

Pod **sekundarnom prevencijom** podrazumijeva se rano otkrivanje bolesti ili zdravstvenog problema koji se već razvija, odnosno identificira pojedince u ranoj fazi problematičnog ponašanja u svezi korištenja sredstava ovisnosti i pokušava spriječiti negativne posljedice potičući na prestanak korištenja sredstava ovisnosti putem savjetovanja i liječenja. Ovaj oblik prevencije u većini slučajeva dovodi do povećanih zahtjeva kod liječnika opće prakse ili zdravstvenih ustanova za pružanjem pomoći.

Tercijarna prevencija odnosi se na sprječavanje recidiva ili ograničavanje učinka preostalih simptoma u slučaju klinički vidljive bolesti ili očitog problema u ponašanju u njegovim ranim fazama. Pokušava prekinuti prisilnu uporabu sredstava ovisnosti i ublažiti negativne efekte uporabe sredstava ovisnosti kroz liječenje i rehabilitaciju. Ovaj oblik prevencije je obično usko povezan s terapijskim postupcima.

U području djelovanja prevencije važno mjesto imaju programi namijenjeni djeci i mladima koji se također smatraju preventivnima za različite oblike devijantnih ponašanja, npr. sportski i kulturni sadržaji.

Škola je za većinu djece prirodno okruženje i time je značajno mjesto za svaki preventivni program. Škola nudi mogućnost da obuhvati najveći broj djece i mladih. Kako se pokazalo da su čimbenici rizika prisutni godinama prije početka uporabe sredstava ovisnosti, preventivne aktivnosti moraju početi što ranije, već od nižih razreda i kontinuirano tijekom cijelog procesa školovanja.

Svjetska zdravstvena organizacija u svom Programu za mentalno zdravlje, namijenjenom djeci i adolescentima u školama promovira učenje i razvoj životnih vještina kao dio školskog programa. Naime, smatra se da je to vrlo učinkovito za prevenciju neželjenih ponašanja.

U ovom razmatranju naglasak će se staviti na primarnu prevenciju.

Prevenicijska politika

Preventivno djelovanje moguće je provoditi na različitim razinama i različitim razmjerima. Prevenicijska se politika najprije razvija na nacionalnoj, a potom na međunarodnoj razini. Potom, preventivno djelovanje je na regionalnoj, odnosno lokalnoj razini kroz kvalificirane ustanove. Na posljetku, prevencija se odvija unutar konkretnih društvenih jedinica kao što su škole i obitelji.

Prevenicija alkoholizma

Iako je prevencija alkoholizma i svih poteškoća vezanih za pijenje alkoholnih pića najvažnija, jer kad već jednom nastupe poteškoće, njihovo liječenje je komplicirano i dugotrajno, ipak se baš prevenciji posvećuje najmanje pažnje (Hudolin, 1989).

Svjetska zdravstvena organizacija prevenciji pijenja alkoholnih pića posvećuje sve više pažnje.

Prevenција teškoća vezanih uz pušenje i pijenje alkoholnih pića među mladima

U prevenciji teškoća koje mogu nastupiti u vezi s pijenjem alkoholnih pića među mladima još uvijek nije učinjeno dovoljno iako se provode različite, ali tek sporadične akcije od kojih su neke i uspješne.

Istraživanja koja se posljednjih godina provode, a posebice ESPAD-ova istraživanja ukazuju da mladi počinju piti vrlo rano, a da nisu stekli dovoljno informacija, odnosno nisu stekli zdravstveno i socijalno obrazovanje te odgoj s toga područja. U formiranju stavova prema pijenju, kao i prema pušenju mogu ponajviše pomoći roditelji i nastavnici.

U razvoju korištenja psihoaktivnih supstanci može se prepoznati određen obrazac. Počinje se prvim iskustvima mladih s pušenjem i pijenjem alkohola; neki od njih završe uzimanjem kokaina, heroina ili drugih jačih i ilegalnih tvari. Temeljem ovoga daju se preporuke za provođenje preventivnih intervencija usmjerenih na odgađanje prvih iskustava s pušenjem i opijanjem dokle god je to moguće, te za provođenje aktivnosti usmjerenih na mlade koji već koriste manje štetne droge.

Prilikom izgradnje preventivnih programa važno je uzeti u obzir da ono što može biti učinkovito za jednu skupinu, može biti kontraproduktivno za drugu. Niti jedan pristup prevenciji nije učinkovit u svim slučajevima i za sve ciljane skupine.

Preventivni programi moraju biti usredotočeni na doseganje mladih najkasnije do početka puberteta. Ovakav program uključuje usredotočenost na usađivanje socijalnih vještina, odupiranje društvenom pritisku, proširivanje osobne učinkovitosti i prenošenje znanja u vezi s negativnim posljedicama pušenja, kao i pijenja. Programi se moraju ponoviti i nekoliko puta. Također je poželjno da poruke o odgađanju pušenja i pijenja dopru do djece i putem drugih kanala u društvu. Iskustva pokazuju da mladi koji počnu pušiti u kasnijoj dobi obično ranije i mnogo lakše prestaju pušiti. Također, ova skupina time odgađa isprobavanje droga do kasnije faze ili pak potpuno izbjegava.

Mladi koji su društveno dobro prilagođeni manje puše od svojih manje prilagođenih vršnjaka. Obzirom da je pušenje legalno i poticano reklamiranjem, te se poistovjećuje s pomodnim kulturološkim trendovima, ono zadržava svoju privlačnost.

Koristeći intenzivne pristupe usmjerene na mlade i teorijski pouzdane sociopsihološke metode za promjenu ponašanja i stava, moguće je odgoditi na nekoliko godina trenutak početka pušenja u mladima. No, mali broj preventivnih programa može ostvariti dugoročne ciljeve. Kako bi se to postiglo program bi trebao biti podržan općim smanjenjem pušenja i pijenja među odraslom populacijom, dobro osmišljenim kampanjama putem masovnih medija i dalekosežnim restriktivnim mjerama.

Zaključak

Korištenje sredstava ovisnosti dovodi do neposrednog ugrožavanja psihičkog i tjelesnog zdravlja pojedinca, ali i do njegova socijalnog propadanja. Također, predstavlja i društveni problem, budući je povezano s obrazovnim neuspjehom, maloljetničkom delinkvencijom i kriminalom, skupim zdravstvenim tretmanima kod djece i mladih, a u odrasloj dobi ovisnost je povezana s kriminalom, nasiljem, zlostavljanjem, prometnim nesrećama, nezaposlenošću, bolešću, itd. Posljedice su nesagledive na osobnom i društvenom nivou.

Da bi se spriječili problemi vezani uz uporabu sredstava ovisnosti i smanjile posljedice zlorabe, neophodno je razviti odgovarajuće preventivne programe. Za učinkovite programe važno je utvrditi uzroke i čimbenike rizika, prilagoditi preventivne aktivnosti razvojnoj dobi, educirati školske djelatnike, osigurati podršku ustanova u kojima se programi provode. Također je potrebno uključiti sve značajne subjekte, od obitelji do lokalne zajednice. No, važan je i kontinuitet provedbe, praćenje i evaluacija.

Dosadašnja iskustva stručnjaka na ovakvim modelima programa prevencije ukazuju na potrebu multidisciplinarnog pristupa, odnosno uključivanja većeg broja stručnih djelatnika obrazovnih institucija, centara za socijalnu skrb, zdravstvenih ustanova, kao i policiju (pedijatri, liječnici školske i obiteljske medicine, psiholozi, pedagozi, socijalni radnici, policijski službenici) izravno u programe prevencije ovisnosti.

Ne može se boriti protiv droga bez borbe protiv rane i prekomjerne uporabe duhana i alkohola.

Dodatak: prenijeto iz Europskog priručnika za prevenciju pušenja, alkohola i droga, 2007.

1) Opći čimbenici rizika

Brojni su čimbenici rizika u svezi zlorabe sredstava ovisnosti. Stel, 2007, prema Newcomb⁸ navodi popis čimbenika rizika:

kultura i društvo:

- zakoni koji promiču upotrebu
- socijalni standardi koji promiču upotrebu
- dostupnost
- neuobičajeno loše ekonomske prilike

interpersonalni:

- upotreba među roditeljima i članovima obitelji
- dobrohotan stav prema upotrebi unutar neposredne /cijele obitelji
- loši/zapušteni obiteljski odnosi

---

⁸ Izvor: Europski priručnik za prevenciju pušenja, alkohola i droga, 2007, str.18.

- svađe i razvod u obitelji
- odbačenost od prijatelja
- povezanost s prijateljima koji su korisnici

psihosocijalni:

- rani i trajni problem u ponašanju
- neuspjeh u školi – daljnjem školovanju
- u lošem odnosu sa školom
- buntovnost
- dobrohotan stav prema upotrebi
- početak korištenja u ranoj dobi

biogenetički:

- genetički čimbenici određuju ranjivost
- psihosocijalna ranjivost na učinke supstanci.

2) Edukacijski savjeti za roditelje:

- imati znanje o vrstama droga i njihovom djelovanju
- znati gdje se droge mogu nabaviti i u kakvim prilikama se koriste
- sami postaviti dobar primjer
- biti sposobni pažljivo slušati svoju djecu, postaviti jasna pravila o pušenju i konzumiranju alkohola kod kuće. Ako se djeci prenese čvrst, jasno određen sustav vrijednosti, to im pruža nešto čime se mogu rukovoditi pri donošenju odluka
- masovni mediji (reklame, filmovi i sl.) za djecu i mlade su glavni izvori informacija o korištenju alkohola, cigareta i droga, te roditelje treba ohrabrivati na vrednovanje medijskih poruka sa svojom djecom
- roditelje se može podučiti kako da u ranoj fazi otkriju korištenje alkohola i droge, te što da potom učine
- korisnici droga i ovisnici uglavnom imaju negativnu sliku o sebi. Ljudi s pozitivnom slikom o sebi lakše se odupiru društvenom pritisku. Roditelji mogu pomoći djeci da razvijaju pozitivnu sliku o sebi ohrabrujući ih na postignuća i neuspoređujući ih s drugima
- roditelje se može savjetovati da potiču svoju djecu na sudjelovanje u zdravim i/ili kreativnim aktivnostima radi osobnog razvoja i suzbijanja dosade.

3) Aktivne sastavnice preventivskih programa

Sastavnice učinkovitoga preventivskog programa:

* Emocionalne vještine

- sposobnost prepoznavanja i iskazivanja vlastitih osjećaja
- sposobnost izražavanja osjećaja
- sposobnost ocjenjivanja jačine osjećaja
- sposobnost upravljanja osjećajima
- sposobnost odgađanja nagrade
- sposobnost upravljanja nagonima
- sposobnost umanjivanja stresa
- poznavanje razlike između osjećaja i djelovanja.

* Kognitivne vještine

- razgovor sa samim sobom: vođenje «unutarnjeg dijaloga» kao način suočavanja s problemom ili izazovom ili pružanje potpore vlastitim postupcima
- primjećivanje i tumačenje socijalnih poruka – tj. Prepoznavanje društvenih utjecaja na ponašanje i sagledavanje sebe iz motrišta zajednice kao cjeline
- poduzimanje koraka u rješavanju problema i stvaranju odluka – tj. upravljanju nagonima, postavljanju ciljeva, prepoznavanju alternativa, predviđanju posljedica
- pokazivanje razumijevanja za gledišta drugih
- posjedovanje razumijevanja za norme ponašanja (što jest, a što nije prihvatljivo ponašanje)
- posjedovanje pozitivnog pogleda na život
- pokazivanje samopouzdanja – tj. posjedovanje realističnih očekivanja od sebe

Umijeća ponašanja

- biti sposoban neverbalno komunicirati: koristeći kontakt očima, izraze lica, govornu intonaciju, geste itd.
- biti sposoban verbalno komunicirati: postavljati jasna pitanja, učinkovito reagirati na kritiku, oduprijeti se negativnim utjecajima, slušati druge, pomagati drugima, sudjelovati u pozitivnim skupinama ravnopravnih članova.

Ove aktivne sastavnice također su i dijelovi programa za prevenciju alkohola i droga, tj. onih programa koji su usmjereni na zajednice kao što su škole.

Literatura:

1. Europsko istraživanje o pušenju, alkoholu i drogama među učenicima. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Zagreb, 2008.
2. Hudolin, V., Alkoholno piće i mladi. Školska knjiga, Zagreb, 1989.
3. Jaap van der Stel: Europski priručnik za prevenciju pušenja, alkohola i droga. Zagreb, 2007.
4. Jovanović, Ž., Mušković, K., Dankić, K., Prevencija ovisnosti u predškolske i školske djece. Paediatrica Croatica 2003; 47 (Supl 1):209-213
5. Sakoman, S., Obitelj i prevencija ovisnosti. SysPrint, Zagreb, 2002.
6. Zbornik radova 1. seminar socijalnih radnika «Alkoholizam i socijalni rad». HUSR, Zagreb, 2005.
7. Zloković, J., Dečman Dobrnjič, O., Djeca u opasnosti! Odgovornost obitelji, škole i društva. ZiB Mladost, Zagreb, 2008.

Dr. Željko Ključević⁹

ŽUPANIJSKO POVJERENSTVO ZA SUZBIJANJE ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA

rezime aktivnosti i planova povjerenstva u tekućoj i 2009.god.¹⁰

- Konstituiranje u sadašnjem sastavu u rujnu 2007.g.
- Dvije sjednice
- Devet članova

TEMELJNE ZADAĆE POVJERENSTVA

- Prikupljanje podataka
- Analiza sadašnjeg stanja
- Kontinuirano praćenje ostvarenja programa definiranog Nacionalnom strategijom
- Usklađenje svih aktivnosti u svim segmentima društva

PRIORITETI 2008.GODINE

- Animirati jedinice lokalne samouprave
- Potaknuti međusektorsku suradnju
- Zainteresirati poslodavce za programe resocijalizacije
- Inicirati kvalitetu medijskog prostora

STRUKTURA SLUŽBE ZA PREVENCIJU OVISNOSI NZZZJ SDŽ

- Centralna služba Split
- Savjetovalište Makarska
- Savjetovalište Vrgorac
- Savjetovalište Hvar
- Savjetovalište Imotski

PLAN RAZVOJA SLUŽBE

- Savjetovalište Komiža – Vis
- Savjetovalište Sinj
- Savjetovalište Brač
- Savjetovalište Omiš
- Savjetovalište Trogir

Aktivnosti službe

- Prevenција**
- Terapija**

---

⁹ Voditelj službe u županijskom centru za prevenciju ovisnosti i član županijskog povjerenstva za suzbijanje zlouporabe opojnih droga

¹⁰ nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe opojnih droga u republici hrvatskoj za 2006. – 2012. godinu

- Resocijalizacija
- Supervizija
- Evaluacija

PROGRAM MJERA SPRJEČAVANJA I SUZBIJANJA BOLESTI OVISNOSTI KOJE PROVODE ŽUPANIJSKI ZAVODI ZA JAVNO ZDRAVSTVO

PRIMARNA PREVENCIJA PREDŠKOLSKI PREVENTIVNI PROGRAM (PPP)

Nastavak kontinuiranih aktivnosti započelih 1999 god. i suradnja u institucijama u sklopu PPP-a (predškolskih preventivnih programa), pod nazivom «**Zaštita duševnog zdravlja djece i mladih započinje u najranijem djetinjstvu**»

SAVJETOVALIŠTE KOD TEŠKOĆA U UČENJU I PONAŠANJU

✦ Služba za prevenciju bolesti ovisnosti aktivno surađuje sa Službom za školsku medicinu od 2004.god. Stručni suradnici, defektolog i psiholog, svaki dva puta tjedno doprinose radu navedenog Savjetovališta.

Rad Savjetovališta uključuje slijedeće postupke:

- ✦ jednokratno savjetovanje i informiranje djece i roditelja
- ✦ dijagnostika
- ✦ individualno savjetovanje
- ✦ obiteljsko savjetovanje
- ✦ logopedski tretman problema u čitanju i pisanju
- ✦ savjetodavni tretman
- ✦ tretman za pomoć pri učenju
- ✦ konzultacije sa školskim liječnicima i SRS-a škole
- ✦ telefonsko savjetovanje

EDUKATIVNE AKTIVNOSTI

- ✦ PPP-i, edukacija-edukatora, **kroz predavanja, radionice**, i druge aktivnosti u predškolskim ustanovama
- ✦ na temu «ODRASTIMO ZDRAVI I SRETNI»
- ✦ **Edukacija nastavnika i stručnih suradnika** pojedinih škola kao doprinos i pomoć u sklopu ŠPP-a i zdravstvenog odgoja u suradnji spec. školske med.- «**Sekundarna prevencija: kome, kada, kako, i zašto!?**»

SEKUNDARNA PREVENCIJA

Od 1997.g. Služba za prevenciju bolesti ovisnosti kontinuirano provodi program Sekundarne prevencije. Sekundarna prevencija je promatrajući u širem smislu rad sa rizičnim skupinama, gdje rano otkrivanje i adekvatan korektivni tretman pomažu u sprječavanju nastanka i razvoja bolesti.

CILJ PROGRAMA

- Osnovni cilj je uspostavljanje apstinencije kod adolescenta
- potiče se odgovorno ponašanje, radi na razvoju samokontrole, samopoštovanja, samopouzdanja, komunikacije u svrhu rješavanja problematike

AKTIVNOSTI

- Kontinuirana **suradnja sa državnim institucijama** (ODO, CZSS, Općinski sud, Prekršajni sud) s kojima aktivno surađujemo na programu sekundarne prevencije, kao i **odgojno-obrazovne ustanove**, stručno razvojne službe škola, kao i **Službe za školsku medicinu** (specijalisti nadležni za određene škole)
- Testiranje i procjepljivanje protiv hepatitisa B osoba rođenih od 1987. i starijih, koji nisu procijepljeni u školskoj dobi
- Izrada brošura prilagođenih za roditelje**, sa temama koje obuhvaćaju informacije o psihoaktivnim tvarima i rizike koje uključuje njihova konzumacija, adolescenciju, odgojnu ulogu u prevenciji droga, važnost komunikacije u obitelji, obiteljsku funkcionalnost, kao i roditeljske uloge, te psihodinamiku obiteljskog sustava u cjelini i sl.

IZVAN BOLNIČKO LIJEČENJE

- Rad s konzumentima i ovisnicima, uključujući nadzor nad provođenjem specifične medikamentozne terapije**
  - Edukacijske i konzultacijske aktivnosti za bolesnika i njegovu okolinu**
  - Liječenje i rehabilitacija uz provođenje farmakoterapije i kontrola apstinencije**
  - Dijagnostika, liječenje i resocijalizacija prema medicinskoj indikaciji sukladno suvremenim medicinskim saznanjima i stručnim smjernicama**
  - Uključivanje obitelji u terapijski proces**
- Suradnja s udrugama**

Evaluacija

- Vođenje registara osoba liječenih zbog zlouporabe opojnih droga**
- Dostava podataka za Registar HZZJZ osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga**
- Praćenje i registracija**

ZLOUPOTREBA DROGA

KRIMINALITET:

Društvene odnose možemo definirati kao ukupnost svih odnosa među ljudima, međutim značajniji društveni odnosi definirani su kao društvene norme – društvena pravila.

Izdvajanjem od ukupnosti, odnosno normiranjem ili propisivanjem djela društvenih odnosa utvrđuje se društveno prihvatljivo ponašanje ali i društveno neprihvatljivo ponašanje - kriminalitet.

Iako je kriminalitet uobičajeno definiran kao ukupnost počinjenih kaznenih djela na određenom području, prikladnijom se smatra slijedeća definicija.

Kriminalitet je otklon od društveno prihvatljivog ponašanja.

Naime društvenim ugovorom (ustav, zakoni i dr.) dogovoreno je društveno prihvatljivo ponašanje i svako kršenje društvenog ugovora je društveno neprihvatljivo ponašanje – kriminalitet.

POLITIKA SUZBIJANJA KRIMINALITETA

Razvojem politike suzbijanja kriminaliteta došlo se do spoznaja važnih za definiranje strategije kojom se određuje odgovor društva prema društveno neprihvatljivom ponašanju odnosno počiniteljima takvog ponašanja.

Tijekom povijesti, primjerice oštrina kazne je odbačena kao mogući element politike suzbijanja kriminaliteta, u korist čemu govore i uočena pojava kada se istovremeno sa javnim izvršenjem smrtne kazne izrečene za džepnu krađu bilježi najveći broj slučajeva ovog kaznenog dijela upravo na samom stratištu među zainteresiranom masom.

S obzirom da u različitim društvima (državama, savezima, i sl.) egzistiraju različiti „društveni ugovori“ raznoliko su definirana i društveno prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja što otežava utvrđivanje jedinstvene politiku suzbijanja kriminaliteta.

Prema Horvatiću, dva su osnovna elementa politike suzbijanja kriminaliteta:

- 1) prijekor javnosti**
- 2) izvjesnost kažnjavanja.**

Prijekor javnosti kao osnovni element politike suzbijanja kriminaliteta djeluje preventivno na mogućeg počinitelja u voljnom pogledu tako da ga se dovodi u poziciju da prethodno mora prihvatiti činjenicu kako će biti etiketiran od strane društvene zajednice kao pojedinac čije je ponašanje nepoželjno u društvenoj zajednici.

Pretpostavka je zasnovana na činjenici da je čovjek društveno biće i kao takav može uspješno egzistirati ako je njegovo ponašanje društveno prihvatljivo.

Izvjesnost kažnjavanja kao drugi osnovni element u politici suzbijanja kriminaliteta pretpostavlja takovo društveno uređenje u kojem je neizostavno odgovarajuće djelovanje društva prema svakom društveno neprihvatljivom ponašanju.

Posredstvom osnovnih elemenata politike suzbijanja kriminaliteta kristalizira se i sama definicija ove znanstvene discipline.

„Politika suzbijanja kriminaliteta je znanstvena disciplina koja se bavi suzbijanjem društveno neprihvatljivog ponašanja“.

---

¹¹ Strukovna udruga kriminalista

POLITIKA SUZBIJANJA ZLOUPORABE DROGA

Zlouporabu opojnih droga možemo definirati kao nedozvoljenu i zabranjenu proizvodnju i trgovinu nedozvoljenom i zabranjenom robom.

Iz navedenog vidljivo je da proizvodnja droga (koju kao takvu možemo tek kolokvijalno nazvati jer se radi o opojnim sredstvima i psihotropnim tvarima) može biti legalna odnosno dozvoljena, primjerice u medicinske svrhe. Međutim kao društveno neprihvatljivo ponašanje javlja se zlouporaba dozvoljene proizvodnje što je u društvu prepoznato tek na teorijskoj razini.

Nadalje, droga u obliku medicinski lijekova prisutna je i u području dozvoljene trgovine stoga se kao društveno neprihvatljivo ponašanje može predvidjeti nedozvoljena trgovina.

S druge strane kao najznačajnije društveno neprihvatljivo ponašanja definirana je zabranjena proizvodnja i zabranjena trgovina drogama.

Sve navedeno određuje objektivnu sliku uređenja područja droga od strane društvene zajednice, međutim sve ovo je dosta zamršeno i javnost nema čvrst stav koliko je velik intenzitet društvene opasnosti od zlouporabe droga.

Ukoliko zlouporabu opojnih droga analiziramo kroz osnovne elemente politike suzbijanja kriminaliteta moguće je doći do slike objektivne stvarnosti, kroz sljedeća pitanja:

Kakav je donos javnosti prema društveno neprihvatljivom ponašanju zloupotrebe droga?

Kakav je odgovor društva na društveno neprihvatljivo ponašanje zloupotrebe droga?

Međutim, kako se zloupotreba droga najčešće zasniva na trgovačkim odnosima, ključni elementi tih odnosa je kauzalna veza ponude i potražnje droga.

Intenziviranjem prijekora javnost utječe se na potražnju dok se s druge strane sustavnim pristupom predstavnika vlasti utječe na izvjesnost kažnjavanja, a time i na ponudu droga na tržištu.

VJEĆE ZA PREVENCIJU KRIMINALITETA GRADA SOLINA

Sastav Vijeća za prevenciju kriminaliteta grada Solina (dalje: Vijeće) jamči njegovu reprezentativnu ulogu u predstavljanju „javnosti“ što mu daje nedvojben legitimitet u politici suzbijanja kriminaliteta na području grada Solina.

Stoga, stav Vijeća u stvari je stav odnosno prijekor „javnosti“ prema određenim društveno neprihvatljivom ponašanju na području grada Solina.

Intenziviranjem rada Vijeća ispunjava se prvi osnovni uvjet politike suzbijanja kriminaliteta „prijekor javnosti“, ali jednako tako stvaraju se uvjeti za ispunjavanje i drugog elementa „izvjesnost kažnjavanja“ jer će se pravovremenim prepoznavanjem društveno neprihvatljivog ponašanja vrlo brzo doći do izvora odnosno počinitelja takovog ponašanja.

Jednako tako, važno je istaći rezultate Vijeća na poticanju društveno prihvatljivog (poželjnog) ponašanja kroz promociju pozitivnog primjera obitelji, zajednice i pojedinca. Sa stajališta kriminologije i kriminalistike, rezultati Vijeća u prepoznavanju i saniranju kriminalnih žarišta koji su nedvojbeno izvor društveno neprihvatljivog ponašanja, značajan su doprinos razvoju svijesti i unaprjeđenju objektivne slike sigurnosti zajednice.

ZAKLJUČAK:

Sa sigurnošću se može tvrditi da je Vijeće za prevenciju kriminaliteta grada Solina dobar put i pretpostavka za cjelovit odgovor društva na društveno neprihvatljivo ponašanje, objektivnu spoznaju stanja sigurnosti, pravovremeno uočavanje pojavnih oblika ugrožavanja sigurnosti njihovog rješavanja te u konačnici postizanje visokih sigurnosnih standarda demokratskog društva.

Kriminalitet droga i putovi kriminaliteta droga

Sažetak: Jedan od najvažniji pravaca djelovanja policije, odnosno Ministarstva unutarnjih poslova je borba protiv zlouporabe opojnih droga, tj. aktivno sudjelovanje u procesu smanjenja ponude opojnih droga na tržištu, čime se u konačnici smanjuje i potražnja za opojnim drogama, u kojoj policija, s obzirom na svoj prvenstveno represivni karakter djelovanja, ima manju ulogu. Stoga je za cjelovito i svrhovito smanjenje zlouporaba opojnih droga nužno sinergijsko djelovanje svih društvenih čimbenika (civilnog društva, državnih institucija i lokalne zajednice) koji utječu na potražnju i ponudu opojnih droga, čime se u konačnici povećava kvaliteta življenja na lokalnoj-mikro razini. Isto se postiže smanjenje potražnje za drogama aktivnošću i prevencijom ovisnosti među djecom i mladima, aktivnijom ulogom obitelji u prevenciji ovisnosti, prevencijom ovisnosti u odgojno-obrazovnom sustavu, sustavu zdravstva, socijalne skrbi, lokalnoj zajednici, prevencijom na radnom mjestu, te kroz programe smanjenja štete nastale uporabom droga. Izrazito je važna uloga školske medicine, psihijatrijske struke i ustanova, ginekološke struke, pedijatra i ostale medicinske struke, djelovanjem kroz Hrvatski zavod za javno zdravstvo, referentne centre za borbu protiv ovisnosti, terapijske zajednice i centre za rehabilitaciju ovisnika, s konačnim ciljem resocijalizacije ovisnika. Stoga osnivanje i djelovanje Vijeća za prevenciju kriminaliteta na razini grada Solina, a nadamo se uskoro i na i razini Županije splitsko-dalmatinske, kroz aktivno participiranje i djelovanje Policijske postaje Solin, odnosno projekta Ministarstvo unutarnjih poslova "Policija u zajednici" postiže se željeni cilj.

Da bi se na kvalitetan način moglo boriti sa kriminalitetom vezanim za zlouporabu opojnih droga na lokalno-mikro razini nužno je poznavanje mehanizama kretanja trgovine opojnom drogom i pravci kretanja na širem prostoru, odnosno globalnoj razini, kako bi se na lokalnoj razini mogle poduzeti adekvatne i kvalitetne mjere kako prevencije tako i represije prema kriminalitetu vezanom za zlouporabu opojnih droga.

1. Zlouporaba opojnih droga

1.1. Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe opojnih droga

Zlouporaba opojnih droga i bolesti koje proizlaze iz njene konzumacije pogađaju sve slojeve društva, sve društvene zajednice i sve zemlje svijeta. Jedno od osnovnih načela u borbi protiv raznih oblika kriminaliteta u Republici Hrvatskoj je načelo smanjenja ponude i potražnje droga, što uključuje prevenciju ovisnosti, suzbijanje kriminaliteta vezanog uz zlouporabu opojnih droga, te mjere liječenja, rehabilitacije i resocijalizacije ovisnika o drogama. S tim u vezi Hrvatski Sabor je na svojoj sjednici održanoj 02. prosinca 2005.god. donio Nacionalnu strategiju suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za period od 2006. – 2012. godine¹³. Okvir za izradu Nacionalne strategije predstavljala je strategija Europske unije koja ističe potrebu za izradom cjelovite, multidisciplinarnе, globalne i uravnotežene strategije na području droga u Europi. Glavni ciljevi Nacionalne strategije očituju se u smanjenju potražnje droga i smanjenju ponude droga. Smanjenje potražnje droga prvenstveno se postiže mjerama prevencije ovisnosti, ranim otkrivanjem konzumenata droga i intervencijom, smanjenjem štete, liječenjem, rehabilitacijom i društvenom reintegracijom ovisnika.

Smanjenje ponude droga postiže se usmjeravanjem aktivnosti na organizirani narkokriminal uporabom postojećih instrumenata i zakonskih okvira, s naglaskom na

---

¹² Diplomirani kriminalist, član Vijeća za prevenciju kriminaliteta grada Solina, samostalni policijski inspektor, policijski službenik PU SD

¹³ "Narodne novine" broj 147/05.

regionalnu ili ciljanu interakciju i preventivne aktivnosti u vezi s narkokriminalom. Za realizaciju i postizanje ciljeva Nacionalne strategije nužna je opća politika i strategija, koje moraju preuzeti odgovornost za zaštitu pojedinca i društva od problema povezanih sa zlouporabom droga. Politika i strategija moraju biti usmjerene kako na pojedinca, tako i u širem smislu na sve društvene uvjete koji omogućavaju i olakšavaju njezino provođenje.

1.2. Zlouporaba opojnih droga tzv. „kuga 21. stoljeća“

Zlouporaba opojnih droga jedan je od glavnih socijalno-zdravstvenih problema današnje civilizacije, a raširenost konzumiranja droga i drugih sredstava ovisnosti među mladima sve je veća i veća, a svakim danom se pomiče na sve mlađu dob. Mnogi svjetski i domaći stručnjaci koji se bave problematikom zlouporabe opojnih droga, odnosno njenim uzrocima nastanka, posljedicama i liječenjem nazvali su je „kuga 21. stoljeća“¹⁴. Za porast ovisnosti o drogama u Republici Hrvatskoj stručnjaci smatraju najznačajnijim utjecaj socijalnih čimbenika, kao što su gospodarsko stanje, ratna zbivanja, porast kriminala, dostupnost droga, migracije stanovništva i brojna druga sociološka zbivanja u zajednici. Prema svim pokazateljima u Republici Hrvatskoj posljednjih se godina povećala ponuda droga, koja je postala i raznovrsnija, a istodobno se time povećala i dostupnost droga, što je prouzročilo povećan trend konzumiranja droga, osobito među mladima.

Zlouporaba opojnih droga i kriminalitet vezan uz zlouporabu opojnih droga (krijumčarenje ljudi, oružja, pranje novca, terorizam i dr.), često u siromašnije razvijenim zemljama (Afganistan, Kolumbija) utječe na sam razvoj tih zemalja, kao i na uspostavu vladavine prava u tim zemljama, a u gospodarski razvijenim zemljama odgovorna je za odlijevanje znatnih količina novca. Novac koji se obrće u narkokriminalu može imati značajnu ulogu u gospodarskoj stabilnosti pojedinih zemalja.

Zlouporaba opojnih droga prate i zarazne bolesti (HIV, hepatitis C, B, spolno prenosive bolesti, itd.), a smrtnost je među ovisnicima o opojnim drogama veća nego u općoj populaciji iste dobi. Ovisnost o drogama je usko povezana s drugim društvenim problemima kao što su siromaštvo, nezaposlenost, prostitucija, delinkvencija, kriminalitet, beskućništvo i dr.

Raširenost zlouporabe opojnih droga ovisi o povijesnim, socijalnim, kulturnim i demografskim karakteristikama svake pojedine regije, odnosno županije u Republici Hrvatskoj. Poznata je činjenica da su, u početku dostupnosti droga, primorski gradovi zbog svoje bolje povezanosti sa svijetom putem mora znatno prije došli u dodir sa opojnim drogama (Split, Zadar, Rijeka, Dubrovnik, Šibenik, itd.) u odnosu na kontinentalni dio. Međutim, u posljednje vrijeme boljom prometnom povezanošću primorskih gradova sa gradovima u kontinentalnim dijelovima Republike Hrvatske, a i inače bolja prometna povezanost istoka sa zapadom, gradove u kontinentalnom dijelu Republike Hrvatske sve više zahvaća pošast zlouporabe opojnih droga.

Također je poznato da je problem ovisnosti o drogama uglavnom problem urbanih sredina, te da raširenost konzumiranja droga ovisi ponajprije o dostupnosti droga, učinkovitosti različitih programa prevencije ovisnosti na nacionalnoj i lokalnoj razini, te institucionalnih i izvaninstitucionalnih resursa za suzbijanje problema ovisnosti. U posljednje vrijeme prema nekim pokazateljima i tvrdnjama mjerodavnih institucija područje Županije splitsko-dalmatinske, a poglavito grad Split, koji je u prethodnom razdoblju „prednjačio“ po broju konzumenata opojnih droga, kroz provedbu studioznih i kvalitetnih programa prevencije

---

¹⁴ više domaćih i stranih stručnjaka u svojim radovima i publikacijama koristi navedeni termin "kuga 21. stoljeća"

ovisnosti, trenutno se nalazi na sedmom ili osmom mjestu u Republici Hrvatskoj. U pogledu provedbe preventivnih programa svakako trebamo istaknuti veliku ulogu crkve, koja svojim programima savjetovališta za prevenciju i posljedice ovisnost, te terapijske zajednice pri humanitarnim organizacijama, kao što su zajednica "Zajednica Susret", uvelike pomaže ovisnicima odnosno njihovoj ponovnoj socijalizaciji u društvo.

2. Međunarodna suradnja u borbi protiv zlouporabe opojnih droga

Zlouporaba opojnih droga kao globalni problema zahtijeva regionalni, bilateralni i multilateralni pristup, slijedom čega je u tom cilju nužno osnaživati suradnju kako sa zemljama susjedima tako i sa svim drugim zemljama i međunarodnim organizacijama uključenim u borbu protiv ove vrste kriminaliteta.

Kao jedna od temeljnih ljudskih sloboda „Slobodno kretanje ljudi“, odnosno težnji provedbe te slobode među državama Beneluxa, R Francuske i SR Njemačke došlo je do ukidanja graničnih kontrola, odnosno sklapanja *Schengenskog provedbenog sporazuma*¹⁵. Temeljem politike regionalnog pristupa EU prema državama Jugoistočne Europe usvojen je *Proces stabilizacije i pridruživanja*¹⁶ za Albaniju, BiH, Hrvatsku, Makedoniju i SRJ. Na Zagrebačkom samitu na vrhu između EU i država PSP-a, usvojena je Zagrebačka deklaracija. *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju*¹⁷, sadrži odredbu članka 4. kojim se Republika Hrvatska obvezuje na nastavak i promicanje suradnje i dobrosusjedskih odnosa s drugim zemljama regije, uključujući i razvoj projekata od zajedničkog interesa, između ostalog i projekt borbe protiv organiziranog kriminala, korupcije, pranja novca, ilegalnih migracija i krijumčarenja. Pitanje organiziranog kriminala detaljnije je definirano u Glavi VII SSP-a, u odredbi članka 80. SSP-a kojim se Republika Hrvatska i EU obvezuju surađivati u suzbijanju i sprečavanju kažnjivih i nezakonitih aktivnosti, organiziranih ili drugih, između ostalih i na području nedopuštene trgovine drogom i psihotropnim tvarima.

Republika Hrvatska nastoji uključivanjem u međunarodne aktivnosti na području suzbijanja droga i posljedica njihova uzimanja, aktivno sudjelovati u rješavanju problematike povezane sa uporabom i zlouporabom droga, sudjelovati u kreiranju politike i stručnih pristupa na tom području. Kao primjer takvog aktivnog sudjelovanja Republike Hrvatske sa članicama EU je potpisivanje Sporazuma o operativnoj i strateškoj suradnji između Republike Hrvatske (ministra MUP-a) i Europol¹⁸ (direktora), dana 13. siječnja 2006.god. u Beču.

---

¹⁵ "Schengenski provedbeni sporazum", sklopljen 14. lipnja 1985.god. na brodu "Princesa-Mari Astrit", na mjestu Mozel, pored Schengena, u Luxemburgu, na granici između SR Njemačke i R Francuske.

¹⁶ "Proces stabilizacije i pridruživanja" - 03. i 04. lipnja 1999.god. na sastanku Europskog vijeća u Kolnu potvrđena pripravnost EU za pružanje izgleda državama jugoistočne Europe za potpunu integraciju u njezine strukture i članstvo u EU na temelju ugovora o EU i ispunjavanju kriterija utvrđenih na Europskom vijeću u Kopenhagenu.

¹⁷ "Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju" parafriran 14. svibnja 2001.god. u Bruxellesu, a stupio na snagu 01. veljače 2005.god.

¹⁸ Europol - je specijalizirana agencija EU koja se bavi obavještajnom djelatnošću u svezi s kriminalnom djelatnošću. Europol je počeo s ograničenim djelovanjem 03. siječnja 1994.god. kao Jedinica za borbu protiv droge (EDU), a postupno su mu dodavana i ostala kriminalna područja. Od 2002.god. mandat Europol proširen je na sve teške oblike međunarodnog kriminala. Sjedište mu je u Haagu.

3. Komu prijaviti zlouporabu opojnih droga?

Ukoliko građani osnovano sumnjaju da se neka osoba ili osobe bave preprodajom opojnih droga, sva svoja saznanja svakako trebaju prijaviti najbližoj policijskoj postaji ili specijaliziranim policijskim službenicima za kriminalitet droga u policijskim upravama.

U slučaju sumnje da su pojedine osobe ovisnici o drogama, građani se za savjet mogu obratiti Uredu za suzbijanje zlouporaba droga.

Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga¹⁹ je stručna služba Vlade Republike Hrvatske. Ured pruža stručnu pomoć nositeljima aktivnosti na državnoj, županijskoj, gradskoj i općinskoj razini, te daje stručna mišljenja i prijedloge za donošenje Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga.

4. Stanje kriminaliteta droga na području PU SD 2007.god. u odnosu na 2006.god.²⁰

Na području koje pokriva PU splitsko-dalmatinska²¹ tijekom 2007.god. ukupno je evidentirano 726 kaznenih djela iz oblasti zlouporabe opojnih droga, dok je tijekom 2006.god. taj broj iznosio 687 kaznenih djela iste vrste, što predstavlja povećanje broja kaznenih djela ova vrste za 39 kaznenih djela ili 5,67 %.

Struktura kaznenih djela se nije bitno izmijenila u statističkom smislu, no u strukturalnom smislu je došlo do značajne promjene na način da je na „štetu“ ulične redukcije Odjel kriminaliteta droga intenzivirao rad na procesuiranju kaznenih djela iz stavka 2. i stavka 3. čl. 173. Kaznenog zakona Republike Hrvatske²². U tom smislu tijekom 2007.god. poradi počinjenja kaznenih djela iz članka 173. stavak 3. (organizirana preprodaja) obrađeno je 7 skupina, gdje su procesuirane 43 osobe.

Osim što je u 2007.god. povećan broj kaznenih djela iz domene zlouporaba opojnih droga, povećan je i broj novevidentiranih konzumenata opojnih droga za 3,45 %, odnosno sa 8.450 u 2006.god. na 8.742 u 2007.god. što iznosi povećanje od 292 novevidentirana konzumenta.

TABELARNI PRIKAZ OSOBA KOJE SU PROCESUIRANE ZA POČINJENJE KD IZ ČL. 173. KZ RH						
	2007.		2006.		RAZLIKA	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Potrošači opijata	2282	287	2248	278	<34	<9
Potrošači halucinogenih droga	/	/	/	/	/	/
Potrošači stimulativnih droga	280	28	224	23	<56	<5
Potrošači kanabisa	5451	414	5271	406	<180	<8
Potrošači depresanata	/	/	/	/	/	/
UKUPNO	8013	729	7743	707	<270	<22
UKUPNO	8742		8450		<292	

¹⁹ Internet adresa: <http://www.uredzadroge.hr/>

²⁰ Godišnje izvješća o radu Odjela kriminaliteta droga Policijske uprave splitsko-dalmatinske za 2007.godinu

²¹ Područje Policijske uprave splitsko-dalmatinska pokriva 18 policijskih postaja (I PP Split, II PP Split, PP Solin, PP Kaštela, PP Trogir, PP Omiš, PP Makarska, PP Sinj, PP Imotski, PP Vrgorac, PP Brač, PP Hvar, PP Vis, Postaja granične policije Trilj, Postaja aerodromske policije Split-Resnik, Postaja prometne policije Split, Postaja pomorske policije Split, Interventna jedinica policije Split), koje se u pojedinim dijelovima specijaliziranog djelovanja i u određenim teritorijalnim područjima preklapaju.

²² "Narodne novine" 110/97 sa izmjenama i dopunama "NN" 27/098, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04, 84/05, 71/06 i 110/07

Tabelarni prikaz broja konzumenata u pogledu spolne strukture ne odražava stvarno stanje budući da su policijski službenici pretežito muškarci tako da se muška populacija u uličnoj redukciji ciljano zahvaća, dok je ženska populacija zahvaćena samo prigodno.

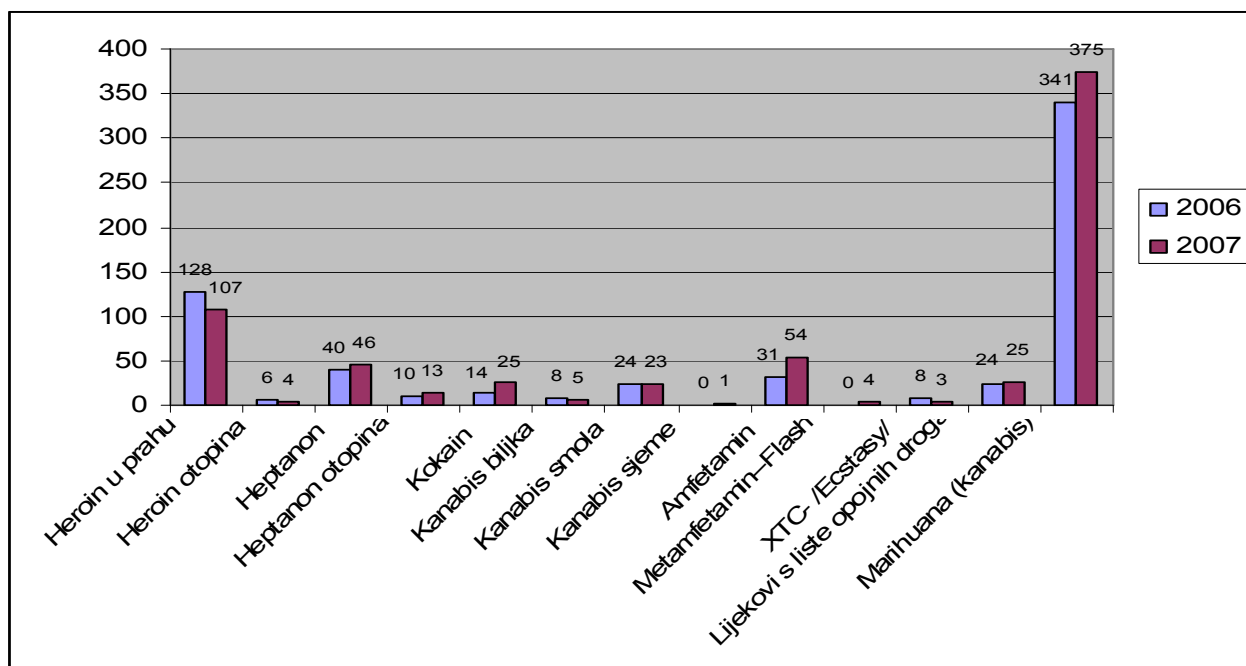
- OPIJATI - opijum, morfij, heroin, kodein, metadon
- HALUCINOGENI - LSD, meskalin, psilocibin, PCP
- STIMULANSI - kokain, crack, metamfetamin, amfetamin , XTC
- PRODUKTI KANABISA - marihuana, hašiš, hašiševo ulje
- DEPRESANTI (Apaurin, Praxiten, i sl.)

Osim kaznenih djela i broja novoevidentiranih konzumenata trend rasta prati i broj zapljena, tako je u 2007.god. zabilježeno 690 zapljena u odnosu na 2006.god. kada su zabilježene 633 zapljene, što je porast za 57 zapljena ili 9,00 %.

ZAPLIJENE 2007. – 2006. GODINA						
Vrsta	2007.god.		2006.god.		RAZLIKA	
	Broj zapljena	Količina	Broj zapljena	Količina	Broj zapljena	Količina
Heroin u prahu	107	6.979,19gr.	128	753,24 gr	>21	<6.225,95 gr
Heroin otopina	4	15 ml.	6	24,7 ml	>2	>9,7 ml
Heptanon	46	3.239 kom. tbl.	40	839 kom tbl.	<6	2.400 kom. tbl.
Heptanon otopina	13	432,2 ml.	10	123,5 ml	<3	308,7 ml
Kokain	25	3.285,46gr.	14	37,72 gr	<11	<3.247,74 gr
Marihuana (kanabis)	375	2.748,49gr. + 2,6 gr. tzv. «joint»	341	80.643,45 gr	<34	>77.892,36 gr
Kanabis biljka	5	94 kom. stabljike	8	101 kom. stabljika	>3	>7 kom
Kanabis smola (hašiš)	23	1.187,34 gr.	24	164,10 gr	>1	1.023,24 gr
Kanabis sjeme	1	615 sjemenki	/	/	<1	615 sjemenki
Amfetamin	54	197,9 gr.	31	1636,42 gr	<23	>1.438,52 gr
Metamfetamin–Flash	4	500,8 gr. + 3 kom. tbl.	/	/	<4	500,8 gr + 3 kom. tbl.
XTC- /Ecstasy/	3	158 kom. tbl.	8	1925 kom. tbl.	>5	>1767 kom. tbl.
Lijekovi s liste opojnih droga (ime lijeka)						
- Normabel						
- Subotex	9	155 kom. tbl.	14	241 kom. tbl	>5	>86 tbl.
- Apaurin	8		1	tbl	<7	<74,5 tbl
- Lexaurin	3	76 kom.tbl.	6	1,5 kom. tbl.	>3	<1 tbl
- Praxiten	1	50 kom. tbl.	0	tbl	<1	<2,5 gr
- Xanax	1	tbl.	2	49 kom. tbl	>1	<3 tbl

- Lexilium	2 1	2,5 gr. 20 kom. tbl. 6 kom. tbl. 4 kom. tbl.	0 1	/ 17 kom. tbl / 9 kom. tbl	<2 =	<6 tbl >5 tbl
OSTALO - NN materija	1	710 gr.	/	/	<1	710 gr
UKUPNO	690		633		<57	

Što se tiče zapljena u 2007.god. u odnosu na 2006.god. evidentiran je značajan porast u smislu količine zaplijenjenog Heptanona, Kokaina, Amfetamina i Marihuane, kako je već prikazano u gornjem tabličnom prikazu. Porast količina zaplijenjene opojne droge je plod konstantnog, kontinuiranog i sustavnog rada prvenstveno Odjela kriminaliteta droga.

Sve navedene trendove porasta prati i broj smrtno stradali osoba uslijed trovanja opojnom drogom, kako slijedi u donjem tabličnom prikazu:

	2007.god.	2006.god.
MUŠKARCI	19	10
ŽENE	0	2
UKUPNO	19	12

Osim narečenog 2007.god. je obilježila dobra suradnja sa Državnim odvjetništvom, Županijskim sudom u Splitu, te USKOK-om.

5. Zakonska regulativa po pitanju zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj

Zlouporaba opojnih droga kao najveće zlo današnjice polako ali sigurno postaje odnosno možemo reći već je postalo i na području Republike Hrvatske. Državne institucije koje se bore protiv ove pojave sporo i teško se adaptiraju na nove uvjete. Tako je i sa zakonodavstvom koje se po pitanju sankcioniranja opojnih droga i njihove upotrebe u više navrata mijenjalo.

Nelegalna proizvodnja i promet opojnim drogama, posjedovanje te omogućavanje njihove uporabe, sukladno Kaznenom zakonu Republike Hrvatske²³, kvalificirani su kao kaznena djela. Propisi koji reguliraju zlouporabu opojnih droga je Zakon o suzbijanju zlouporabe opojnih droga²⁴ i Kazneni zakon Republike Hrvatske sa izmjenama i dopunama.

Najvažniji zakonski propis koji je donesen na temelju Nacionalne strategije je Zakon o suzbijanju zlouporabe opojnih droga koji je Hrvatski sabor donio 23. studenoga 2001. godine. U navedenom Zakonu pobliže se određuju uvjeti za uzgoj biljaka iz kojih se mogu dobiti opojne droge, te uvjeti za izradu, posjedovanje i promet opojnih droga i tvari koje se mogu uporabiti za izradu opojnih droga, zatim nadzor nad uzgojem biljaka iz kojih se mogu dobiti opojne droge, mjere za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, sustav za prevenciju ovisnosti i sustav za pomoć ovisnicima i povremenim uzimateljima opojnih droga. Do sada su donesene i dvije izmjene navedenog Zakona i to 6. listopada 2003. godine i 6. listopada 2004., te je time hrvatsko zakonodavstvo usklađeno sa svim odgovarajućim konvencijama Ujedinjenih naroda²⁵, koje ujedno predstavljaju glavne zakonske instrumente za rješavanje problema droga na globalnoj razini.

U skladu s prihvaćenim međunarodnim standardima pooštren je nadzor nad psihoaktivnim tvarima koje su podijeljene u tri skupine, a sadržane su u Popisu opojnih droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti opojna droga, te tvari koje se mogu uporabiti za izradu opojnih droga. Poseban nadzor usmjeren je na prekursore (kemijske tvari koje se mogu uporabiti za ilegalnu proizvodnju droga) koji su također uvršteni na popis, a njihova zlouporaba se kažnjava kao kazneno djelo.

Kazneni zakon Republike Hrvatske²⁶, sa svojim izmjenama i dopunama glasi:

Zlouporaba opojnih droga

Članak 173.

(1) Tko neovlašteno radi prodaje ili stavljanja u promet na drugi način posjeduje tvari ili pripravke koji su propisom proglašeni opojnim drogama, kaznit će se kaznom zatvora od 1 do 12 godina.

(2) Tko neovlašteno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili radi prodaje kupuje, ili prenosi, ili posreduje u prodaji ili kupnji, ili na drugi način neovlašteno stavlja u promet tvari ili pripravke koji su propisom proglašeni opojnim drogama, kaznit će se kaznom zatvora najmanje 3 godine.

---

²³ "Narodne novine" - 110/97 sa izmjena i dopunama "Narodne novine" - 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04, 84/05, 71/06 i 110/07

²⁴ "Narodne novine" - 107/01 sa izmjena i dopuna "Narodne novine" - 163/03 i 141/04

²⁵ Jedinstvena konvencija UN-a o opojnim drogama iz 1961., izmijenjena i dopunjena Protokolom iz 1972.god. Konvencijom o psihotropnim tvarima iz 1971.god., te Konvencijom protiv nedozvoljenog prometa opojnim drogama i psihotropnim tvarima iz 1988.god.

²⁶ "Narodne novine" - 110/97 sa izmjena i dopunama "Narodne novine" - 51/01, 111/03, 71/06

(3) Ako je kazneno djelo iz stavka 1. ili 2. ovoga članka počinjeno u sastavu grupe ili zločinačke organizacije, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje 5 godina, ili kaznom doživotnog zatvora.

(4) Tko neovlašteno pravi, nabavlja, posjeduje ili daje na uporabu opremu, materijal ili stvari za koje zna da su namijenjene za proizvodnju opojnih droga, kaznit će se kaznom zatvora od 1 do 5 godina.

(5) Tko navodi drugoga na trošenje opojne droge, ili mu daje opojnu drogu da je troši on ili druga osoba, ili stavi na raspolaganje prostorije radi trošenja opojne droge, ili na drugi način omogući drugome trošenje opojne droge, kaznit će se kaznom zatvora od 1 do 5 godina.

(6) Ako je kazneno djelo iz stavka 5. ovoga članka počinjeno prema djetetu, maloljetnoj, duševno bolesnoj, privremeno duševno poremećenoj osobi, nedovoljno duševno razvijenoj osobi ili prema više osoba, ili je prouzročilo osobito teške posljedice, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od 1 do 10 godina.

(7) Opojne droge i sredstva za njihovo pripravljanje oduzet će se.

(8) Počinitelja kaznenog djela iz stavka 1., 2., 3., 4. i 5. ovoga članka koji je dragovoljno bitno pridonio otkrivanju djela sud može osloboditi kazne.

U svijetu se različito pristupa primjeni zakona koji reguliraju zlouporabu opojnih droga. Primjerice, za jedno te isto kazneno djelo ilegalnog prenošenja droge, u dvije zemlje nerijetko postoje značajne razlike u visini zatvorske kazne. Također se često postavlja pitanje da li zatvorske kazne za izvršena kaznena djela iz ove oblasti trebaju biti veće ili manje. Smatram da je mnogo značajnije u jednom društvu stvarati klimu kroz obitelj, školu, medije, vjerske institucije i druge subjekte o štetnosti konzumiranja droga, jednom riječju provoditi prevenciju ovisnosti kroz smanjenje potražnje droga, a ujedno stvarati bolju povezanost sa policijom na otkrivanju počinitelja takvih djela kako bi se smanjila ponuda droga, te stvarati uvjete za dobru resocijalizaciju osoba koje se liječe od ove bolesti.

Također je bitno naglasiti da zakon ne pozna podjelu na teške i lake droge, tako da je zakonska regulativa kao i zapriječene kazne ista bilo da se radi o marihuani ili heroinu. Doduše različite kazne po tom pitanju izriču sudovi, određujući time stupanj društvene opasnosti, ali opet u okviru kazne predviđene zakonom tako da je najveća zapriječena kazna u Republici Hrvatskoj doživotni zatvor (stavak 3. Izmjena i dopuna KZ-a "NN" 111/03).

Što se tiče vođenja kaznenog postupka prema maloljetnicima, Zakon o sudovima za mladež²⁷ je tijekom pretpripremnog postupka u članku 63. predvidio mogućnost da državni odvjetnik – za kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora u trajanju do pet godina ili novčana kazna – ne zahtijeva pokretanje kaznenog postupka iako postoji osnovana sumnja da je maloljetnik počinio kazneno djelo, ako smatra da ne bi bilo svrhovito voditi postupak prema maloljetniku s obzirom na narav kaznenog djela i okolnosti u kojima je djelo počinjeno. Državni odvjetnik može odluku o nepokretanju postupka uvjetovati spremnošću maloljetnika da se podvrgne stručnom medicinskom postupku ili postupku odvikavanja od droge ili drugih ovisnosti. Nakon što uz suradnju i nadzor Centra za socijalnu skrb maloljetnik ispuni obveze, državni odvjetnik donosi konačnu odluku o nepokretanju postupka prema maloljetniku.

Osim zlouporabe opojnih droga ovom prilikom bih se osvrnuo, odnosno dotakao problem i na razmišljanje dao problem ovisnosti o uživanju duhana i duhanskih proizvoda, kao i alkoholnih pića, čije uživanje mnogi u svijetu već uvrštavaju u pojam uživanja i

---

²⁷ "Narodne novine" - 111/97

zloporabe opojnih droga. Tako se u novije vrijeme sve više rađa ideja da se ograniče prostori uživanja duhana i duhanskih proizvoda²⁸.

Pušenje duhana i duhanskih proizvoda kao izuzetno štetna i opasna pojava nije zakonski regulirana pozitivnim zakonodavstvom RH tako da je veliki broj osoba, među kojima i maloljetnika uživa nesmetano u ovom poroku. Svjedoci smo u ratnom i poratnom periodu da se cigarete i rezani duhanski proizvodi mogu kupiti od uličnih prodavača na svakom "ćošku". Te cigarete i duhan su sumnjivog kvaliteta dobavljeni raznim švercerskim kanalima²⁹, tako da država nad tim nema nikakvog nadzora. Slična, ako ne i gora situacija je sa alkoholnim pićima, odnosno njihovom konzumacijom. Konzumacija alkoholnih pica nije zakonom zabranjena, već postoje samo neke vrste prekršaja u vezi sa točenjem i prodajom alkoholnih pića. Tako je prekršajno sankcionirano točenje alkohola maloljetnim osobama i točenje alkohola osobama koja se nalaze u pijanom stanju. Ovih odredaba se skoro nitko ne drži, što zbog malih kazni što zbog običaja i tradicije. Tako maloljetnici alkohol slobodno kupuju u prodavaonicama, a i uživaju alkoholna pića po raznim kafićima i drugim ugostiteljskim objektima.

6. Modus operandi rasturanja i dilanja droge

Šezdesetih godina pojavom i dolaskom zloporabe opojnih droga u našim sredinama vremenom su nastajala određena "pravila" ponašanja među konzumentima opojnih droga, u pogledu načina nabave opojnih droga, pronalaska konzumentenata droge, kao i opskrbe tržišta. Tako su se još do prije 20-tak godina na području Županije splitsko-dalmatinske, odnosno grada Splita točno znali određeni punktovi³⁰ gdje se droga može nabaviti i od koga. Međutim, razvojem znanosti i tehnologije i njenom dostupnošću svima, većom mobilnošću ljudi, vremena su se promijenila. Sad su u igri mobiteli, brzi brodovi, vozila i motocikli! Kao primjer možemo navesti situaciju, npr. kada konzument droge, odnosno onaj tko treba drogu nazove mobitelom dilera, diler učas dođe motociklom i isporuči traženu količinu, sve se odvija velikom brzinom, što uvelike otežava rad policiji. Zapravo nema mjesta gdje se ne uživa droga: kafići, ulica, klubovi, stadioni, dvorane, droge je znalo biti čak i na – groblju, vjerskim objektima! Nema mjesta gdje se droga ne sakriva. Postoje posebno preuređene torbice, novčanici, futrole za naočale, droga se zna naći i u dječjim pelenama, dječjoj hrani, a nerijetko i u tjelesnim otvorima.

6.1. Od velikih pošiljki do uličnih dilera

Prema policijskim statistikama policija otkriva samo oko 20 % švercane droge. Kada pošiljka droge jednom dođe u željenu zemlju, ista se dijeli na manje količine i uglavnom se pakira u kilograme i prodaje većim preprodavačima, koji kasnije drogu prodaju sitnim uličnim dilerima u količinama od uglavnom 100 i 150 grama. Prema tvrdnjama Prof. dr. Sakomana³¹, u Republici Hrvatskoj krajnji konzumenti opojnih droga najviše koriste heroin, koji dolazi skoro isključivo "balkanskom rutom". Procjenjuje da je o heroinu u Republici Hrvatskoj ovisno oko 26 tisuća osoba, a na dnevnoj bazi u kontaktu s tom drogom dođe oko 10 tisuća

²⁸ Posljednji slučajevi zabrane uživanja duhana u zemljama članicama Europske unije, a posebice je to izraženo nedavnim stupanjem na snagu takvog zakona i u Turskoj, koja je znano tradicionalno zemlja s velikim brojem uživaoca duhana. Poznata je i izreka "Pušiš ko Turčin"!

²⁹ Nedavni i još uvijek nedovršeni, a kroz medije svako malo potencirani, slučajevi šverca cigareta iz Tvornice duhana Rovinj za Crnu Goru i Srbiju, u koji su prema nekim istraživanjima uključeni predstavnici najviših tijela vlasti u tim zemljama, a uz koje se vezuju određena imena iz kriminalnog miljea (npr. Stanko Subotić - "Cane" tijekom devedesetih godina jedan od glavnih organizatora šverca cigareta na području Balkana)

³⁰ Točno određena mjesta na kojima se može kupiti droga. Za policiju predstavlja veliki problem što su ta mjesta u posljednje vrijeme neodređena, jer dileri više gotovo i ne koriste točno određene lokacije, nego drogu prodaju u pokretu korištenjem motocikla, automobila i sl.

³¹ Prof. dr. Slavko Sakoman, zaposlen u KB "Sestre milosrdnice" na Klinici za psihijatriju, alkoholizam i druge ovisnosti, Zagreb, Vinogradska cesta 29, specijalista neuropsihijatar

redovitih konzumenata i 14 tisuća povremenih, što znači da te osobe dnevno iskoriste oko 40 tisuća doza heroina od prosječno 0,2 grama, pa kada se to sve pomnoži proizlazi neugodna činjenica koja govori kako Hrvati godišnje "troše" gotovo 3 tone heroina, što u novcu iznosi da Hrvati na heroin godišnje potroše oko milijardu i 600 tisuća kuna. U pogledu starosti osoba koje dolaze u kontakt s heroinom najčešće su osobe u dobi između 19. i 20. godina.

6.2. Pakleni put droge, tzv. "Balkanska ruta"³²

Sve počinje u Afganistanu - zemlji opojnih droga. Balkanska ruta je tradicionalni put opojne droge od Afganistana za zapadnu Europu, koji vodi od Irana preko Turske u zemlje Balkana i preko njih u ostale zemlje zapadne Europe. Dio droge na svom putu ostaje kod lokalnih narkomafijaša. S glavne "Balkanske rute" postoje manje ceste koje vode u Sloveniju, Republiku Hrvatsku, R BiH, Srbiju, Mađarsku, Češku, Crnu Goru i ostale zemlje. Druga ruta ide iz Afganistana preko Azije, zemalja bivšeg Sovjetskog saveza i Rusije, a onda opet u Zapadnu Europu. Krijumčarski pravac nazvan "Balkanska ruta" godišnje osigurava oko 26 tisuća ovisnika u Hrvatskoj heroinom vrijednim milijardu i pol kuna. Prema izvješću UN-ovog odbora za nadzor provedbe kontrole nad drogama u posljednje vrijeme je pojačano krijumčarenje "balkanskom rutom", čiji jedan krak prolazi i kroz grad Zagreb. Stoga možemo reći da je "balkanska ruta" uvijek aktivna.

Primjerice, hrvatska policija je početkom ove godine na graničnom prijelazu Bajakovo zaplijenila 65 kilograma heroina³³. Tako je u samo jednom danu skoro premašena količina zaplijenjene droge u čitavoj prošloj godini, kada je hrvatska policija otkrila ukupno 75 kilograma različite droge. Međutim, bez obzira što je "balkanska ruta" krijumčarenja droge uvijek aktivna, krijumčari sve češće djeluju kružno ne koristeći uvijek iste granične prijelaze za šverc, što svakako otežava rad policije.

Turska je glavni koridor za pošiljke heroina namijenjene za Zapadnu Europu i početak "balkanske rute", a južni dio "balkanske rute" koji prolazi kroz Istanbul, Sofiju, Beograd i Zagreb u posljednje vrijeme se pojačano koristi za krijumčarenje opijata iz Afganistana prema Rusiji i drugim zemljama te regije. Hrvatska je tako, s obzirom na svoj geostrateški položaj tranzitna zemlja preko koje se opojna droga krijumčari na putu između zemalja proizvođača i zemalja potrošača.

Pomalo je zastrašujući podatak da je prošle godine u 'rodnoj' zemlji opojne droge Afganistanu, koji danas opskrbljuje čak 93 posto ilegalnog svjetskog tržišta opijata 193 tisuće hektara površine te zemlje bilo iskorišteno za uzgoj opijumskog maka, čime je proizvedeno čak 8200 tona opijuma. Uz opijum i heroin, Afganistan je u posljednjih nekoliko godina postao i glavni izvor za uzgoj kanabisa, a ova biljka je prošle godine bila uzgajana na 70 tisuća hektara³⁴.

"Balkanska ruta" koja počinje na području Irana i Afganistana u posljednje vrijeme postaje dvosmjerna, to jest primjećuje se krijumčarenje droge i iz Hrvatske, posebno marihuane koja se kod nas zbog povoljnih klimatskih uvjeta sve više proizvodi. U

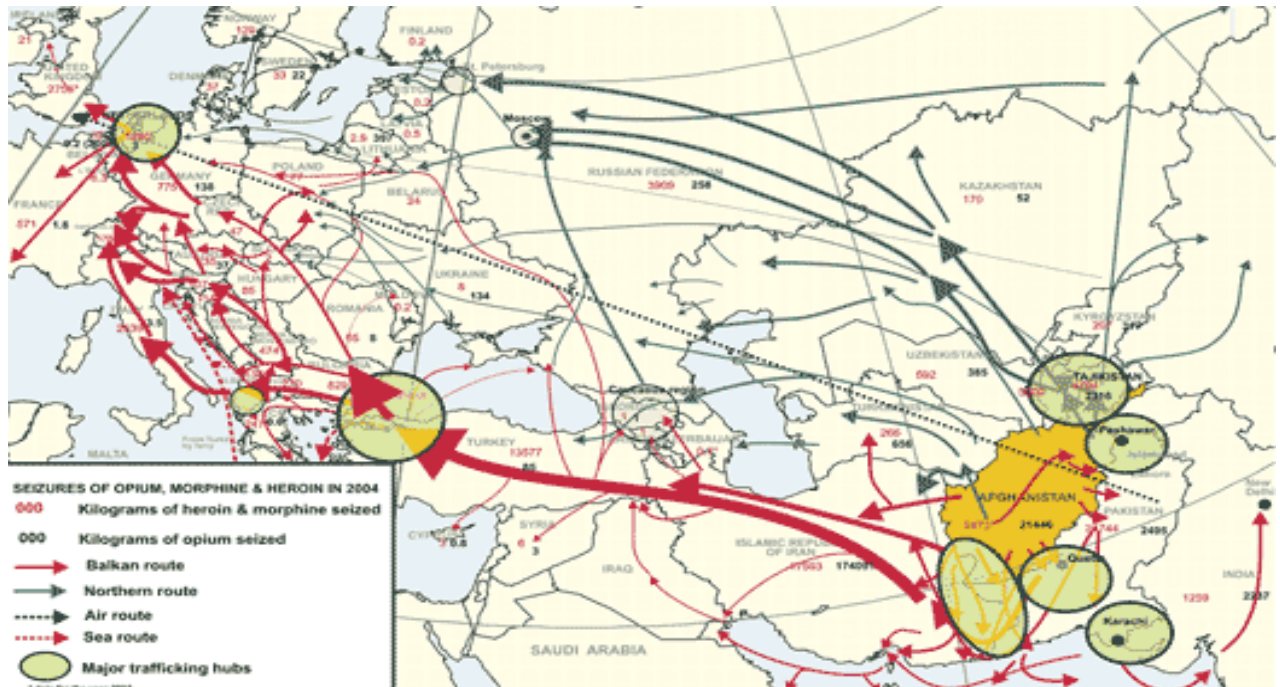
---

³² U stručnim i kriminalističkim krugovima naziv za pravac kojim se droga sa istoka (Afganistan, Iran, Turska) krijumčari u zemlje zapadne Europe.

³³ www.index.hr. – u siječnju 2008.god. u mjestu Darda, u blizini graničnog prijelaza Bajakovo otkriveno 65 kilograma heroina. Droga je bila skrivena u kabini kamiona koji je iz Turske vozio voće (naranče). Akcija pod operativnim imenom Istok trajala je nekoliko mjeseci, a uhićena su četiri hrvatska državljanina, od kojih jedan ima prebivalište u Srbiji. Dvojica uhićenih od ranije su poznati policiji po mnogim kaznenim djelima. Heroin se nalazi u 120 četvrtastih paketa, a njegova vrijednost na narkotržištu doseže 15 milijuna kuna. Droga je pronađena u kamionu "Volvo" hrvatskih nacionalnih registarskih oznaka, kojim je 56-godišnji hrvatski državljanin prevezio teret deklariran kao voće iz Turske za Hrvatsku

³⁴ www.javno.com/hr.

krijumčarenjima "balkanskom rutom" uglavnom se koriste osobna ili kombi vozila, kamioni, te autobusi, a s obzirom na to da je Hrvatska pomorska zemlja pretpostavlja se da će se s vremenom pojačati i pomorski krijumčarski pravci. Najugroženije županije u Republici Hrvatskoj su koje graniče sa Srbijom i Bosnom i Hercegovinom, a normalizacijom odnosa sa susjednim zemljama "balkanska ruta" se ponovno razmahala.

Republika Hrvatska, s obzirom na svoju geostratešku poziciju, je prvenstveno tranzitna zemlja preko koje se opojna droga krijumčari na putu između zemalja proizvođača i zemalja potrošača, to je najkraći put s istoka na zapad Europe, s napomenom da se u novije vrijeme javlja i takozvana dvosmjernost iste. Također je za istaknuti činjenicu da je Republika Hrvatska pomorska zemlja s nekoliko značajnih pomorskih luka (Rijeka, Zadar, Šibenik, Split i Dubrovnik) u koje često dolaze putnički i teretni brodovi s područja teritorijalnih odrednica područja uzgoja, prerade i distribucije opojne droge-kokain (Ekvador, Kolumbija, Panama). Do sada u Republici Hrvatskoj nije zabilježena značajnija i organiziranija proizvodnja opojnih droga, izuzmu li se pojedinačni pokušaji uzgoja opojne droge marihuane namijenjene domaćem narkotržištu, što ne znači da pokušaja uspostave iste u budućnosti neće biti, poglavito kada se zna da je u nama susjednim zemljama (BiH) otkriveno nekoliko ilegalnih laboratorija za proizvodnju sintetičkih opojnih droga, te su ostvarene značajnije zapljene kemikalija koje se upotrebljavaju u prerađivačkoj industriji, a zlouporabljaju se kao tvari za pripremu, odnosno proizvodnju opojnih droga.

6.3. Podrijetlo droga u Republici Hrvatskoj

Marihuana (Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora, Makedonija, Albanija, Maroko, Nizozemska)

Heroin (Turska, Afganistan, Irak)

Kokain (Bolivija, Kolumbija i zapadna Europa)

Ecstasy (Nizozemska, Belgija, Mađarska)

7. Prioritetni ciljevi i područja djelovanja policije³⁵

Prioritetni ciljevi i područja djelovanja policije usmjereni su na permanentno i učinkovito poduzimanje zakonskih mjera i radnji usmjerenih na smanjenje ponude, odnosno suzbijanje proizvodnje i trgovine opojnim drogama, sprječavanje trgovanja i korištenja prekursora³⁶, otkrivanje pranja novca, te oduzimanje novca stečenog ilegalnom trgovinom opojnim drogama. Radi ostvarivanja ciljeva vezanih uz suzbijanje ponude opojnih droga policija je prvenstveno usmjerena na:

- kontinuiranu edukaciju policijskih službenika,
- aktivnost policije prema nacionalnim i međunarodnim organiziranim kriminalnim skupina koje se bave krijumčarenjem i preprodajom opojnih droga i prekursora,
- sprječavanje krijumčarenja opojnih droga nadzorom državne granice,
- formiranje opremljenih timova granične policije specijaliziranih za suzbijanje svih vrsta krijumčarenja, poglavito krijumčarenja opojnih droga (Mobilne jedinice granične policije³⁷),
- tehničko opremanje i uređenje graničnih prijelaza³⁸,
- uočavanje novih pojava oblika (modaliteti, trendovi) krijumčarenja i zlouporabe opojnih droga,
- suzbijanje preprodaje i distribucije opojnih droga od kriminalnih skupina,
- sprječavanje uspostave otvorenih narkoscena, te suzbijanje preprodaje na ulici manjih količina opojnih droga,
- maksimalno otežavanje dostupnosti opojnih droga na ulici,
- sprječavanje zlouporabe opojnih droga u blizini dječjih vrtića, odgojno-obrazovnih ustanova, te drugih mjesta na kojima se okuplja pretežito mlađa populacija³⁹,
- aktivno sudjelovanje u provođenju medijskih kampanja koje imaju za cilj edukaciju mladih o štetnosti konzumiranja opojnih droga, te na taj način upoznati javnost s mjerama koje policija provodi kako bi spriječila, reducirala i ublažila štete koje nastaju za pojedince i društvo u cjelini,
- jačanje međunarodne policijske suradnje, provođenje zajedničkih operativnih akcija, uz međusobnu razmjenu znanja i iskustva te informacija, prikupljanje, obradu i analizu svih oblika informacija vezanih uz kriminalitet zlouporabe opojnih droga, uz međusobnu razmjenu tih informacija na regionalnoj i međunarodnoj razini⁴⁰,
- jačanje neposredne policijske suradnje među različitim ustrojstvenim jedinicama unutar MUP-a RH, te jačanje policijske aktivnosti na lokalnoj razini,
- unapređivanje suradnje između tijela mjerodavnih za suzbijanje ponude opojnih droga u RH (na državnoj i na lokalnoj razini), poglavito između MUP-a, Ministarstva financija Carinske službe i Ureda za sprječavanje pranja novca, Ministarstva gospodarstva, te Ministarstva pravosuđa, uz formiranje zajedničkih istražnih timova sa svrhom efikasnijeg kaznenoga progona počinitelja težih oblika kaznenih djela,
- povećanje sigurnosti u cestovnom i pomorskom prometu, te smanjenje broja prometnih nezgoda koje izazivaju vozači pod utjecajem opojnih droga⁴¹,

³⁵ Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe opojnih droga u RH za 2006 - 2012

³⁶ Tvari koje se mogu uporabiti za ilegalnu proizvodnju droga, a nalaze se u legalnoj prodaji

³⁷ Specijalizirane postrojbe Ministarstva unutarnjih poslova čiji je prvenstveni cilj zaštita državne granice i kriminalitet vezan uz državnu granicu (krijumčarenje opojnih droga, ilegalne migracije, trgovina ljudi, itd.)

³⁸ Opremanje graničnih prijelaza termovizijskim uređajima za noćno osmatranje, opremanje graničnih prijelaza sustavima video nadzora, instaliranje informacijskog sustava uz elektroničku obradu podataka, itd.)

³⁹ Providi se uz suradnju sa tijelima prevencije ovisnosti, uz koordinirano djelovanje Vijeća za prevenciju kriminaliteta u lokalnim sredinama (češći obilasci tih područja redovitim policijskim autoophodnjama, češćom nazočnošću kontakt-policajca, organiziranjem priredbi i manifestacija, i slično)

⁴⁰ Integrirano upravljanje državnom granicom

⁴¹ Testiranje vozača na opojne droge

- unaprjeđenje tehnike vezane uz otkrivanje financijskih transakcija novca, odnosno tijek novca stečenog ilegalnom trgovinom opojnim drogama (otkrivanje tzv. pranja novca),
- te razotkrivanje i omogućavanje procesuiranja organiziranih grupa, pa i pravnih osoba koje sudjeluju u pranju novca, poglavito stečenog krijumčarenjem i preprodajom opojnih droga.

ZAKLJUČAK

Na kraju se postavlja pitanje: Kako smanjiti ponudu droge putem aktivnosti policije? Kao što smo prethodno naveli u Nacionalnoj strategiji (smanjenju potražnje droga i smanjenju ponude droga) policija je prvenstveno fokusirana na smanjenje ponude droga koje se postiže usmjeravanjem aktivnosti na organizirani narkokriminal⁴². Tako, policija provodeći i poduzimajući mjere i aktivnosti vezane uz zlouporabu opojnih droga permanentno prati predmetnu problematiku, te domaće i svjetske trendove vezane uz zlouporabu i krijumčarenje opojnih droga. Zbog svoje jako povezane korelacije (ponuda – potražnja), a i uvidom u statističke pokazatelje kriminaliteta zlouporabe opojnih droga, može se zaključiti da u Republici Hrvatskoj neće skoro doći do bitnih pomaka vezanih uz pad potražnje za pojedinim opojnim drogama, te se sukladno tome može očekivati daljnji rast ponude opojnih droga na ilegalnom narkotržištu.

U pogledu ponude droga možemo reći i da Republika Hrvatska nije izolirana, već ovisi i o stanju na europskom, odnosno svjetskom ilegalnom tržištu opojnih droga, jer se već odavno zna da se kriminalitet vezan uz zlouporabu opojnih droga sve manje može promatrati u nacionalnim okvirima, budući postoje vrlo jake poveznice između kriminalnih organizacija zemalja proizvođača i potrošača, te tzv. tranzitnih zemalja. Trgovanje opojnim drogama je zasigurno jedan od najproduktivnijih oblika kriminalne djelatnosti organiziranog kriminala.

Stoga zaključujemo, da bi se uspješno provodile mjere smanjenja ponude droga na području grada Solina, te efikasno suzbijalo krijumčarenje opojnih droga od organiziranih kriminalnih grupa potrebna je maksimalna angažiranost, koordinacija i suradnja svih mjerodavnih državnih institucija, poglavito MUP-a, Ministarstva financija, Carine, Ministarstva pravosuđa, te Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, dok je za kvalitetno i uspješno provođenje mjera smanjenja potražnje droga na području grada Solina, a samim time i direktno smanjenje obima ponude droga, nužna suradnja svih navedenih državnih tijela, u prvom redu ovdje mislim na policiju, kroz projekt Ministarstva unutarnjih poslova "Policija u zajednici" i Policijsku postaju Solin, sa predstavnicima civilnog društva (udruge građana), tijelima vlasti grada Solina, odnosno Vijeća za prevenciju kriminaliteta grada Solina.

---

⁴² Kriminalitet veza uz zlouporabu opojnih droga

Projekt "Policija u zajednici" kroz ulogu Vijeća za prevenciju kriminaliteta i prevenciju kriminaliteta droga

***Sažetak:** Projekt Ministarstva unutarnjih poslova pod nazivom „Policija u zajednici“ u dnevnom životu građana Županije Splitsko dalmatinske i Solina prepoznatljiv je kroz rad 48 kontakt policajaca na kontakt rajonima. Uz kontakt policajce, značajan napredak organizacije prevencije kriminaliteta moguć je kroz formiranje stručnih, partnerskih tijela, Vijeća za prevenciju kriminaliteta kao mjesta na kojem se objedinjuju programi prevencije i koordinira njihova terenska provedba. Kriminalitet droga, posebno dostupnost droga u mjestima boravka, zonama zabave te blizini obrazovnih ustanova prostor je zajedničkog angažmana partnera u Vijeću i kontakt policajca kao produžene ruke policije i samog Vijeća u čijem radu policija aktivno participira.*

Općenito o pojmu i projektu „Policija u zajednici“ sa osvrtom na ulogu kontakt policajca

Pojam prevencije kriminaliteta prema usvojenoj definiciji Europskog vijeća iz 2001.god.⁴⁴ obuhvaća sve mjere kojima se smanjuje ili na drugi način pridonosi kvantitativnom i kvalitativnom smanjenju kriminaliteta i osjećaja nesigurnosti kod građana, bilo kroz izravno odvratanje od kriminalnih aktivnosti ili kroz politiku intervencije osmišljene u cilju smanjenja potencijala za kriminal i uzroke kriminaliteta. To uključuje rad Vlade, nadležnih vlasti, agencija za kazneno pravo, lokalnih vlasti, udruga stručnjaka, privatnoga, dragovoljačkog i civilnog sektora, znanstvenika i javnosti, potpomognutih medijima.

Prihvaćena definicija odrednica je i jedna od smjernica projekta „Policija u zajednici“, osmišljenog kroz šest projektnih područja⁴⁵ iz redovitog rada Ministarstva unutarnjih poslova, u praksi pokrenutog 2002.god.

Kroz osmišljen i sustavan pristup u MUP-a planiran je niz aktivnosti i temeljita izmjena pristupa policijskim zadaćama kroz:

- a) reformu operativno – preventivnog rada policije u odori
- b) unaprjeđenje i razvitak kriminalističke prevencije
- c) organizaciju komunalne prevencije⁴⁶ na načelima interdisciplinarne partnerske suradnje na lokalnoj i državnoj razini

---

⁴³ Diplomirani kriminalist, tajnik Vijeća za prevenciju kriminaliteta Solina i službenik PUSD

⁴⁴ Vidi brošuru „Prevencija kriminaliteta u Europskoj uniji“, izdanje MUP-a, 2005.god. (www.mup.hr)

⁴⁵ Vidi brošuru „Strategija djelovanja policije u zajednici“, izdanje MUP-a, 2003.god. (www.mup.hr)

⁴⁶ Pojam komunalne prevencije nespretno je preuzet iz prakse skandinavskih zemalja gdje se ovim pojmom označava rad vijeća na lokalnoj ili državnoj razini, nadležnih za koordinaciju rada svih tijela i ustanova zaduženih za sigurnost ljudi i imovine, javni red i kvalitetu života građana. Iz razloga različitog konteksta u

- d) reformu odnosa s javnošću
- e) reformu sustava policijskog obrazovanja i stručnog usavršavanja
- f) unutaraju demokratizaciju policije⁴⁷

Pojam „Policija u zajednici“ određen je definicijom Roberta Trojanowicz⁴⁸ i Boonnie Bucqueroux⁴⁹ iz 1990.god.koja izvorno kaže: „Policija u zajednici je nova filozofija policijskog djelovanja utemeljena na ideji da policijski službenici i građani rade zajedno te da na različite kreativne načine rješavaju aktualne probleme na razini lokalne zajednice koji su vezani uz kriminal, strah od kriminala te različite oblike društvenih poremećaja.

Radi se o filozofiji koja u svojoj osnovi ima vjerovanje da postizanje tih ciljeva zahtjeva od policije razvitak novih kvalitetnih odnosa s građanima koji poštuju zakone u sklopu kojih će onda ti isti građani dobiti priliku da definiraju prioritete te da se uključe u različite djelatnosti u svrhu unaprjeđenja ukupne kakvoće života na području gdje stanuju. Dakle, policija u zajednici pomiče fokus policijskog djelovanja s reagiranja na dojave građana na rješavanje problema.“

Reformu operativno preventivnog rada policije u odori, hrvatska praksa i javnost prepoznaju kroz implementaciju projekta kontakt policajca izravno u lokalnoj zajednici. Česta je usporedba hrvatskog kontakt policajca sa engleskom inačicom policajca u zajednici, popularno nazvanog „Bobi“. Uz sve subjektivne i objektivne razloge za razlikovanje dviju navedenih praksi, neformalni ugled i stvarni status „Bobija“ u društvu, stimulaturna je činjenica za hrvatskog policajca.

Put za ostvarenje ciljanog statusa, a time i efikasnijeg rješavanja problema zajednice vezanih za ugrozu sigurnosti, oživljavanje je davne ideje prema kojoj su oni koji žive na nekom području odgovorni za kvalitetu života na tom području i da sami mogu dati značajan doprinos poboljšanju te kvalitete.

Iz prezentacije i strukture samog projekta, prepoznaje se namjera MUP-a da kroz kontakt policiju promovira i poboljša, po prosudbi struke ključni segment, a odnosi se na kvalitetu i opseg smislenog komuniciranja institucija, pojedinaca i opće segmenata društva na lokalnoj razini kao preduvjeta prepoznavanja važnosti sigurnosne kulture življenja. Izostanak partnerskog rada i nedostatak sluha na lokalnoj razini, ovakav projekt osuđuje na propast ili u najboljem slučaju stagnaciju kroz jednostrano djelovanje nekog od partnera.

Kroz sveukupan rad policije u sklopu projekta „Policija u zajednici“, očekuje se:

- prvi korak u smjeru praktične interakcije društvenih subjekata na lokalnoj razini odgovornih za sigurnost (inicijative za osnivanje Vijeća za prevenciju kriminaliteta⁵⁰ na razini općina, gradova, mjesnih odbora i sl.)
- ostvarenje uloge kontakt policajca kao poveznice policije i društva (građanin kao fokus interesa)kao prepoznate potrebe zajedničkog rada na unaprijeđenju sigurnosti

---

kojem se pojam „komunalno“ koristi u RH , radi razumijevanja i postavljanja u stvarni kontekst primjerenije je u radu partnerskih tijela koristiti pojam Vijeća za prevenciju kriminaliteta (ili društvenu prevenciju kriminaliteta)

⁴⁷ status i opis aktivnosti iz točaka b), d), e) i f) nije komentiran u ovom članku, a temeljne postavke dostupne su na www.mup.hr

⁴⁸ Profesor na Michigan State University, SAD

⁴⁹ Profesorica na Michigan State University, SAD

⁵⁰ Kao ciljana aktivnost u sklopu organizacije komunalne prevencije

- unaprjeđenje sigurnosne i opće razine kvalitete življenja na određenom području čime se u bitnome doprinosi ugledu policije
- razvoj atmosfere uzajamnog povjerenja na načelu odgovornog pristupa i svojevrsne empatije u odnosu na problem pojedinca i zajednice na području djelovanja

Pojam policija u zajednici, odredio je i potrebu planiranog pristupa kod određivanja prioriteta, dakle sistematiziranja pojava koje utječu na sigurnost kroz različite pojavne oblike kriminaliteta i prisutan strah od kriminala koji nastaje kao posljedica stvarnih pojava, ali i „halo efekta“ koji generira izostankom razmjene saznanja te opće lošom usmjerenom komunikacijom institucija i lokalne sredine.

Ograničavajući se na problematiku neorganiziranog kriminaliteta, dakle onog koji najčešće izravno utječe na sigurnost građana i imovine (provale, krađe, nasilje na javnim mjestima, tjelesno ozljeđivanje, vandalizam, uništavanje javne i privatne imovine kao i komunalne infrastrukture, dostupnost droga), prepoznaju se sigurnosne pojave od osobitog interesa javnosti:

- maloljetnička delikvencija sa širokom lepezom pojavnih oblika,
- urbani kriminal od vandalizma i uličnih bandi do tjelesnih napada i ugrožavanja imovine građana,
- kriminalitet vezan za problematiku različitih oblika zloupotrebe droga⁵¹.

Policija u zajednici na području Policijske uprave splitsko dalmatinske i Policijske postaje Solin

Razvoj projekta „Policija u zajednici“ i to dijela koji se odnosi na praktičnu implementaciju kontakt policajaca na područje Policijske uprave splitsko dalmatinske (dalje: PU SD) obilježen je sa dvije faze. Prva faza implementacije je pilot – projekt na području I. policijske postaje u Splitu, gdje je na 14 kontakt rajona⁵² raspoređeni isti broj kontakt policajaca sa završenom dodatnom izobrazbom⁵³ u trajanju tri tjedna, pri Policijskoj akademiji u Zagrebu. Pilot projekt iz 2003. godine evoluirao 2005.god. u praktičnu implementaciju ukupno 48 obučeni kontakt policajaca⁵⁴ na područje PU SD od čega je njih 24 u Splitu, a tri kontakt policajca rade na području Policijske postaje Solin (dalje: PP Solin), odnosno grada Solina.

Zamišljenom strategijom rad kontakt policajaca na terenu planira se temeljem stvarnih potreba ciljanog područja, prilagođeno potrebama i aktivnostima stanovništva kao i dinamici kriminaliteta.

⁵¹ Internet anketa na www.solin.hr ukazuje na gotovo iste rezultate proizišle iz stavova građana na upit o sigurnosnim pojavama koje ugrožavaju sigurnost i osjećaj sigurnosti u Solinu

⁵² Kontakt rajon je precizno određen dio područja teritorijalnog sektora na kome je natprosječno izražena sigurnosna problematika iz djelokruga rada policije (broj kaznenih djela i prekršaja, žalbe građana, policijske intervencije i sl.), gdje je povremeno ili kontinuirano povećana frekvencija građana (trgovci, pješačke zone, i sl.) i gdje se nalaze objekti od posebnog sigurnosnog interesa (škole, poslovni centri, tržnice, novčarske institucije i sl.). Važan kriterij kod određivanja veličine kontakt rajona je i objektivna mogućnost pojedinca da na ciljanom području ostvari ciljanu ulogu.

⁵³ Okosnica programa dodatne izobrazbe usmjerenje je na razvijanje komunikacijskih vještina i pravila prepoznavanja sigurnosnih problema na području djelovanja sa ciljem partnerski osmišljenog uklanjanja uzroka, a ne samo posljedica delikta

⁵⁴ Opis i prikaz rajona kao i kontakt telefoni policijskih službenika dostupni su u godišnjaku „Total Split“ za 2008.god.

Dinamika uspostave operativne i uobičajene komunikacije na relaciji kontakt policajac – sredina u kojoj radi, planirana je kroz više razina od:

- liste ključnih osoba koja obuhvaća javne osobe aktivne na kontakt rajonu kao prvu, dijelom institucionalnu poveznicu sa zajednicom,
- širenje kontakata kroz razvoj komunikacijske strategije na konkretnim lokacijama u prostoru djelovanja, suradnju sa građanima pojedincima,
- sigurnosni sastanci na mikro razini unutar gradskog kotara ili mjesnog odbora
- koordinacije i razmjene saznanja sa predstavnicima upravitelja stambenih zgrada
- koordinacija i razmjena saznanja sa vlasnicima i uposlenicima manjih trgovina i poslovnih subjekata
- aktivna razmjena saznanja trebala bi dovesti do boljeg poznavanja područja i planskog postavljanja u smislu izreke « u pravo vrijeme na pravom mjestu», što za policiju praktički znači prepoznavanje i razbijanje kriminalnih punktova kroz aktivno učešće partnera u zajednici

U sklopu organizacije komunalne prevencije na području PU SD osnovano je 10⁵⁵ radnih tijela, Vijeća za prevenciju kriminaliteta⁵⁶ za područje gradova i općina, kao i 4 na razini gradskih kotareva u Splitu⁵⁷.

Osnova rada Vijeća za prevenciju kriminaliteta partnerski je odnos društvenih subjekata na lokalnoj razini, koji zajednica prepoznaje kao zajednički rad na prepoznavanju problema i implementaciji mjera koje će poslužiti smislenom uklanjanju ili umanjenju posljedica prepoznatog sigurnosnog problema. Da bi ovakav koncept zaživio u praksi, važno je u Vijeću osigurati rad čelnih ljudi značajnih društvenih institucija i to lokalne samouprave, socijalne skrbi, policije, predstavnike vjerskih zajednica, strukovnih udruga, udruga građana, stručnih pojedinaca i samih zainteresiranih građana.

Široka lepeza redovitih djelatnosti predatvika u Vijeću trebala bi u praksi osigurati kvalitetu i opseg relevantnih informacija ali i znanja o alatima kojima se može pozitivno utjecati na izmjenu negativnih trendova i načinima njihove primjene u praksi.

Neka iskustva Vijeća za prevenciju kriminaliteta i kontakt policajaca u Solinu

Odmah nakon početka praktičnog rada tri kontakt policajca PP Solin u mjesnim odborima Centar, Priko vode i Sveti Kajo krenula je i priprema inicijative za osnivanje Vijeća za prevenciju kriminaliteta koje je odlukom Gradskog vijeća Solina osnovano u prosincu 2006.god⁵⁸.

Ustroj Vijeća prati temeljnu odrednicu koja prejudicira angažman čelnika na lokalnoj razini pa su tako članovi Vijeća: gradonačelnik, dogradonačelnik, predsjednik Gradskog vijeća, vijećnik zadužen za društvene djelatnosti, voditeljica ispostave Centra za socijalnu skrb, načelnik PP Solin, predsjednik Prekršajnog suda, predstavnik ravnatelja triju osnovnih škola, predsjednika Vijeća mladih, predstavnik solinskih župa, lokalni mediji i predstavnik građana dok je u 2008.god. u Vijeće kooptiran i predstavnik Strukovne udruge kriminalista kao stručni suradnik te predstavnik Vatrogasne zajednice Solina.

---

⁵⁵ Solin, Sinj, Kaštela, Imotski, Vrgorac, Vis, Komiza, Omiš, Makarska, Hvar

⁵⁶ ovisno o uređenju akata – odluka predstavničkog tijela pojedine općine ili grada u praksi PU SD se uz Vijeće za prevenciju kriminaliteta pojavljuju termini Vijeće za prevenciju, Vijeće za komunalnu prevenciju

⁵⁷ GK Brda, Ravne njive, Neslanovac, Visoka

⁵⁸ Službeni glasnik Solina br. 11 od 4. prosinca 2006.god.

Rad Vijeća usmjeravan je godišnjim Planom i smjernicama koje se donose početkom kalendarske godine na temelju analiza prethodnog perioda, prepoznatih problema terena i prakse vijeća.

Niz projekata ostvarenih u dosadašnjem radu ukazuje na organizacijski potencijal i opravdanost postojanja Vijeća kao mjesta razmjene saznanja i praktičnog sagledavanje problema sa više različitih, stručnih stajališta.

Taksativnim nabrojanjem aktivnosti solinskog Vijeća za prevenciju kriminaliteta moguće je steći sliku o širini sigurnosnih problema obuhvaćenih radom partnera:

- publikacija «Solin grad sigurnog odrastanja», lipanj 2007., sa sadržajem koji je namijenjen predstavljanju Vijeća lokalnoj zajednici,
- publikacija kojom se promiče sigurno korištenje pirotehničkih sredstava za zabavu u prosincu 2007.god. pred Božić i Novu Godinu,
- javno predstavljanje ciljeva kroz terensku prezentaciju akcije «Manje oružja manje tragedija» u izravnoj suradnji sa PU SD,
- niz inicijativa na uklanjanju kriminalnog potencijala javnih prostora uvjetovanog oštećenom i neodržavanom infrastrukturom (zabavni park Širina, dječje igralište u ulici Put mira, šetnica ispod mostova na Jadru, uklanjanje neprimjerenih grafita na više lokacija najčešće u blizini predškolskih i školskih ustanova),
- uspješno usmjereno zajedničko djelovanje škole, suda, policije i socijalne skrbi u zoni školskog objekta na području Ninčevića gdje je u jednom vremenskom periodu zabilježen porast maloljetničke delikvencije
- pokretanje i aktivno učešće u provedbi projekta video nadzora na objektima triju osnovnih škola
- pokretanje projekta «Povjerljiv susjed – siguran dom» kao izravnog kontakta na relaciji kontakt policija – građani na mjesečnim sastancima sa temom unaprjeđenja stanja i osjećaja sigurnosti
- partnerska skrb o školskim dvorištima kao mjestima koja je potrebno održati sigurnim
- promocija obitelji kao jezgre pozitivnog razvoja ličnosti i skrbi zajednice o obitelji kroz obilježavanje Međunarodnog dana obitelji donatorskom aukcijom sa prihodom namijenjenim obiteljima slabijeg imovinskog stanja i obiteljskom radionicom na otvorenom,
- predstavljanje ciljeva i aktivnosti Vijeća kroz službenu stranicu grada pod poveznicom „Prevencija kriminaliteta“
- razmjena međunarodnih iskustava uključivanjem Vijeća i Grada u Europsku udrugu za urbanu sigurnost⁵⁹
- suradnja sa lokalnim mjesečnikom „Solinska kronika“ i županijskom TV Dalmacija
- «on-line» anketa na službenoj web adresi Grada⁶⁰.
- Izrada prijedloga za osnivanje Centra za djecu, mlade i obitelji uz plan tehničkog opremanja prostora u Zvonimirovoj ulici.

Naročitu prednost aktivnog i organiziranog rada Vijeća, nije moguće taksativno odrediti jer proizlazi iz vrijednosti i praktičnog značaja dostignute razine međusobne komunikacije, koja je bitno ubrzana i zajedničkim ciljem definirana, bez obzira na različite specijalnosti, znanja i položaj članova Vijeća.

Uz međusobnu brzu i problemsku povezanost, sposobnost prepoznavanja kadrovskih potencijala zajednice i organizacijske mogućnosti određuju ulogu Vijeća kao koordinatora i

---

⁵⁹ www.urbansecurity.org/secucities

⁶⁰ www.solin.hr

pokretača preventivnih projekata na lokalnoj razini. Koristeći se nabrojanim prednostima, Vijeće prihvaća i ulogu promotora partnerskog rada kroz radne skupine na mikro razini.

Kriminalitet droga sa osvrtom na preventivnu ulogu partnerstva policije u zajednici i Vijeća za prevenciju kriminaliteta

Prednost partnerskog rada kod planiranja i usmjeravanja preventivnih aktivnosti utemeljena je sposobnošću partnera da:

- kroz praksu razmjene saznanja, sa više stručnih i praktičnih stajališta prepoznaju i sveobuhvatno analiziraju problem na mikro razini
- utvrde listu poznatih alata koji doprinose smanjenju ili cjelovitom uklanjanju problema
- u praksu zajednice implementiraju efikasne metode prilagođene stvarnim potrebama
- organizirano kroz razvoj sustava socijalne i situacijske prevencije utječu na kriminalitet u pravcu smanjenja i izravno povezanog unaprjeđenja kvalitete življenja
- prepoznaju i razvijaju kadrovske potencijale u područjima djelovanja Vijeća

Prepoznate naznake i modeli ponašanja koji ukazuju na prisutnu problematiku zloupotrebe droga:

- intenzivnije bilježenje pojave imovinskog kriminaliteta najniže razine složenosti načina izvršenja (provale u dislocirane nezaštićene objekte, drske ulične krađe, krađe po kvartovskim prodavaonicama i sl.),
- izostanci učenika sa nastave i zadržavanje izvan prostora formalnog nadzora (primjer školskih dvorišta za vrijeme nastave i odmora)
- sumnjive aktivnosti izvan uobičajenih pravaca kretanja stanovništva i u zoni napuštenih i nedovršenih objekata,
- uništavanje infrastrukture javnih prostora, posebno rasvjete
- povećan broj osoba koje izravno ili neizravno traže pomoć institucija zdravstvene i socijalne skrbi,
- porast broja zapljena manje količine opojnih sredstava kroz „uličnu redukciju“ od strane policajaca u redovitoj ophodnji,
- pojava sumnjivih ugostiteljskih objekata i karakteristične demonstracije prisutnosti uličnih preprodavača droga.

Navedene pojave u sredini življenja ukazuju na razvoj problema **lake dostupnosti droga** što je preduvjet razvoja složenijih oblika primarnog i sekundarnog kriminaliteta⁶¹ ali i signal za ostvarenje opisane uloge Vijeća za prevenciju kriminaliteta.

---

⁶¹ Primarni kriminalitet u kontekstu zloupotrebe droga podrazumijeva kaznena djela vezana za posjedovanje, proizvodnju, preprodaju i sl., dok pod sekundarni kriminalitet ubrajamo ostala kaznena djela koja čine osobe pod utjecajem droga (provale, krađe, drske krađe i sl .)

Uloga kontakt policajca u prevenciji kriminaliteta droga

Utjecaj na razinu dostupnosti droga i praktično uklanjanje ulične distribucije, zadaća je sustava upravljanja policijskim kapacitetima gdje se mjesto kontakt policajca određuje:

- ulogom kontakt policajca koji je praktična poveznica zajednice na lokalnoj razini
- sposobnošću pojedinca da zadaću prikupljanja saznanja o ciljanom problemu osmisli i provede u praksi
- sposobnošću zajednice da prepozna potrebu zajedničke skrbi o vlastitoj i sigurnosti zajednice na mikro razini i prihvati svog policajca.

Smjernice za djelovanje kontakt policajca:

- kroz stalnu prisutnost na terenu, uočava i prepoznaje kriminalni potencijala prostora i potiče inicijative za uklanjanje infrastrukturnih nedostataka od utjecaja na sigurnost (policajac kao izvor saznanja Vijeća za prevenciju kriminaliteta)⁶²
- suradnja sa građanima i institucijama kroz usmjerenu razmjenu saznanja o kriminalitetu radi upoznavanja zajednice sa stvarnim stanjem na ukupnom prostoru djelovanja, ali i sustavno prikupljanje i dopunu saznanja koje daju građani zainteresirani za osobnu i sigurnost zajednice
- zadržavanje na mjestima detektiranim kao kriminalni punkt radi uklanjanja osoba iz kriminalnog miljea iz uobičajenog prostora djelovanja
- rad u zajednici kroz suradnju na razvoju različitih oblika neformalnog nadzora od susjedske skrbi (Povjerljiv susjed siguran dom), kvartovskih volontera i sl.
- suradnja sa obrazovnim institucijama kroz projekte socijalne prevencije i izravno uključivanje policajca u odori u edukaciju najmlađih
- prepoznavanje težih oblika kriminaliteta droga i razmjena saznanja sa specijaliziranim policijskim ustrojstvenim jedinicama.

Statistički pokazatelji stanja kriminaliteta droga u Županiji splitsko -dalmatinskoj⁶³

Prisutnost pojave zloupotrebe droga nije posebna odrednica Županije SD niti grada Solina. Zastupljenost ovog problema na ozemlju RH i u međunarodnoj praksi, suzbijanje zloupotrebe droga određuje kao jednu od sigurnosno najznačajnijih aktivnosti društva u cjelini.

Posebnu pozornost praktičara prevencije, zaokuplja činjenica kako se iz ukupnog broja počinitelja kaznenih djela vezanih za korištenje, proizvodnju i preprodaju droga (primarni kriminalitet droga), regrutira kategorija počinitelja drugih kaznenih djela (najčešće protiv imovine), sa bićem djela nevezanim za droge (sekundarni kriminalitet) i spada u red drskih i neobzirnih počinitelja čija aktivnost značajno utječe na stanje i strah od kriminaliteta, a posebno na kvalitetu življenja u ovim problemom opterećenoj sredini.

Niže u tablici 1. uz ukupnu brojku zabilježenih kaznenih djela na području Županije SD povezanih sa zloupotrebom droge, opisano kao teži oblik, rječnikom ulice definira se kao

---

⁶² Situacijska prevencija

⁶³ Godišnja izvješća PUSD za 2005., 2006. i 2007.god.

«dilanje», dok posjedovanje podrazumijeva količinu materije dostatnu i namijenjenu za osobnu upotrebu počinitelja.

Tablica 1.:

	Ukupno KD	Teži oblici (proizvodnja, preprodaja)	Posjedovanje
2005.	625	145	480
2006.	687	137	550
2007.	726	128	598

Tablica 2. donosi utvrđene pokazatelje razvijenosti sekundarnog kriminaliteta proizišlog kao posljedica najčešće uživanja opojnih droga.

Tablica 2.:

	Broj počinitelja	Za ukupno KD
2005.	212	524
2006.	236	519
2007.	191	367

U službenim statistikama zabilježena ukupna pojavnost kriminaliteta droga (primarni i sekundarni) pokazatelj je prepoznatosti problema, ali su istaknuti brojevi zasigurno daleko od približno realne slike ove pojave u društvu.

Razlog ovakvog stava prema službenoj statistici, rezultat je opće slike i stanje zabrinutosti građana koju ne možemo definirati isključivim rezultatom postojanja «halo efekta» već i postojanjem «tamne brojke⁶⁴» kriminaliteta droga.

Tamna brojka, blizina velikog grada u kojem se za ovu vrstu kaznenih djela evidentiraju i osobe sa područja Solina, kao i problematika kadrovskih potencijala PP Solin (postaja III. kategorije), rezultira relativno malim brojem zabilježenih KD u odnosu na sliku stanja kakvu prezentiraju građani kroz ankete i koordinacije sa temom sigurnosti.

Tablica 3.:

	2005.	2006.	2007.
KD vezana za drogu na području PP Solin	19	21	24

⁶⁴ dio kriminaliteta ukupno ili vezano za određeni oblik, u ovom slučaju kriminalitet droga, koji ostaje nezabilježen u statistikama iz niza subjektivnih i objektivnih razloga nametnutih kompleksnosti problematike droga.

Da niz subjektivnih i objektivnih problema utječe na službeno zabilježenu pojavu prisutnosti droga, pokazuje i činjenica da je tijekom 2008.god. do 31. svibnja, zabilježeno 32 KD, prvenstveno kao rezultat aktivnijeg usmjeravanja raspoloživog broja službenika PP na ciljanu problematiku prepoznatu od strane građana.

Cjelovitu sliku problema na području Solina stječe se analizom dostupnih podataka centra za socijalnu skrb i Županijskog centra za borbu protiv ovisnost⁶⁵.

Što prepoznata dostupnost droga znači u praksi Vijeća za prevenciju kriminaliteta ?

- potrebu za utvrđivanjem problematičnih mjesta (napušteni objekti, sumnjivi ugostiteljski objekti, neosigurana školska dvorišta, zapušteni parkovi i sl.)
- infrastrukturni zahvati u sumnjivim zonama (rasvjeta, uređenje i obnova parkova, uklanjanje ruševnih objekata, izmjena sadržaja u napuštenim objektima i sl.)
- potpora preventivnom radu sa najugroženijim kategorijama stanovništva – školska djeca i mladež
- promocija novih alternativa u sredini življenja (sportski klubovi, nadzirani zabavni centri, tematske udruge, volonterski rad),
- promocija prihvatljivog ponašanja uz medijsku zastupljenost pozitivnih primjera (natječaji i prigodne nagrade uspješno djeci i mladima)
- poticanje neformalnog nadzora od strane većine građana koji poštuju zakone i često okreću glavu od problema
- resocijalizacija bivših ovisnika

Zaključak

Suvremeni kriminalitet karakterizira sve veći stupanj organiziranosti i mobilnosti, što od tijela represije traži značajna ulaganja u razvoj ljudskih i tehnoloških potencija usmjerenih na održavanje zahtijevane razine sigurnosti.

Policija u zajednici, suvremeni je pristup suzbijanja one kategorije kriminaliteta koja neposredno ugrožava svakodnevni život u mjestu boravka i rada pojedinca. Propuštanjem brige zajednice o naizgled banalnim pojavama u mjestu življenja, šalje sliku nebrige i površnosti što je uz izostanak formalnog i neformalnog nadzora u razjedinjenoj zajednici, preduvjet za razvoj različitih oblika delikvencije i urušavanje standarda kulture i sigurnosti življenja.

Uspjeh provedbe kompleksnog projekta «Policija u zajednici» uz kvalitetu provedbe i napore MUP-a, odrediti će upravo sposobnost zajednice da prepozna prednosti interdisciplinarnog pristupa organizaciji prevencije, ali i spoznaja zajednice da policijski sustav bez pomoći sredine u kojoj egzistira ima vrlo ograničen utjecaj na razvoj problema kriminaliteta, posebice u segmentu prevencije.

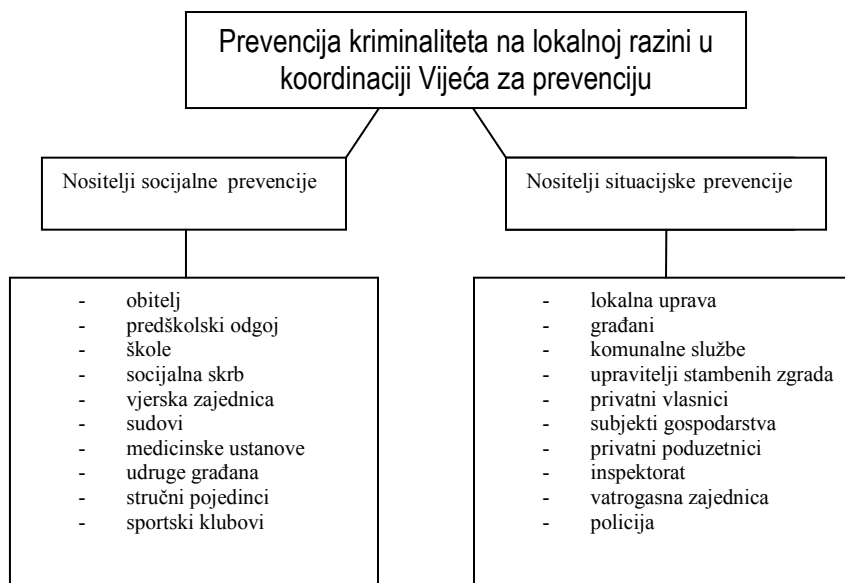
Nesistematična i parcijalna provedba bez uključivanja svih relevantnih subjekta situacijske i socijalne prevencije na lokalnoj razini, kao i izostanak razumijevanja pa i tolerancije samih građana, bespovratno bi urušila sustav koji kao suvremen pristup prevenciji egzistira u uspješnim demokratskim državama.

---

⁶⁵ Za potrebe rada Vijeća u 2008.god.mjerodavne institucije izrađuju pregled aktualnog stanja

Načelo odgovornosti, dosljednosti i upornosti temeljna su izvorišta praktičarima društvene prevencije.

Kultura življenja neodvojiva je od kulture sigurnosti, a primjer konkretnih oblika dosljednosti, Engleska je praksa i položaj stručnjaka za urbanu sigurnost iz redova policije, kao savjetnika kod planiranja novih stambenih zona ili objekata od društvenog interesa. Na takav način razvijaju se stambeni blokovi sa neprimjetno implementiranim sustavima sigurnosti u koje spada i kvaliteta prilaza, prozora, vrata, ali i infrastruktura prilagođena stanarima, od igrališta za djecu i čuvanih, osvijetljenih parkirališta i svega drugog od izravnog ili neizravnog utjecaja na sigurnost što se smatra standardom, a u praksi većine današnjih naselja zapravo predstavlja problem.

NACIONALNA STRATEGIJA⁶⁶

SUZBIJANJA ZLOUPORABE OPOJNIH DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ ZA 2006. – 2012. GODINU

1. UVOD

Zloupotaba droga i posljedina bolest ovisnosti o drogama pogađa sve društvene slojeve, sve društvene zajednice i sve zemlje, te je stoga glavni cilj Ujedinjenih naroda i Europske unije smanjenje ponude i potražnje droge, a s tim u vezi i zadržati stanje raširenosti zloupotabe droga u okvirima snošljivim za zajednicu kako se ne bi narušile temeljne vrijednosti društva, obitelji i pojedinca.

Stoga je osnovno načelo Europske strategije o drogama i Nacionalne strategije suzbijanja zloupotabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj načelo smanjenja ponude i potražnje droga a to uključuje mjere prevencije ovisnosti, suzbijanje kriminaliteta vezanog uz zloupotabu droga te mjere liječenja, rehabilitacije i resocijalizacije ovisnika o drogama.

Zloupotaba droga je jedan od glavnih socijalno-zdravstvenih problema današnje civilizacije, upliće se u razvoj siromašnijih zemalja i odgovorna je za odlijevanje znatnih količina novca u gospodarski razvijenim zemljama, te predstavlja istinski rizik za zdravlje nacije, osobito u vezi sa zaraznim bolestima (HIV, hepatitis C, hepatitis B, spolno prenosive bolesti), a smrtnost je među ovisnicima o opojnim drogama veća nego u općoj populaciji iste dobi. Ovisnost o drogama je usko povezana s drugim društvenim problemima kao što su siromaštvo, nezaposlenost, prostitucija, delinkvencija, kriminalitet, beskućništvo i dr. Novac koji se obrće u narkokriminalu može imati značajnu ulogu u gospodarskoj stabilnosti. Sustav praćenja problema ovisnosti kao zasebnog medicinsko-društvenog fenomena utemeljen je u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo još ranih osamdesetih godina. Iz ukupnih podataka o morbiditetu i mortalitetu na nacionalnoj razini izdvajani su podaci o osobama liječenim zbog zloupotabe opojnih droga te je postupno izrađen Registar osoba liječenih zbog zloupotabe opojnih droga, koji održava Služba za prevenciju ovisnosti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Sustav liječenja temelji se, prema važećoj Nacionalnoj strategiji suzbijanja zloupotabe opojnih droga, na mreži izvanbolničkog i bolničkog tretmana. Godišnje se u sustavu liječenja registrira oko 6.000 osoba. Ukupno je u 2004. godini liječeno 5.768 osoba (129,7/100.000 stanovnika), od kojih 4.149 ovisnika o heroinu. Osoba koje su prvi put liječene u 2004. bilo je 1.619, a novih ovisnika o heroinu 732. U usporedbi s prijašnjim godinama ukupan je broj liječenih osoba nešto veći, no novih je osoba u sustavu manje. Broj novih heroinskih ovisnika već se nekoliko godina održava na 800-1000 osoba, te je u 2004. godini manji no prijašnjih godina. Kako su reorganizacija centara za prevenciju ovisnosti i prelazak u zavode za javno zdravstvo tijekom 2004. godine uzrokovali određene dvojbe oko financiranja i zapošljavanja djelatnika u prošloj godini, ti podaci mogu prije ukazivati na relativnu nestabilnost sustava za prihvata ovisnika, nego na optimističko smanjenje zloupotabe droga.

U Registru za praćenje ovisnika o drogama do kraja 2004. godine zabilježene su 20.162 osobe.

Također tijekom posljednjih deset godina i u zatvorskom sustavu evidentan je stalan porast broja ovisnika o opojnim drogama koji se upućuju na izvršavanje kazne u zatvore i kaznionice. Tijekom 2004. godine broj ovisnika o opojnim drogama upućenih na izvršavanje kazne bio je 566, što je deseterostruko povećanje broja ovisnika u odnosu na 1994. godinu.

---

⁶⁶ Narodne novine broj: 147/2005.

Od 566 ovisnika čak su 194 osobe prvi put upućene na izdržavanje kazne, što samo potvrđuje evidentnu potrebu osnivanja posebne kaznionice socioterapijskog tipa u koju bi se upućivali ovisnici kojima je uz kaznu zatvora izrečena mjera obveznog liječenja od ovisnosti, a koji su neposredno prije dolaska na izvršavanje kazne bili uključeni u socioterapijski postupak u zajednici, kao i oni ovisnici koji su tijekom provođenja programa liječenja u penalnom sustavu stekli uvjete za nastavak izdržavanja kazne u kaznionici otvorenog tipa.

Nadalje, prema rezultatima međunarodnog istraživanja (ESPAD 2003), raširenost konzumiranja droga i drugih sredstava ovisnosti među mladima sve je veća i pomiče se na sve mlađu dob.

Za porast ovisnosti o drogama u Hrvatskoj stručnjaci smatraju najznačajnijim utjecaj socijalnih čimbenika, kao što su: gospodarsko stanje, ratna zbivanja, porast kriminala i dostupnost drogi, migracije stanovništva i brojna druga sociološka zbivanja u zajednici.

Važeću Nacionalnu strategiju nadzora nad opojnim drogama, suzbijanja zlouporabe opojnih droga i pomoći ovisnicima o opojnim drogama u Republici Hrvatskoj, kao osnovu za djelovanje u području suzbijanja zlouporabe opojnih droga tijela državne vlasti, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, ustanova, udruga i vjerskih organizacija te drugih pravnih i fizičkih osoba, na prijedlog Vlade Republike Hrvatske donio je Hrvatski sabor 1996. godine.

Navedena Nacionalna strategija bila je temeljni dokument za provođenje različitih aktivnosti na području suzbijanja zlouporabe opojnih droga, od prevencije ovisnosti, suzbijanja zlouporabe opojnih droga, do liječenja i skrbi o ovisnicima i povremenim uzimateljima opojnih droga. Nacionalna strategija poslužila je i kao osnova za donošenje zakonskih i podzakonskih propisa iz područja suzbijanja zlouporabe opojnih droga, te kao osnova za izradu godišnjih Akcijskih planova suzbijanja zlouporabe opojnih droga i provedbenih programa iz tog područja, s razine mjerodavnih ministarstava i tijela državne uprave te jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Od 1996. godine do sada, došlo je do značajnih promjena na pravnom području u vezi sa suzbijanjem zlouporabe opojnih droga, te do unaprjeđenja stručnih i znanstvenih spoznaja iz tog područja, a posebice u pogledu smjernica i doktrine provođenja prevencije ovisnosti te liječenja i tretmana ovisnika. Najvažniji zakonski propis koji je donesen na temelju navedene Nacionalne strategije je Zakon o suzbijanju zlouporabe opojnih droga koji je Hrvatski sabor donio 23. studenoga 2001. godine. U navedenom Zakonu pobliže se određuju uvjeti za uzgoj biljaka iz kojih se mogu dobiti opojne droge, te uvjeti za izradu, posjedovanje i promet opojnih droga i tvari koje se mogu uporabiti za izradu opojnih droga, zatim nadzor nad uzgojem biljaka iz kojih se mogu dobiti opojne droge, mjere za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, sustav za prevenciju ovisnosti i sustav za pomoć ovisnicima i povremenim uzimateljima opojnih droga. Do sada su donesene i dvije izmjene Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga i to 6. listopada 2003. godine i 6. listopada 2004., te je hrvatsko zakonodavstvo usklađeno sa svim odgovarajućim konvencijama Ujedinjenih naroda (Jedinstvenoj konvenciji UN-a o opojnim drogama iz 1961., izmijenjenoj i dopunjenoj Protokolom iz 1972., Konvenciji o psihotropnim tvarima iz 1971. te Konvenciji protiv nedozvoljenog prometa opojnim drogama i psihotropnim tvarima iz 1988.), koje ujedno predstavljaju glavne zakonske instrumente za rješavanje problema droga na globalnoj razini.

Prema svim pokazateljima, u Republici Hrvatskoj posljednjih se godina povećala ponuda droga, koja je postala i raznovrsnija, a istodobno se time povećala i dostupnost droga, što je prouzročilo povećan trend konzumiranja droga, osobito među mladima. Sve to je uzrokovalo povećanu potrebu razvoja novih programa smanjenja potražnje i ponude droga.

Stanje raširenosti zlouporabe opojnih droga ovisi o povijesnim, socijalnim, kulturnim i demografskim karakteristikama svake pojedine regije, odnosno županije u Republici Hrvatskoj.

U Republici Hrvatskoj postoji 21 županija, uključivši i Grad Zagreb koji ima status županije, a raširenost zlouporabe droga te broj ovisnika o drogama razlikuje se od županije do županije. Prema stopi liječenih ovisnika na broj stanovnika, u 2004. godini iznad hrvatskog prosjeka su Istarska, Zadarska, Šibensko-kninska, Varaždinska, Grad Zagreb te Primorsko-goranska županija.

Poznato je da je problem ovisnosti uglavnom problem urbanih sredina, te da raširenost konzumiranja sredstava ovisnosti ovisi ponajprije o dostupnosti droga, učinkovitosti različitih programa prevencije ovisnosti na nacionalnoj i lokalnoj razini, te institucionalnih i izvaninstitucionalnih resursa za suzbijanje problema ovisnosti. Stoga je s ciljem unapređenja suzbijanja zlouporabe opojnih droga na razini županija i poboljšanja koordinacije u provedbi mjera i aktivnosti u području suzbijanja zlouporabe opojnih droga na razini jedinica lokalne (područne) samouprave, u točki 6. Akcijskog plana suzbijanja zlouporabe opojnih droga za 2004./2005. godinu predviđeno ustrojavanje institucionalnih okvira za borbu protiv ovisnosti o drogama, odnosno osnivanje županijskih povjerenstava za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, u koja bi trebali biti uključeni stručnjaci iz područja školstva, socijalne skrbi, zdravstva, policije, sudstva, nevladinih organizacija i županijskih ureda državne uprave. Do sada je županijska povjerenstva osnovalo 19 županija. Također, u svakoj županiji postoje centri za prevenciju ovisnosti (21 centar), koje su na temelju Nacionalne strategije osnovale županije.

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti («Narodne novine», br. 121/03.) i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju zlouporabe opojnih droga («Narodne novine», br. 163/03.), sustav za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje ovisnika postao je dio sustava Zavoda za javno zdravstvo. Samim tim navedeni centri za prevenciju ovisnosti postali su sastavni dijelovi županijskih zavoda za javno zdravstvo. Navedeni centri u svojoj organizaciji i sadržajima rada objedinjuju aktivnosti zdravstva, socijalne zaštite i prosvjete s ciljem provođenja stalnog nadzora, edukacije, psihoterapije, obiteljske terapije, prevencije HIV infekcije i hepatitisa, te pomoći u rješavanju drugih životnih problema ovisnika i njihovih obitelji, kao i pružanju pomoći povremenim konzumentima droga i njihovim obiteljima.

Nacionalna strategija suzbijanja zlouporabe opojnih droga sadržava i oblikuje nacionalnu politiku vezanu uz droge, a prioriteti koje država daje rješavanju različitih socijalno-zdravstvenih problema u tom području ovise o stanju raširenosti zlouporabe droga u društvu, gospodarskim prilikama i razini svijesti javnosti o svim dimenzijama tog problema.

Nadalje, provedba nacionalne politike suzbijanja zlouporabe opojnih droga zahtijeva uravnotežen, multidisciplinarni i integrirani pristup. Takav pristup zahtijeva koordinaciju svih tijela uključenih u borbu protiv ovisnosti, kao i svih razina državne vlasti, s osobitim naglaskom na ulogu lokalne uprave u provedbi i implementaciji aktivnosti suzbijanja zlouporabe opojnih droga, kao i na ulogu i doprinosu nevladinih organizacija, vjerskih zajednica i različitih građanskih inicijativa na tom području.

Koordinatori u provedbi politike suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj su Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, koji je osnovan 21. veljače 2002. godine, te Povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske. Primarna zadaća Ureda je da kroz postojeće mehanizme koordinacije obavlja kontinuiranu koordinaciju kako bi se osiguralo da mjere poduzete radi suzbijanja zlouporabe opojnih droga budu primjereno i učinkovito usklađene, kako među tijelima državne uprave tako između tijela državne uprave i tijela lokalne uprave.

Približavanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji i preuzimanjem njezine pravne stečevine, na području nacionalne politike vezane uz droge stvorene su brojne mogućnosti za različite nove aktivnosti i unaprjeđenja na području javnog zdravstva, socijalne politike, školstva, djelovanja policije, carine i pravosudnog sustava, te su otvorene mogućnosti za nove intervencije i izazove na tom području kroz različite institucije društva na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Iz navedenog je uslijedila potreba za novom Nacionalnom strategijom, te je Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske, u koordinaciji s mjerodavnim resornim ministarstvima, sukladno Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih droga, pristupio izradi nove Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2006. do 2012. godine.

Nacionalna strategija će poštovati međunarodnopravni okvir konvencije UN-a, naputke Vijeća Europe i Europske unije, kao i druge međunarodne ugovore i preporuke na različitim stručnim područjima.

Također, nova Nacionalna strategija njegovat će multidisciplinarni, integrirani i uravnoteženi pristup koji objedinjuje smanjenje potražnje i smanjenje ponude droga i bit će osnova za djelovanje državnih institucija i nevladinih organizacija na nacionalnoj i lokalnoj razini, te okvir za donošenje Akcijskog plana suzbijanja zlouporabe opojnih droga za 2006./2010.godinu i drugih strateških dokumenata i zakonskih propisa iz područja suzbijanja zlouporabe opojnih droga.

2. METODOLOGIJA IZRADE NACIONALNE STRATEGIJE

Ključni okvir za izradu Nacionalne strategije predstavljala je strategija Europske unije na području droga (2006.-2012.), koja ističe potrebu za izradom cjelovite, multidisciplinarnе, globalne i uravnotežene strategije na području droga u Europi. Sukladno preporuci Europskog vijeća, korišteno je stručno znanje europskoga informacijskog sjedišta za droge i ovisnosti (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction/ Europski centar za praćenje droga i ovisnosti o drogama – EMCDDA) te drugih europskih stručnjaka.

3. NAČELA NACIONALNE STRATEGIJE

Temeljna načela Nacionalne strategije na području droga u Hrvatskoj proizlaze iz Ustava Republike Hrvatske, zakonodavstva, konvencija UN-a, propisa EU, naputaka Vijeća Europe i konkretnih ciljeva koje naše društvo želi postići u razdoblju od 2006. do 2012. godine.

Za postizanje općeg i strateških ciljeva nužna je takva opća politika i strategija koja će biti djelotvorna u sprječavanju nastajanja tih problema i koja će istinski pružati potporu učinkovitom liječenju, uspješnoj rehabilitaciji i odgovarajućim programima smanjenja štete za osobe s problemima ovisnosti o drogama.

Opća politika treba preuzeti odgovornost za zaštitu pojedinca i društva od problema povezanih sa zlouporabom droga. Politika i strategija se s jedne strane moraju usmjeravati na pojedinca, a s druge strane na društvene uvjete koji omogućavaju i olakšavaju njezino provođenje. Politika se temelji na načelima kao što su zaštita prava osobe i života, poštivanje ljudskog dostojanstva, društvena i osobna odgovornost, sloboda pojedinca i zaštita obitelji.

Znanje je primarni preduvjet za ponašanje pojedinca u javnosti. Svakoj osobi treba osigurati razinu znanja koja će joj omogućiti donošenje osobnih odluka i preuzimanje odgovornosti za ponašanje općenito, ali i u vezi s opojnim drogama.

Načelo ustavnosti i zakonitosti

U skladu s Ustavom Republike Hrvatske i zakonskim obvezama, Nacionalna strategija treba uvažavati važeće hrvatsko zakonodavstvo te ratificirane međunarodne konvencije i ugovore koje je Republika Hrvatske integrirala u svoj pravni poredak. U skladu s tim, jedan od ciljeva je praćenje i proučavanje inicijativa za izmjenu i usklađivanje zakonodavstva na području problematike zlouporabe droga.

Načelo zaštite ljudskih prava

Jedno od temeljnih prava koje proizlazi iz Ustava Republike Hrvatske i međunarodnih konvencija predstavlja pravo pojedinca, a osobito djece i mladeži te obitelji, pravo na zdrav život, što nužno uključuje cjelokupan angažman društva na aktivnostima koje su usmjerene na zaštitu pred životnim okolnostima koje pogoduju zlouporabi opojnih droga. S tim u vezi nužno je razvijati programe prevencije ovisnosti, liječenja i rehabilitacije ovisnika, programe pomoći i zaštite obitelji, smanjenje dostupnosti droga na svim razinama, od suzbijanja organiziranog kriminaliteta do ulične redukcije, kao i suzbijanja svih oblika kriminaliteta u vezi sa zlouporabom opojnih droga.

Ovo načelo nužno uključuje i pravo svakog pojedinca na dostojan i stručan tretman i pomoć u slučaju bolesti ili rješavanja drugih ugrožavajućih socijalnih okolnosti. Shodno tome država je dužna osigurati Ustavom zajamčeno pravo na zdravstveno i socijalno osiguranje svojih državljana, te istodobno smanjivati socijalnu isključenost pojedinaca ili skupina. U vezi s ovim načelom nužno je unaprijediti i kazneno pravnu zaštitu zatvorenika ovisnika o drogama, kojima se i u zatvorskom sustavu mora omogućiti pravo na adekvatno liječenje, a načini liječenja u zatvorskom sustavu trebaju biti ekvivalentni oblicima liječenja u sustavu javnog zdravstva u državi.

Svi provoditelji različitih programa obvezni su čuvati osobne podatke pojedinaca u skladu s profesionalnom etikom te Ustavom, Zakonom o zaštiti prava pacijenata i Zakonom o zaštiti osobnih podataka.

Ovo načelo također jamči ravnopravno uključivanje ovisnika o drogama, pacijenata i rehabilitiranih bivših ovisnika u svakodnevni život. Ujedno ono znači promjenu odnosa okoline prema različitim programima liječenja i socijalnom tretmanu ovisnika o drogama, kao i promjenu odnosa prema samim ovisnicima o drogama te lakšu dostupnost različitih programa svima kojima su potrebni. To načelo također treba jamčiti ravnopravno uključivanje ovisnika u obrazovni, socijalni, zdravstveni sustav i sustav zapošljavanja, a ujedno uključuje jednakopravno i korektno postupanje s ovisnicima u istražnom postupku, tijekom suđenja i izdržavanja kazne zatvora.

Načelo sveobuhvatnog i kontinuiranog rješavanja problematike droga

Suzbijanje problematike droga zahtijeva cjelovit pristup koji problematiku zlouporabe droga uvažava kao posljedicu istodobnoga višeslojnog događanja na individualnom i širem društvenom planu, te u koji su uključeni različiti akteri i različite razine djelovanja i usklađivanja. Rješavanje problematike droga je zadaća različitih sektora na području socijalne skrbi, zdravstva, školstva, pravosuđa, unutarnjih poslova, financija, gospodarstva i obrane, te različitih dijelova civilnog društva i cjelokupne javnosti. Takve složene intervencije ne može usklađivati samo jedan nositelj, već je to zadaća zajedničkih koordinativnih tijela:

- na razini Vlade Republike Hrvatske to je Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga,
- na lokalnoj razini to su županijska Povjerenstva za suzbijanje zlouporabe opojnih droga.

Načelo globalnosti pojave zlouporabe droga i globalnog sudjelovanja

Pojava zlouporabe droga u modernom društvu je globalna pojava protiv koje se bore i s kojom su suočene praktički sve zemlje svijeta. Ta problematika seže u lokalne zajednice, u obitelji i svakodnevnicu svakog pojedinca. Traženje rješenja za probleme koji su posljedica zlouporabe droga i njihove velike ponude na ilegalnom globalnom tržištu potječe također s međunarodne razine. Zbog toga treba stvoriti mogućnost za aktivno sudjelovanje predstavnika naše države na međunarodnoj razini i neprestano pratiti najnovija događanja i spoznaje na tom području na globalnoj razini. Sudjelovanje Hrvatske u regionalnom, europskom i svjetskom kontekstu treba se ostvarivati na svim razinama, od državne razine do razine lokalnih zajednica, što uključuje sudjelovanje različitih tijela državne uprave, nevladinih organizacija, stručnih udruženja i institucija. Potrebno je zato razvijati sve oblike međunarodnog sudjelovanja na multilateralnoj i bilateralnoj razini. S tim u vezi nužno je osigurati sudjelovanje predstavnika i stručnjaka iz Republike Hrvatske pri izradi i usklađivanju različitih konvencija, deklaracija, rezolucija, prijedloga i smjernica te strategija vezanih uz droge relevantnih međunarodnih organizacija (UN, EU, Vijeće Europe, SZO i druge međunarodne krovne organizacije). Navedene djelatnosti u Republici Hrvatskoj usklađivat će Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske.

Načelo decentralizacije

Ovo načelo treba jamčiti jednakomjernu dostupnost različitih programa i sadržaja u cijeloj Republici Hrvatskoj sukladno stvarnim potrebama pojedinih lokalnih zajednica (odnosno županija). Na razini županija i jedinica lokalne samouprave potrebno je razvijati mreže različitih programa, te usklađivati djelatnosti na području problematike zlouporabe droga s mjerama na državnoj razini, s ciljem ostvarivanja glavnog načela smanjenja ponude i smanjenja potražnje.

Načelo zajamčena sigurnosti stanovnika Republike Hrvatske

Ovo načelo proizlazi iz Ustavom zajamčenog prava pojedinca i zajednice na osobnu sigurnost i zaštitu privatnog vlasništva državljanina Republike Hrvatske. Navedeno načelo treba dovesti do smanjenja svih oblika sekundarnog kriminaliteta vezanog uz zlouporabu droga uključujući i kemikalije/prekursore. Ono se temelji na hrvatskom zakonodavstvu i konvencijama Ujedinjenih naroda te drugim međunarodnim aktima.

Načelo osiguravanja smanjenja potražnje i ponude droga, posebice među djecom i mladima

Država je unutar odgojno-obrazovnog sustava i drugih sustava za zaštitu djece, mladeži i obitelji obvezna provoditi različite pristupe koji su usmjereni na sprječavanje uporabe droga među mladima. Temeljni programi zdravstvenog odgoja trebaju uključivati objektivne informacije o sredstvima ovisnosti, te stjecanje društvenih vještina i jačanje samopoštovanja i samopouzdanja za donošenje pravilnih odluka i odupiranje pritiscima, a posebice je potrebno unaprijediti cjelovit odgoj djece i mladeži kroz sve institucije društva kako bi ih se motiviralo za odabir zdravih stilova življenja. Istodobno djeca i mladi trebaju imati mogućnost utjecaja na suodlučivanje u svom socijalnom okruženju i kreiranju programa prevencije ovisnosti na razini lokalne zajednice.

Načelo uravnoteženog i multidisciplinarnog pristupa

Politika vezana uz droge u Republici Hrvatskoj treba integrirati različite pristupe i povezati ih u jedinstven nacionalni sustav za borbu protiv ovisnosti o drogama. Ovo načelo nužno uključuje primarnu prevenciju, mjere sekundarne prevencije, smanjenje štetnih zdravstvenih i socijalnih posljedica vezanih uz zlouporabu droga, psihosocijalni tretman i liječenje, rehabilitaciju te društvenu reintegraciju ovisnika, kao i unapređenje nadzora nad ponudom droga s ciljem smanjivanja njezine dostupnosti. U provođenju mjera primarne prevencije potrebno je usmjeravati napore i na sprječavanje zlouporabe ilegalnih droga, ali i legalnih sredstava ovisnosti kao što su duhan, alkohol i lijekovi. Za ostvarivanje ovog načela država treba podupirati uravnoteženost razvoja svih stručno i znanstveno utemeljenih pristupa i programa, te tražiti nova rješenja i doktrine pri suzbijanju zlouporabe droga. Načelno niti jedan pristup na području problematike droga ne bi trebao imati veću prednost, već ih je potrebno povezivati i uključivati u usklađene djelatnosti na različitim razinama.

4. CILJEVI NACIONALNE STRATEGIJE

Ciljevi Nacionalne strategije za razdoblje od 2006. godine do 2012. godine su:

Smanjenje potražnje droga: mjerljivo smanjenje uporabe droga, ovisnosti i vezanih zdravstvenih i socijalnih rizika razvijanjem i unapređenjem učinkovitog i integriranoga sveobuhvatnog, znanstveno utemeljenog sustava smanjenja potražnje droga. Navedeno se postiže mjerama prevencije ovisnosti, ranim otkrivanjem konzumenata droga i intervencijom, smanjenjem štete, liječenjem, rehabilitacijom i društvenom reintegracijom ovisnika. Mjere smanjenja potražnje moraju obuhvatiti i zdravstvene i društvene probleme uzrokovane opojnim drogama i poliuporabu povezanu s uzimanjem alkohola, lijekova i pušenjem cigareta.

Smanjenje ponude droga: mjerljivo unapređenje uspješne, djelotvorne i znanstveno utemeljene primjenjivosti zakona u vezi s proizvodnjom, prometom droga i prekursora uključujući prekursore sintetičkih droga, financiranjem terorizma i pranjem novca povezanog s organiziranim narkokriminalom. Navedeno se postiže usmjeravanjem aktivnosti na organizirani narkokriminal uporabom postojećih instrumenata i zakonskih okvira, s naglaskom na regionalnu ili ciljanu interakciju i preventivne aktivnosti u vezi s narkokriminalom.

5. PODRUČJA OBUHVAĆENA NACIONALNOM STRATEGIJOM

Nacionalna strategija je uravnotežena, multidisciplinarna i cjelovita, a posebno se bavi sljedećim područjima:

1. koordinacija,
2. praćenje, informacijski sustav, istraživački rad, evaluacija,
3. smanjenje potražnje droga pomoću:
  - a) prevencije,
  - b) smanjenja štete nastale uporabom droga,

c) liječenja i socijalnog tretmana,

d) djelovanja civilnog društva,

4. smanjenje ponude droga pomoću:

a) prevencije ilegalne proizvodnje droga,

b) suradnje mjerodavnih državnih tijela, a posebice policije, carine i pravosuđa na području organiziranog kriminala vezanog uz droge,

c) kaznene politike

5. međunarodne suradnje,

6. izobrazbe.

5.1. KOORDINACIJA PROVEDBE NACIONALNE STRATEGIJE

Integrirana provedba nacionalne politike suzbijanja zlouporabe opojnih droga zahtijeva uravnoteženi, multidisciplinarni i integrirani pristup. Takav pristup zahtijeva koordinaciju svih tijela uključenih u borbu protiv ovisnosti, kao i svih razina državne vlasti, s osobitim naglaskom na ulogu lokalne uprave u provedbi i implementaciji aktivnosti suzbijanja zlouporabe opojnih droga.

Zato je uloga Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga kao nacionalnog koordinatora u provedbi politike suzbijanja zlouporabe opojnih droga da kroz postojeće mehanizme koordinacije obavlja kontinuiranu koordinaciju kako bi se osiguralo da mjere poduzete radi suzbijanja zlouporabe opojnih droga budu primjereno i učinkovito usklađene, kako među tijelima državne uprave tako i između ostalih institucija i tijela državne uprave, te tijela državne uprave i lokalne uprave.

Ključna uloga u koordinaciji, nadzoru i praćenju učinkovitosti provedbe Nacionalne strategije je u djelokrugu Ureda za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, s obvezom da u suradnji s ostalim tijelima državne uprave zaduženim za provedbu provodi redovitu evaluaciju kvalitete i učinkovitosti programa.

5.2. PRAĆENJE, INFORMACIJSKI SUSTAV, EVALUACIJA I ISTRAŽIVANJE

Sustav praćenja, informiranja, istraživanja i ocjenjivanja na području opojnih droga kontinuirani je proces koji podrazumijeva unapređenje sustava informiranja i prikupljanja podataka, razmjenu informacija između različitih nositelja, definiranje evaluacijskih okvira i standarda i provedbu istraživanja, kao i uspostavljanje stabilne financijske osnove za njihovu provedbu.

5.2.1. Praćenje

Osnovni cilj praćenja stanja na području opojnih droga i ovisnosti o drogama je, na temelju analize prikupljenih podataka, odrediti smjernice za izradu nacionalne politike na području problematike droga, kao i smjernice u definiranju i provođenju budućih aktivnosti usmjerenih na suzbijanje zlouporabe opojnih droga, odnosno ocjenjivanje njihove učinkovitosti. Praćenje epidemiološkog stanja provodi se na različitim razinama radi provođenja komparacija u

odnosu na pojedine regije, lokalne zajednice, ali i u odnosu na međunarodne statistike, što utječe na šire i kvalitetnije sagledavanje i razumijevanje fenomena ovisnosti s različitim aspektima. U tom smislu uspostaviti će se formalna suradnja s Europskim centrom za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA) kao dio procesa ulaska Republike Hrvatske u EU. Analiza stanja zlouporabe opojnih droga bit će korisna i široj stručnoj javnosti budući da će im podaci biti dostupni u obliku posebnih izvješća, analiza i publikacija. Praćenje stanja na području opojnih droga obuhvatit će područja prevalencije uporabe opojnih droga, način uporabe opojnih droga, dostupnost opojnim drogama, prevalencije problema vezanih uz zlouporabu opojnih droga, kriminaliteta zlouporabe opojnih droga, socijalne angažiranosti u odnosu na opojne droge i njihovu zlouporabu, šireg sagledavanja aktivnosti koje se se poduzimaju u vezi sa smanjenjem potražnje opojnih droga.

Zlouporaba sintetičkih droga na području Republike Hrvatske predstavlja relativno novu pojavu koja se u velikoj mjeri povezuje s provođenjem slobodnog vremena mladih. Kako bi se mlade zaštitilo od uporabe i zlouporabe sintetičkih droga, potrebno je poštivati pozitivna nacionalna i međunarodna iskustva u informiranju, preventivnom radu s djecom i mladima i mjerama za osiguranje sigurnih uvjeta na plesnim priredbama. Pojavu sintetičkih droga u Hrvatskoj pratile su aktivnosti državnih ustanova i nevladinih organizacija. Osim aktivnosti policije usmjerenih na smanjenje nezakonitog prometa sintetičkim drogama, provedene su i djelatnosti usmjerene na smanjenje štetnih posljedica uporabe sintetičkih droga.

Potrebno je ustrojiti sustav brze izmjene informacija o proizvodnji, trgovini, uporabi i rizicima novih sintetičkih droga u cilju prevencije njihovih negativnih učinaka i pravovremenog reagiranja u slučaju pojave novih vrsta na tržištu, kao i brzo komuniciranje s domaćim ovlaštenim ustanovama (Nacionalna informacijska jedinica za droge, buduća jedinica EUROPOL-a), jedinicama lokalne samouprave i međunarodnim organizacijama (EUROPOL i EMCDDA). Slijedom navedenog potrebno je na nacionalnoj razini razvijati zakonske okvire za rješavanje problema vezanih uz sintetičke droge, sukladno općem europskom zakonodavstvu.

Sudjelovanje u postojećem sustavu EU za rano upozoravanje i otkrivanje novih sintetičkih droga te usporedna prilagodba nacionalnih popisa droga, nužni su radi učinkovitog provođenja kaznene politike. Navedeno povlači povećanje operativne sposobnosti ovlaštenih tijela za otkrivanje i sprječavanje nezakonite proizvodnje sintetičkih droga i njihova prometa, uključujući povećanje kapaciteta forenzičkog policijskog laboratorija. Stalna istraživanja o rizicima i načinima uporabe sintetičkih droga mogu znatno pridonijeti preventivnom radu među ciljanom populacijom.

5.2.2. Informacijski sustav

Praksa prikupljanja i analize podataka vezanih uz sve aspekte područja opojnih droga, u Hrvatskoj postoji dugi niz godina. Relevantne institucije i tijela državne uprave prikupljaju podatke sukladno vrsti i prirodi evidencija koje su obvezne voditi u svom djelokrugu rada (zdravstvo, obrazovanje, policija, carina, pravosuđe, znanstvene institucije), a rezultate njihove analize koriste za izradu strateških planova. Navedeni se podaci od 2002. godine objedinjuju u jedinstvenom Izvješću o provedbi Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, koje izrađuje i izdaje Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, a usvaja Hrvatski sabor.

Za Registar osoba liječenih zbog zlouporabe opojnih droga, u Hrvatskom se zavodu za javno zdravstvo prikupljaju podaci iz svih zdravstvenih ustanova, kako stacionarnih tako i ambulantnih, a 2002. godine kao službeni obrazac za prijavljivanje uveden je modificiran upitnik koji je promovirala Pompidou grupa Vijeća Europe. Podaci se objavljuju od 1983. godine u godišnjoj publikaciji Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih

droga. U Registru se prate ne samo tretmani ovisnika o opijatima, već i svih onih koji su u sustav ušli bilo na zahtjev škole, obitelji, centara za socijalnu skrb, Državnog odvjetništva, suda ili policije, neovisno je li riječ o maloljetnicima i neovisno o vrsti droge.

Informacijski sustav vezan uz prikupljanje i analizu podataka na području zlorabe droga nije ujednačen i kompatibilan. Svrha informacijskog sustava je osigurati kvalitetne i objektivne informacije kao podlogu za kreiranje državne politike na području problematike droga te donošenje strateških odluka. Stoga je preduvjet za cjelovito sagledavanje stanja zlorabe opojnih droga na nacionalnoj razini ustrojavanje jedinstvenog informacijskog sustava, te razvijanje standardiziranih načina prikupljanja i korištenja podataka iz različitih područja sukladno ovlasti i djelokrugu pojedinih subjekata koji su uključeni u sustav suzbijanja zlorabe opojnih droga.

U cilju ispunjenja navedenog potrebno je ustrojiti integrirani sustav informacija o drogama i posljedičnoj bolesti ovisnosti, tzv. Nacionalnu informacijsku jedinicu za droge pri Uredu za suzbijanje zlorabe opojnih droga kao tijelu zaduženom za koordinaciju provedbe aktivnosti na području suzbijanja zlorabe opojnih droga.

Nacionalna informacijska jedinica je koordinator aktivnosti nacionalne informacijske mreže za droge, te nacionalno tijelo za dostavljanje podataka vezanih uz droge EMCDDA-u i ostalim relevantnim međunarodnim tijelima i institucijama. Osim prikupljanja, usklađivanja i analiziranja podataka, Nacionalna informacijska jedinica prati i analizira nacionalne znanstvene, zakonske i političke razvoje na području suzbijanja zlorabe opojnih droga. Radi aktiviranja predviđenog nacionalnog informacijskog sustava, potrebno je u suradnji sa svim tijelima i subjektima uključenim u sustav suzbijanja zlorabe opojnih droga unaprijediti identifikaciju i metodološku ocjenu svih izvora statističkih podataka, uskladiti statistički sustav sa standardima EU, oblikovati nove sustave statističkog izvještavanja, razviti istraživačke protokole za lokalne razine, organizirati edukacije za poboljšanje kvalitete dijagnosticiranja i istraživanja na lokalnoj razini, stvoriti mrežu razmjene informacija među pojedinim tijelima državne uprave, kao i između tijela lokalne uprave.

5.2.3. Evaluacija

Evaluacija programa predstavlja jednu od najvažnijih aktivnosti kojima se provjerava provedba programa. Time se pridonosi kvaliteti programa te racionalnoj uporabi financijskih sredstava.

U sljedećem je razdoblju pri usuglašavanju i donošenju programa prevencije u svim sustavima, kako vladinom tako i nevladinom, potrebno ugraditi i provoditi evaluaciju svakog programa (procesnu, ishoda i ukoliko se radi o dugoročnim programima učinaka). Za svaki je program nužno odrediti prednosti i nedostatke unutarnje ili vanjske evaluacije u odnosu na vrstu programa i financijska sredstva.

Navedeno zahtijeva suradnju među svim nositeljima, osobito među onima koji obavljaju prikupljanje i analizu podataka (zdravstvo, policija, carina, pravosuđe, socijalna skrb, obrazovne institucije, statistički uredi i dr.), kao i suradnju između županija, gradova i općina.

U sljedećem razdoblju je potrebno evaluirati sve programe koji su utemeljeni i/ili proizlaze iz ove Nacionalne strategije, te uspostaviti jedinstven sustav vrednovanja koji se mora početi uvažavati u svim fazama planiranja i provođenja programa.

Stručnjaci za evaluaciju mogu biti unutarnji i/ili vanjski, međutim preporuka je da većinu programa evaluiraju vanjski stručnjaci. U tu je svrhu potrebno izraditi stručna mjerila i

smjernice za provedbu svih faza evaluacije, tj. definirati evaluacijske okvire koji moraju ispunjavati standarde kao što su: kvaliteta, ujednačenost, transparentnost i nepristranost.

5.2.4. Istraživački rad

Za realno sagledavanje problema te čimbenika koji na njega utječu nužno je stalno i koordinirano provoditi redovita i izvanredna istraživanja. Potrebno je razvijati istraživačku aktivnost koja će se financirati iz različitih izvora, posebice putem programa pomoći Europske unije zemljama kandidatima. Za oblikovanje baze podataka koja će zajedno s Informacijskom jedinicom pružati i stručne informacijske podloge za praćenje učinkovitosti mjera iz Nacionalne strategije, na nacionalnoj razini je potrebno harmonizirati, unaprijediti i financijski poduprijeti stalna istraživanja u pojedinim sektorima, te u skladu s potrebama i zahtjevima financijski poduprijeti istraživanja samostalnih istraživača, kao i istraživače na institutima i fakultetima. Prema pokazateljima koje koristi EMCDDA, osobito je nužno poduprijeti međunarodna standardizirana istraživanja, istraživanja u općoj populaciji metodom intervjua te istraživanja u rizičnim populacijama, koja koriste metode brze procjene i kvalitativne metode. Planiranje istraživanja na nacionalnoj razini treba donositi u četverogodišnjim razdobljima, a na lokalnim razinama dvogodišnje. Nužno je smisleno upotrijebiti rezultate istraživanja za razvoj mjera smanjenja potražnje i smanjenja ponude droga.

Za racionalno i učinkovito provođenje istraživanja i ulaganje financijskih sredstava svaki prijedlog treba znanstveno procijeniti i vrednovati.

S obzirom na postojeću bazu podataka iz provedenih istraživanja i aktualne teme na području suzbijanja zlouporabe droga, potrebno je definirati i prioritete istraživanja, odnosno definirati područja istraživanja u vezi s problematikom vezanom uz droge.

5.3. SMANJENJE POTRAŽNJE DROGA

Uvažavajući rezultate brojnih istraživanja koja su pomogla odgovoriti na pitanje koji sve čimbenici utječu na zanimanje ljudi, posebice mladih, za uzimanje droga, dobiva se i odgovor na pitanje što bi valjalo činiti da se potrošnju sredstava svede u što uže granice. Zbog sveopće prisutnosti droga potrebno je djelotvornije educirati djecu i mlade, te cjelokupnu javnost, kako živjeti uz njih i kako prema svemu što nas okružuje stvarati razborit odnos. Ako se na uzimanje droga gleda kao na izvor zadovoljstva, društvo se mora organizirati tako da što većem broju ljudi omogući kvalitetu života i zdrave stilove života. Kvaliteta života obitelji umnogome ovisi i o brojnim društvenim čimbenicima kao što su: moralno stanje društva, javno potvrđeni sustav vrijednosti, gospodarske prilike i funkcioniranje pravne države.

Odgojno-obrazovni sustav treba urediti na način kako bi iskoristio svoje goleme mogućnosti pozitivnog utjecaja i pomoći djeci u zadovoljavanju njihovih važnih životnih potreba u procesu odrastanja, kao i podupiranjem samopoštovanja i samopouzdanja.

Odgojno-obrazovni sustav je preuzeo najveći dio odgovornosti za organizaciju i provođenje programa prevencije ovisnosti kojima je osnovni cilj smanjiti zanimanje mladeži za iskušavanjem legalnih i ilegalnih droga. Unutar odgojno-obrazovnog sustava treba djelovati na roditelje, odnosno na obitelj, ali i na sve duge institucije lokalne zajednice koje moraju preuzeti svoj dio odgovornosti za zaštitu djece i mladeži. To znači da se provođenjem programa primarne prevencije ovisnosti treba uspostaviti uravnoteženost prema svim čimbenicima u zajednici koji utječu na rast potražnje i zanimanja za droge među mladima. Pritom je nužna suradnja sa zdravstvenim službama na primarnoj razini zdravstvene zaštite, posebice službama školske medicine i centrima za prevenciju ovisnosti, kao i centrima za socijalnu skrb, policijom i drugim sudionicima i nositeljima aktivnosti u zajednici.

U svezi s tim potrebno je razvijati programe prevencije, ranog otkrivanja i pomoći ovisnicima u odgojno-obrazovnom sustavu, vojsci, ustanovama, poduzećima, lokalnoj zajednici, te razvijati programe kontrole i suzbijanja uzimanja droga u prometu, športu i svim drugim mjestima na kojima se mladi druže i zabavljaju.

U provedbi programa smanjenja potražnje najvažniju ulogu imaju odgojno-obrazovni sustav, obitelj, zdravstvo i socijalna skrb, a važnu ulogu imaju i svi drugi sustavi, osobito oni koji najsnažnije utječu na poboljšanje kvalitete života (politika, gospodarstvo), zatim vjerske zajednice, udruge građana i sredstva javnoga priopćivanja.

Radi omogućavanja što učinkovitije provedbe mjera prevencije i liječenja od ovisnosti, potrebno je osigurati provedbu postojećih zakonskih propisa te osigurati dodatne zakonske uvjete koji će unaprijediti provedbu tih mjera.

Kako se provođenje programa smanjenja potražnje mora organizirati na lokalnoj razini, važno je uključivanje lokalnih struktura vlasti i što bolja komunikacija i suradnja stručnjaka za ovisnosti i političara koji donose odluke, čime bi se mogla osigurati potpora i financijska sredstva za provođenje programa na razini lokalne zajednice.

5.3.1. Prevencija ovisnosti među djecom i mladima

Većina zemalja Europske unije osobitu pozornost posvećuje razvijanju sustava prevencije ovisnosti među djecom i mladima, pri čemu važnu ulogu imaju programi primarne prevencije usmjereni na opću populaciju djece i mladeži, njihove obitelji, nastavnike, učitelje, odgajatelje i ostale relevantne subjekte. Uz takve programe nužno se usmjeriti i na rano identificiranje rizične skupine djece i mladih, za koje je potrebno razvijati specijalno zaštitne preventivne programe, kao i na unapređenje mjera sekundarne prevencije, odnosno ranog otkrivanja konzumenata droga, kako bi se spriječilo da eksperimentiranje s drogama preraste u ovisnost.

S ciljem uspostave sustavnog rada na sprječavanju zlouporabe sredstava ovisnosti, potrebno je osigurati izradu, provedbu i održivost kvalitetnih programa prevencije i rane intervencije. Pri tom je važno njegovati multidisciplinarni pristup, te razvijati različite oblike suradnje između institucija za odgoj i obrazovanje, zdravstva, socijalne skrbi, obiteljskih i vjerskih ustanova, državnog odvjetništva, sudstva, nevladinih organizacija i lokalne zajednice. Država je unutar odgojno-obrazovnog sustava i drugih sustava za zaštitu djece i mladeži obvezna integrirati različite pristupe koji su usmjereni na sprječavanje uporabe droga među mladima. Potrebno je posvetiti posebnu pozornost ranom otkrivanju konzumenata droga među djecom i mladima, te razmotriti mogućnost testiranja na opojne droge poštujući dostojanstvo osobe, profesionalnu etiku i Ustavom zajamčena prava pojedinca.

Također je nužno istaknuti potrebu multidisciplinarnog pristupa i potrebu povezivanja različitih službi koje djeluju na lokalnoj razini, a u svom djelokrugu rada imaju područje zaštite djece i mladeži i rada s obitelji.

Programi prevencije trebaju se provoditi kroz nekoliko glavnih područja koja utječu na ponašanja i vrijednosni sustav djece i mladih, a to su: obitelj, odgojno-obrazovni sustav, vjerske zajednice i lokalna zajednica.

5.3.1.1. Uloga obitelji u prevenciji ovisnosti

Budući da je obitelj prvi odgojni i zaštitni čimbenik u razvoju mlade osobe, nužno je posebnu pozornost usmjeriti na izgradnju i jačanje kvalitetnih i poticajnih odnosa među njenim članovima, što uključuje i poboljšanje roditeljskih znanja i vještina, te time i unapređenje njezine odgojne funkcije. Uz programe edukacije o uspješnom roditeljstvu, programe usmjerene na razvoj socijalnih vještina, znanja i sposobnosti djece i mladih, te ostale programe koji imaju za cilj osnažiti mladu osobu i obitelj u cjelini i razviti osjećaj pripadnosti i odgovornosti njenih članova u svrhu uspostave kvalitetnih odnosa i prevencije ovisnosti, potrebno je osigurati i postojanje potpornih institucija koje u svom djelokrugu imaju savjetodavno – informativne i druge oblike pomoći (npr. obiteljska savjetovališta i/ili obiteljski centri). Njihova zadaća je, osim prevencije, stvoriti i pretpostavke za ranu intervenciju u slučaju pojave ovisničkog ponašanja ili eksperimentiranja s drogama, te omogućiti preventivne programe za tu djecu i mlade te njihove obitelji.

Osim nužnog jačanja uloge obitelji i rada na poboljšanju postojećih i razvoju novih programa i projekata prevencije ovisnosti, za postizanje cilja smanjenja potražnje i dostupnosti sredstava ovisnosti kod djece i mladih potrebne su i mjere usmjerene ka:

- podizanju razine svijesti o poželjnosti i potrebi razvijanja zdravih stilova života među djecom i mladima i njihovom trajnom usvajanju,
- podizanju razine svijesti o opasnostima zlouporabe sredstava ovisnosti,
- stvaranju uvjeta za donošenje odluke o nekonzumiranju droga, alkohola i cigareta,
- podizanju kvalitete života djece i mladih, kao i obitelji u cjelini.

5.3.1.2. Prevencija ovisnosti u odgojno-obrazovnom sustavu

Na razini odgojno-obrazovnih ustanova važnu ulogu u provođenju različitih preventivnih aktivnosti imaju učitelji, nastavnici i koordinatori školskih preventivnih programa, a na razini područne i regionalne samouprave županijski koordinatori i županijsko povjerenstvo. U cilju provedbe mjera sekundarne prevencije i ranog otkrivanja konzumenata droga, odgojno-obrazovne ustanove trebaju surađivati sa službama socijalne skrbi, zdravstva, obiteljskim i vjerskim ustanovama, Državnim odvjetništvom i nevladinim organizacijama. U redovni i izborni školski program, kao i dodatni rad te izvannastavne aktivnosti, treba integrirati sadržaje o štetnosti utjecaja droga. Nužno je u programe primarne prevencije ovisnosti uključiti i prevenciju legalnih sredstava ovisnosti kao što su duhan, alkohol i lijekovi. U planiranje i provedbu programa prevencije ovisnosti u odgojno-obrazovnom sustavu svakako treba uključivati i mlade, ne samo radi pružanja vršnjačke pomoći, već i radi kreiranja programa prevencije. U suradnji sa stručnjacima koji se bave problemom ovisnosti treba stalno obrazovati predškolsku djecu, učenike i studente. Informacije o svim rizicima štetnosti droga moraju kod ove populacije stvoriti odluku o neuporabi sredstava ovisnosti. Potrebna je sustavna izobrazba odgojno-obrazovnih radnika kako bi im se pomoglo u implementaciji i provođenju programa prevencije ovisnosti. Nužna je i stalna izobrazba roditelja o problemu ovisnosti i prepoznavanju simptoma koji upućuju na uzimanje sredstava koja uzrokuju ovisnost, kao i izobrazba o odgovornom roditeljstvu i utjecaju obitelji u izgradnji pozitivnih vrijednosti kod djece i mladih. Također je potrebno ojačati odgojnu ulogu škola te razvijati zdrave stilove življenja i socijalne vještine kod djece i mladih, koji će im pomoći u prevladavanju svih rizika odrastanja uključivši i konzumiranje sredstava ovisnosti.

5.3.1.3. Prevencija ovisnosti u sustavu zdravstva

U programu mjera zdravstvene zaštite, kroz sustav zdravstva provode se mjere primarne, sekundarne i tercijarne prevencije bolesti i drugih stanja koja ugrožavaju ljudsko zdravlje i dobrobit, te tako i prevencija ovisnosti i zlouporabe opojnih droga. Mjerama primarne i rane sekundarne prevencije zdravstveni sustav sudjeluje ponajprije u sklopu službi školske medicine i službi za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo, kao i kroz suradnju na provedbi preventivnih programa u odgojno-obrazovnom sustavu, kako u sklopu redovite nastave tako i putem dodatnih izvannastavnih aktivnosti te rada s roditeljima i stručnim službama odgojno-obrazovnog sustava. Rana sekundarna prevencija za djecu, mlade i njihove obitelji, koji na bilo koji način pokazuju rizičnost za neprilagođeno ponašanje, temelji se na povezanosti i suradnji odgojno-obrazovnog sustava i navedenih službi, uz uključivanje liječnika obiteljske medicine i centara za socijalnu skrb. Zdravstveni djelatnici sudjeluju i u posebnim programima prevencije ovisnosti na lokalnim razinama zajedno s drugim subjektima i nevladinim organizacijama.

5.3.1.4. Prevencija ovisnosti u sustavu socijalne skrbi

U sustavu socijalne skrbi prema rizičnoj skupini djece i mladeži prioritetno se trebaju poduzimati mjere obiteljsko-pravne zaštite i mjere socijalne skrbi, bilo da je riječ o djeci iz rizičnog obiteljskog okruženja ili o djeci i mladeži rizičnog ponašanja. Ovakvo poduzimanje mjera u interesu djece spada u djelokrug rada na primarnoj prevenciji ako se postupa na temelju zakonskih propisa iz socijalne skrbi i obiteljsko pravne zaštite, ili kada se na temelju zakona o suzbijanju droga postupa prema eksperimentatorima, dakle osobama koje su na razini povremenog eksperimentiranja s lakim drogama prije nego što se razvije ovisnost. Sustav socijalne skrbi je prioritetno skrbenički sustav od kojeg se upravo očekuje preventivno djelovanje na ovom području i pravodobno provođenje mjera zaštite rizične skupine djece i mladeži. Praksa nam pokazuje da ako se ovoj pojavi pristupa pravovremeno, dakle na razini eksperimentiranja a ne kad se ovisnost već razvila, velika je vjerojatnost da će se doista osobi pružiti pomoć. Sukladno obvezama propisanim u Zakonu o suzbijanju zlouporabe opojnih droga, centri za socijalnu skrb koji su ustrojeni na lokalnoj razini primarno su pozvani pružati pomoć ovisniku ili povremenom uzimatelju opojnih droga ili ovisnicima i eksperimentatorima s alkoholom. Kroz mjere obiteljsko pravne zaštite pružat će se pomoć obitelji i osnaživati je u njezinu segmentu borbe protiv ovisnosti. Preventivno djelovanje centara za socijalnu skrb upravo se sastoji u tome da se mjerama iz djelokruga socijalne skrbi pravovremeno obuhvaćaju djeca i mladež kako bi se pravodobno zaustavio proces razvijanja ovisnosti o drogama.

Kako bi se doista to i dogodilo, u centrima za socijalnu skrb potrebno je podići razinu znanja i kompetentnost stručnih radnika kroz dodatne edukacije. U borbi protiv ovisnosti potrebno je istaknuti i ulogu centara u provođenju posebnih obveza, a osobito obveze uključivanja u postupak odvikavanja od droge ili druge ovisnosti koju državni odvjetnik za mladež može uvjetovati u pretprilaznom postupku prema počinitelju kaznenog djela ili prekršaja u vezi s drogama, ili se može izreći kao odgojna mjera od strane suca za mladež ili od prekršajnog suda kada je maloljetnik ili mlađi punoljetnik počinio prekršaj ili kazneno djelo u vezi s drogom. Centar u provedbi te mjere surađuje s centrima za prevenciju i liječenje ovisnosti.

5.3.1.5. Prevencija ovisnosti u lokalnoj zajednici

Preventivni programi na razini lokalne zajednice trebaju biti usmjereni na opću populaciju, ali i uključivati pojačane aktivnosti prema djeci i mladima koji su s obzirom na socijalne i obiteljske uvjete rizični za pojavu ovisnosti. Programi prevencije ovisnosti u zajednici trebaju biti usmjereni na različite supkulturne skupine mladih rizičnog ponašanja, na obitelj i općenito na širu populaciju građana, s ciljem podizanja razine svijesti građana o tom problemu i poticanja različitih građanskih inicijativa na aktivni angažman u sprječavanju problema ovisnosti o drogama.

Preventivni program u zajednici treba obuhvatiti multidisciplinarna područja kao što su odgojno-obrazovni sustav, klubovi mladih, zdravstvene i socijalne institucije za borbu protiv ovisnosti, nevladine organizacije, vjerske zajednice i mediji. Uz to je neosporno da slobodno vrijeme djece i mladih i njegovi sadržaji predstavljaju značajan čimbenik u prevenciji ili pak razvoju ovisnosti. Stoga je iznimno važno osigurati programe kvalitetnog provođenja slobodnog vremena, pri čemu značajnu ulogu, uz državna tijela i institucije, imaju i tijela lokalne uprave, vjerske zajednice i nevladine organizacije. Jedan od primjera dobre prakse suradnje navedenih tijela i organizacija odnosi se na rad klubova mladih i za mlade, koji svojim projektima pružaju mogućnost kvalitetnog provođenja slobodnog vremena, kao i otvaranje informativnih, multifunkcionalnih i makroregionalnih centara za mlade. Značajna je i suradnja s udrugama specijaliziranim za provedbu projekata iz područja prevencije ovisnosti.

U lokalnim zajednicama potrebno je stvarati takve životne uvjete koji će stanovnike usmjeravati i omogućiti im razvijanje suživota bez uporabe droga. Stoga preventivne programe u lokalnoj zajednici trebaju podupirati lokalni političari, odgojno-obrazovne ustanove te ostale relevantne ustanove i nevladine organizacije. Dobrovoljni rad u preventivnim programima nevladinih organizacija, vjerskih zajednica i udruženja predstavlja dio temelja za provođenje tih programa. Lokalna zajednica i država stoga moraju podupirati takav oblik djelovanja javnosti.

Preventivne aktivnosti na lokalnoj razini usklađivat će županijska povjerenstva za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, a njihov rad na nacionalnoj razini usklađuje Ured za suzbijanje zlouporabe opojnih droga.

5.3.2. Prevencija ovisnosti na radnom mjestu

Zlouporaba sredstava ovisnosti na radnom mjestu regulirana je općim propisima o radu (Zakon o radu i Zakon o zaštiti na radu) kao i podzakonskim aktima iz tog područja. Budući da zlouporaba opojnih droga utječe na zdravstvenu sposobnost zaposlenika, potrebno je razviti preventivne programe sprječavanja zlouporabe ilegalnih i legalnih droga na radnom mjestu, osobito na radnim mjestima s posebnim uvjetima rada i mjestima s povećanim rizikom zlouporabe droga. U pogledu testiranja na opojne droge zaposlenika, potrebno je uskladiti i doraditi zakonske propise i izraditi stručne protokole kojima bi se regulirali uvjeti utvrđivanja zdravstvene sposobnosti, kao i način utvrđivanja koncentracije opojnih droga i psihoaktivnih tvari u organizmu.

U tom smislu osobitu pozornost potrebno je usmjeriti prema razvijanju preventivnih mjera i provedbi preventivnih programa u Ministarstvu obrane i Oružanim snagama Republike Hrvatske, Ministarstvu unutarnjih poslova i drugim službama koje predviđaju posebne uvjete rada.

Za uspješno nošenje s problemom zlouporabe i ovisnosti o psihoaktivnim sredstvima unutar vojske potrebno je koordinirano i trajno djelovanje zapovjednika svih razina i struka koje se

unutar sustava oružanih snaga bave problemima ovisnosti (psihologa, liječnika, vojnih policajaca, vojnih kapelana, personalaca, pravnika).

Radi što učinkovitije izrade i provedbe programa prevencije ovisnosti na radnom mjestu, potrebno je uspostaviti suodgovornost zaposlenika, poslodavca i sindikata u razvoju i primjeni tih programa. Osigurati će se i specifična dodatna izobrazba (informativna predavanja, okrugli stolovi i sl.) svih sudionika u radnom procesu, a s ciljem prevencije zlouporabe droga.

Dođe li do uporabe droga koja utječe na rad pojedinca na njegovom radnom mjestu, potrebno je provoditi aktivnosti kao što su: informiranje, savjetovanje, zdravstveni pregledi, te omogućiti liječenje i rehabilitaciju tim osobama. Također treba osigurati i dodatne zakonske uvjete koji će omogućiti provedbu programa prevencije ovisnosti na radnom mjestu, uvjete utvrđivanja zdravstvene sposobnosti zaposlenika s obzirom na zlouporabu sredstava ovisnosti i način utvrđivanja prisutnosti sredstava ovisnosti u organizmu zaposlenika poštujući etička i ljudska prava pojedinca.

5.3.3. Programi smanjenja štete nastale uporabom droga

Programi smanjenja štete (harm-reduction) imaju zadaću pokušati približiti teško ugroženu populaciju ovisnika terapijskim programima i na taj način smanjiti štetu po njihovo zdravlje i zdravlje zajednice, te smanjiti njihove kriminalne aktivnosti. Djelatnostima harm-reduction programa valja obuhvatiti sve teško dostupne pojedince i skupine koje zloupotrebljavaju droge, a nisu uspješno zahvaćeni tradicionalnim socijalno-zdravstvenima mjerama i djelovanjem u postojećim ustanovama i službama.

Programima smanjenja štete želi se spriječiti nastanak štetnih zdravstvenih i socijalnih posljedica nastalih zbog uporabe droga, te smanjiti ili spriječiti prijenos zaraznih bolesti i time posljedično pogoršanje zdravstvenog i socijalnog stanja osoba koje uzimaju droge. Pomoću programa smanjenja štete provode se različite aktivnosti, od informiranja i izobrazbe konzumenata droga o opasnostima uporabe droga, sigurnijih načina uporabe droga, savjetovanja, programa zamjene šprica i igala, terenskog rada, do programa održavanja metadonom i dnevnih centara – drop in.

U Hrvatskoj se provodi nekoliko programa smanjenja štete, ali po mišljenju struke još uvijek nedovoljno, posebice u malim gradovima ili onima srednje veličine. Potrebno je razvijati mrežu programa smanjenja štete koja će pokrivati cijelu Hrvatsku. U velikim gradovima postoji potreba za programima za ovisnike beskućnike, posebice u prenoćištima.

Također je potrebno istražiti mogućnosti za razvoj novih pristupa i programa te uskladiti njihov nastanak i razvoj sa zakonodavstvom. U tom je smislu potrebno provesti znanstveno istraživanje čiji bi rezultati predstavljali značajan izvor potpore takvim programima u Hrvatskoj.

Ovisnike o drogama potrebno je uključiti kao sukreatore i nositelje pojedinih aktivnosti. U tom smislu je potrebno poticati nastajanje grupa samopomoći za ovisnike o drogama, uključujući programe za anonimne ovisnike. Treba podupirati i organizacije bivših ovisnika, te veću pozornost usmjeriti programima namijenjenim ženskoj populaciji ovisnika. U sklopu programa liječenja i rehabilitacije ženske populacije potrebno je poraditi na posebno prilagođenim programima terenskog rada i informiranja o različitim rizicima vezanim uz konzumiranje droga, uključujući prostituciju i opasnosti za dijete tijekom trudnoće majke ovisnice o drogama.

Vodeću ulogu u promicanju, organizaciji i provedbi harm-reduction programa imaju službe socijalne skrbi i zdravstva u sklopu kojih će se raditi s osobama s problemom ovisnosti. Važnu ulogu imaju i svi drugi sustavi, osobito oni koji najsnažnije utječu na poboljšanje kvalitete života općenito (politika, gospodarstvo), udruge građana, humanitarne organizacije. Minimalna ili mala zahtjevnost programa te orijentacije čini ih prihvatljivima i za najotudnije i najtvrdokornije ovisnike.

5.3.4. Zdravstvena skrb o ovisnicima o drogama

5.3.4.1. Načela organizacije i provođenja liječenja

Načelo pristupa ovisnosti kao kroničnoj recidivirajućoj bolesti

Liječenje ovisnika provodi se ponajprije organizirano unutar zdravstvenog sustava zemlje, a pojedine mjere liječenja i rehabilitacije mogu se provoditi i izvan zdravstvenog sustava. Pristup u načinu provođenja liječenja ovisnosti temelji se na pristupu u liječenju identičnom drugim kroničnim nezaraznim bolestima. Liječenje se planira i provodi prema potrebama pojedinca i mijenja shodno stanju bolesti. U liječenju ovisnika provodit će se postupci koji su stručno opravdani i provjereni.

Načelo organizacije i provođenja liječenja

S obzirom na kronični recidivirajući tijek bolesti, temelj organizacije liječenja ovisnosti o drogama u Republici Hrvatskoj je izvanbolničko liječenje. U liječenju se primjenjuje stručno usuglašeni Hrvatski model koji je pod tim nazivom poznat i priznat u međunarodnim stručnim krugovima. Model podrazumijeva stalnu suradnju i zajedničko djelovanje specijaliziranih izvanbolničkih centara za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika i liječnika primarne zdravstvene zaštite, odnosno timova obiteljske medicine, u provođenju liječenja ovisnika.

Tim modelom omogućena je široka dostupnost liječenja kroz sustav primarne zdravstvene zaštite uz istodobno osiguranje stručnog vođenja od specijalista, integrirana sveobuhvatna skrb o ovisnicima, destigmatizacija i normalizacija tretmana, decentralizacija i degetoizacija ovisnika te niski troškovi programa.

U slučaju nesuradljivosti i agresivnosti ovisnika te kada bi zbog nepoduzimanja terapijskih postupaka bio neposredno ugrožen njegov život ili bi mu prijetila neposredna opasnost od težeg oštećenja vlastita zdravlja ili bi to štetilo sigurnosti i zdravlju drugih osoba, potrebno je osigurati prisilno liječenje sukladno zakonskim propisima koji reguliraju to područje.

Liječnik obiteljske medicine aktivno sudjeluje u planiranju odgovarajuće intervencije za svakoga pojedinog ovisnika, dogovara s Centrom način provođenja liječenja, suradnje i kontrole stanja svakog pojedinca, propisuje lijekove indicirane od specijalista, svakodnevno kontrolira stanje zdravlja ovisnika i redovito uzimanje propisanih lijekova, integrira u sustavno liječenje ovisnosti druge dijagnostičke i terapijske intervencije potrebne zbog drugih zdravstvenih potreba pojedinca, poduzima aktivnosti u vezi s prevencijom bolesti koje se prenose krvlju a koje su od važnosti za ovisnike i članove obitelji ovisnika (uključujući potrebu testiranja i preventivnih cijepljenja ovisnika i članova obitelji/kućanstva), poduzima mjere ranog otkrivanja poremećaja unutar obitelji koji mogu predstavljati rizik za pojavu bolesti ovisnosti, koordinira radom različitih službi koje zajednički skrbe i/ili pružaju kompleksan medicinsko rehabilitacijski tretman obitelji ili pojedincu, te na temelju praćenja tijeka liječenja sugerira drugim službama eventualnu potrebu promjene načina liječenja i/ili rehabilitacije i dr.

Centri/službe za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti organizirani su u službe Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo i županijskih zavoda za javno zdravstvo. U centrima

rade stručni interdisciplinarni timovi koji su nositelji većine specifičnih aktivnosti usmjerenih na smanjenje potražnje droga te planiranje provođenja liječenja.

Temeljne zadaće Centra su:

1. Izvanbolnički terapijski rad s uzimateljima droga i njihovim obiteljima, koji se provodi u suradnji sa svim relevantnim resursima lokalne zajednice. Centar je mjesto primarne specijalizirane zdravstvene i psihosocijalne skrbi o osobama s problemima u vezi sa zloporabom droga.
2. Neposredno unapređenje i provedba niza preventivnih djelatnosti – osobito mjera rane sekundarne prevencije.
3. Epidemiološko praćenje, koordinacija i provedba programa smanjenja potrošnje droga na području na kojem Centar djeluje.

U provođenju izvanbolničkog liječenja ovisnika centri su mjesto prvog doticaja ovisnika sa specijaliziranim djelatnicima koji provode dijagnostiku i sukladno kliničkoj slici predlažu mogući tretman. Liječenje ovisnika provodi se u suradnji s timovima liječnika obiteljske medicine, ali i sa specijaliziranim bolničkim programima te drugim zdravstvenim i nezdravstvenim subjektima. Centri u suradnji s liječnicima obiteljske medicine i s mrežom ljekarni obavljaju superviziju provođenja farmakoterapije opijatskim agonistima i antagonistima na svom području. Centri organiziraju i provođenje psihoterapije, edukacije i kontrole apstinencije heroinskih ovisnika uključenih u takav tretman, te prvi prihvati ovisnika koji završe tretman smještajnog tipa (bolnice, zatvori, komune, detoksikacijske jedinice i sl.) U velikim gradovima i turističkim središtima centri mogu osnivati dislocirane jedinice za izravno provođenje supstitucijskog programa za putnike, turiste te privremeno za ovisnike koji još nemaju riješeno pitanje zdravstvenog osiguranja ili nisu odabrali liječnika opće medicine, kao i za one koji su opetovano agresivni i ne surađuju.

Osim izravnog sudjelovanja u provođenju liječenja, centri imaju i druge specifične zadaće: organiziraju i provode specifično individualno i grupno savjetovanje za mlade i obitelji koji su rizični za uzimanje droga, osiguravaju pomoć odgojno-obrazovnim ustanovama na svom području u provedbi dijela aktivnosti predviđenih preventivnim programima u sustavu odgoja i obrazovanja, a posebno u specifičnoj edukaciji stručnih djelatnika u odgojno-obrazovnom sustavu, podupiru provođenje aktivnosti za rizične skupine djece i mladih zajedno sa stručnim službama odgojno-obrazovnih ustanova, savjetovalištim školske medicine i, po potrebi, centrima za socijalnu skrb, koordiniraju provođenje svih preventivnih aktivnosti usmjerenih ka smanjenju rizika širenja HIV-infekcije i hepatitisa (savjetovanje i motiviranje za testiranje na HIV i hepatitis B i C). Centri mogu održavati otvorene telefonske linije za pitanja roditelja, uzimatelja i ovisnika, mogu sudjelovati u edukaciji i neposrednoj suradnji s outreach-djelatnicima koji posao obavljaju neposredno »na terenu« (ulici). Stručnjaci Centra mogu obavljati poslove sudskih vještačenja po naredbi ovlaštenog suda, odlazak na rasprave i davanje vještačkog stručnog mišljenja. Centri također sudjeluju u organizaciji i provedbi tretmana ovisnika u kaznenim ustanovama u suradnji sa zdravstvenim i drugim djelatnicima, kao i u provođenju mjera obveznog liječenja ovisnika kojima je to odredio ovlašten sud. Zajedno s drugim službama Zavoda za javno zdravstvo, centri uspostavljaju komunikacije s medijima u preventivnim kampanjama, te organiziraju i sudjeluju u izobrazbi djelatnika raznih struka i volontera, osiguravaju stručnu pomoć pri osnivanju udruga građana i u razvoju mreže klubova liječenih ovisnika.

5.3.4.2. Zadaće ostalih struka i ustanova u zdravstvu

Zadaće školske medicine

Školski liječnik u županijskom Zavodu za javno zdravstvo mora poticati škole na svome području na unapređenje programa suzbijanja uporabe sredstava ovisnosti na način kako je to opisano u dijelu o programima primarne prevencije u školama.

Tim liječnika školske medicine, zajedno s razrednicima, stručnim suradnicima škole, voditeljem preventivnog programa i, po potrebi, suradnicima iz Centra za socijalnu skrb, sudjeluje u postupku identifikacije školske djece koja su pod osobito visokim rizikom da razviju bilo koji psihički poremećaj, poremećaj ponašanja ili da rano počnu uzimati sredstva ovisnosti. Za tu djecu se organiziraju i provode posebne i dodatne zaštitne mjere.

U mjestima koja su znatno udaljena od najbližeg centra za prevenciju ovisnosti, školski će liječnik u svom savjetodavnom radu biti nositelj provedbe terapijskog postupka s mlađim uzimateljima droga.

Školska medicina razradit će način uključivanja u provedbu skrbi i nadzora nad učenicima koji napuste školu ili bivaju isključeni. Liječnici opće medicine, školski liječnici te županijski koordinatori zajedno s lokalnim nevladinim organizacijama i centrima za socijalni rad sudjeluju i u organiziranju i provođenju posebnih programa zaštite.

Zadaće psihijatrijske struke i psihijatrijskih ustanova

U kliničkim ili općim bolnicama u većim gradovima treba osigurati uvjete za detoksikaciju ovisnika, uz procijenjeni prosječni boravak od mjesec dana. Nakon detoksikacije obvezno treba uslijediti nastavak izvanbolničkog liječenja. Ukupno bi u psihijatrijskoj službi u Republici Hrvatskoj, u prvoj fazi razvoja mreže programa trebalo stalno imati na raspolaganju 50 kreveta za provedbu detoksikacije.

Potrebno je otvoriti odjel za liječenje najtežih ovisnika, koji ne bi bio orijentiran na detoksikaciju već na stabilizaciju stanja, a u koji bi se upućivali ovisnici u kriznim stanjima nakon pokušaja suicida ili predoziranja, radi određivanja farmakoterapije.

Kako bi se postigla mogućnost praćenja onih koji žele »drug-free« postupak odvikavanja, osobito onih koje bi na to obvezao sud izrečenom mjerom obvezna liječenja, za nastavak bolničkog liječenja po tipu terapijske zajednice u trajanju dva do tri mjeseca trebalo bi osigurati daljnjih 40–50 kreveta.

Najmanje desetak kreveta od tog broja trebalo bi pripasti posebnom specijaliziranom bolničkom programu za malodobne ovisnike.

Manji broj ovisnika trebaju primati sve psihijatrijske ustanove, a to će biti njihova posebna obveza kad je riječ o potrebi zbrinjavanja hitnih slučajeva i onih pacijenata kod kojih je utvrđena druga psihijatrijska bolest ili poremećaj (npr. psihoza, sklonost samoubojstvu).

Zadaće ginekološko-opstetrijske struke

Trudnica ovisna o drogi mora poput svake druge pacijentice biti primljena u skrb svake bolničke ustanove. Zbog osebnosti problema nužno je posavjetovati se sa stručnjacima centara za ovisnosti, posebno kad je riječ o tretmanu same ovisnosti pacijentice i djeteta nakon rođenja.

Potrebno je osigurati posebne specijalizirane programe za trudnice ovisne o drogama. Ako je riječ o heroinskoj ovisnosti, u vrijeme trudnoće ne preporučuje se odvikavanje već primjena opijatskih agonista. Eventualni tretman djeteta, ako se jave znaci sindroma ustezanja, provodit će neonatolozi.

Zadaće pedijatara

U skrbi o mlađim adolescentima pedijatri moraju provjeriti moguću zlouporabu droga, osobito u slučajevima intoksikacije ili nakon pokušaja samoubojstva. Kada god zamijete znakove poremećena ponašanja ili naglog zakazivanja u ispunjavanju školskih obveza, obvezni su djelovati preventivno kako se ne bi dogodilo uzimanje droge. Ako se ipak pojavi sumnja, bit će nužno posavjetovati se sa školskim liječnikom i stručnjacima centara za ovisnosti.

Ostale medicinske struke

I sve ostale medicinske struke koje u svakodnevnom radu susreću ovisnike, moraju poštivati temeljno načelo tretiranja ovisnosti kao kronične recidivirajuće bolesti. Za ovisnike u programu održavanja program se mora nastaviti istog dana po prijemu na bilo koji bolnički odjel, sukladno uputama ovlaštenog centra za prevenciju ovisnosti. Infektolozi i hepatolozi (internisti) trebaju unapređivati mogućnosti tretmana ovisnika s kroničnom bolesti jetara zbog visoke zaraženosti ovisničke populacije virusom B i C hepatitisa.

5.3.4.3. Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Prema zakonskim odredbama i u skladu s organizacijom sustava za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje, Hrvatski zavod za javno zdravstvo je središnja institucija za koordinaciju i praćenje problema ovisnosti što se odvija kroz sudjelovanje u oblikovanju doktrine u liječenju bolesti ovisnosti i nadziranje njene primjene, praćenje i registraciju osoba liječenih u sustavu zdravstva po svim relevantnim značajkama, vođenje Registra osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga, koordinaciju i nadzor nad centrima za prevenciju ovisnosti u zavodima za javno zdravstvo, koordinaciju posebnih programa mjera za suzbijanje i sprječavanje bolesti ovisnosti te planiranje i sudjelovanje u provođenju zdravstvenog odgoja i prosvječivanja stanovništva, organizaciju i sudjelovanje u trajnoj edukaciji zdravstvenih djelatnika, savjetodavni i edukacijski rad s djelatnicima škola, sudjelovanje u posebnim programima promicanja zdravlja i suradnju s medijima u borbi protiv ovisnosti.

5.3.4.4. Referentni centar za ovisnosti

Radi primjene i praćenja jedinstvene doktrine i metodologije te unapređenja stanja na području praćenja, prevencije, dijagnostike, liječenja ovisnosti i rehabilitacije ovisnika, potrebno je utemeljiti referentni centar Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi za područje ovisnosti.

Sukladno zakonskim rješenjima, temeljne zadaće referentnog centra, osim osnovne djelatnosti, bile bi sudjelovanje u dodiplomskoj i poslijediplomskoj nastavi i drugoj trajnoj edukaciji stručnjaka koji se bave suzbijanjem ovisnosti uz organizaciju praktičnog rada i izdavanje edukacijskih materijala, stručna pomoć i provođenje stručne supervizije rada u području prevencije, dijagnostike i liječenja ovisnosti i rehabilitaciji ovisnika u zemlji (uključujući sustav HV-a, pravosuđa i dr.), suradnja s ustanovama i institucijama u zemlji i na međunarodnom području koje se bave područjem prevencije ovisnosti, dijagnostike, liječenja i rehabilitacije ovisnika, te praćenje stanja ovisnosti i istraživanja.

5.3.4.5. Uporaba opijatskih agonista u liječenju heroinske ovisnosti (metadona, buprenorfina i dr.)

Opijatski agonisti (metadon, buprenorfin i dr.) imaju ključnu ulogu u suvremenom pristupu heroinskoj ovisnosti, no u doktrini liječenja ovisnosti smatra se da samo metadon ili bilo koji drugi opijatski agonist sam nije dovoljan da bi se značajnije promijenilo poremećeno ponašanje. Zato se ti medikamenti koriste kao sredstvo kojim se heroinski ovisnici privlače u program, a nakon toga se farmakoterapija agonistom po potrebi koristi samo kao jednim od elemenata kompleksnog postupka tretmana ovisnika koji uključuje psihoterapiju, edukaciju te određene oblike psihosocijalne pomoći.

Vrste programa

1. *Kratka detoksikacija* je postupak kojim se ovisniku olakšava razrješavanje apstinencijskog sindroma nakon prekida uzimanja opijata postupnom redukcijom dnevnih doza opijatskih agonista kroz razdoblje do mjesec dana.
2. *Spora detoksikacija* je postupak kojim se ovisniku olakšava prekid uzimanja opijata sporom redukcijom dnevnih doza opijatskih agonista kroz razdoblje od jednog do 6 ili više mjeseci.
3. *Kratko (privremeno) održavanje na istoj dnevnoj dozi metadona* je postupak kojim se ovisniku olakšava održavanje apstinencije od heroina uz potrebnu (odgovarajuću) dnevnu dozu opijatskih agonista koja se ne mijenja kroz razdoblje od 6 mjeseci ili kraće.
4. *Dugotrajno održavanje* je postupak kojim se ovisniku omogućava primjena odgovarajućih dnevnih doza opijatskih agonista kroz razdoblje duže od 6 mjeseci.

Glavna indikacija za primjenu opijatskih agonista (metadona, buprenorfina ili drugih) je potvrđena dijagnoza ovisnosti prema kriterijima MKB-10 ili DSM-IV.

Zbog kompleksnosti postupka tretmana ovisnika te vrlo diferentnog djelovanja opijatskih agonista i moguće zlouporabe, način provođenja liječenja opijatskim agonistima kao posebni program, a u obliku posebnog propisa, treba propisati ministarstvo mjerodavno za zdravstvo. Propis mora sadržavati indikacije i kriterije za uključivanje i isključivanje u program, vrste programa, način određivanja terapijskih doza, tko je ovlašten za provođenje pojedinog dijela

terapijskog postupka, način neposrednog davanja lijeka, vođenje evidencije i provođenje stručne supervizije nad provođenjem programa.

5.3.5. Programi rješavanja socijalne problematike

Najvažnija je zadaća nositelja socijalno-zaštitnih mjera osigurati takve uvjete u sustavu socijalne skrbi kako bi se pravovremeno pružila pomoć eksperimentatoru, pomoć obitelji te pravodobno poduzimale mjere prema rizičnoj skupini djece i mladeži i rizičnim obiteljima. U sustavu socijalne skrbi potrebno je osigurati raznovrsne programe namijenjene resocijalizaciji maloljetnika s problemima ovisnosti te programe osnaživanja obitelji. Spomenute programe treba provoditi s drugim sudionicima na lokalnoj razini, prioritarno vodeći računa o zaštiti ljudskih prava i prava djece i maloljetnih osoba. Značajna djelatnost sustava socijalne skrbi je u provođenju preventivnih aktivnosti kroz savjetovani rad s ovisnicima, kao i sudjelovanju u provođenju alternativnih sankcija i posebnih obveza uvjetovanih u pretpripremnom postupku od Državnog odvjetništva.

Brigom za obitelj i njene potrebe najviše se može učiniti za zaštitu duševnog zdravlja i ponašanja djece. Rano otkrivanje rizičnih ponašanja djece i mladeži te pružanje pomoći djeci u odrastanju, kao i saniranje neprihvatljivih oblika ponašanja, značajna je preventivna aktivnost na tom području. Stoga sustav socijalne skrbi u suradnji sa školama provodi programe prevencije rizičnih ponašanja djece i programe osnaživanja obitelji za kompetentnu roditeljsku djelotvornost.

Za provođenje resocijalizacije ovisnika i usvajanje prihvatljivog stila života, u sustavu socijalne skrbi nužno je ustrojiti posebne programe resocijalizacije maloljetnih osoba ovisnika.

Svaki takav postupak mora biti pod kvalitetnom supervizijom kako bi se izbjegla formalna i nestručna provedba tretmana ili spriječilo trošenje društvenih sredstava za posao koji se zapravo uopće ne obavlja. Kao i u drugim sustavima i u sustavu socijalne skrbi nužna je dodatna edukacija i specijalizacija stručnih djelatnika kako bi se mogli kompetentno baviti ovom problematikom.

Kako bi se ovisnici zaštitili od neprimjerenih i štetnih intervencija i odluka sustava (škola, radna organizacija, zatvor), potrebna im je specifična zaštita primjerena potrebama svakog pojedinca. U izboru najprimjerenijih oblika postupanja, stručnjaci sustava socijalne skrbi mogu u tome odigrati vrlo važnu ulogu. U vanjskom poslu koji uključuje ulazak u obitelji, korisno bi bilo povezivanje s drugim službama na lokalnoj razini.

Ako je riječ o roditeljima s problemima ovisnosti, tada je značajan doprinos stručnih radnika centra za socijalnu skrb u poduzimanju mjera za zaštitu maloljetne djece, bilo da se radi o odlasku roditelja na liječenje ili tijekom izdržavanja kazne u penalnoj ustanovi.

Sustav socijalne skrbi obavezan je osigurati:

- provođenje programa odvikavanja od ovisnosti, posebno za maloljetne osobe,
- osigurati uvjete posttremanskog prihvata za maloljetne i odrasle osobe povratnike s izdržavanja kazne zatvora te za povratnike iz odgojnih ustanova po okončanju odgojne mjere,
- ustrojiti programe za vanjski rad s ovisnicima s posebno educiranim stručnim radnicima (socijalni pedagozi, socijalni radnici),

– potrebno je u suradnji s drugim relevantnim institucijama iznaći načina za stimuliranje zapošljavanja bivših ovisnika, jer je najveći problem zapošljavanje ovisnika i njihova integracija u socijalnu sredinu nakon izlaska iz zatvora ili zdravstvenih ustanova ili povratka iz terapijskih zajednica.

Nužno je da sustav socijalne skrbi podupre ulogu civilnog društva (udruge građana, klubovi ovisnika) i članova obitelji u pružanju potpore ovisnicima u postupku resocijalizacije i njihove integracije u zajednicu na lokalnoj razini.

5.3.5.1. Terapijske zajednice i centri za rehabilitaciju ovisnika

Za ovisnike koje je moguće motivirati za potpuno odvikavanje (drug-free postupak), jedna od mogućnosti je dugotrajni boravak (do dvije godine) u terapijskim zajednicama.

Terapijske zajednice se mogu organizirati u sustavu socijalne zaštite i pravosuđa, a mogu djelovati i kao autonomne ustanove za odvikavanje i rehabilitaciju ovisnika u sustavu vjerskih i nevladinih organizacija, sukladno zakonskim propisima iz tog područja.

U sustavu za socijalnu skrb potrebno je organizirati terapijske zajednice uz profesionalno vođenje programa za barem stotinjak korisnika. Prioritetno bi bilo najprije osigurati dva programa, koji bi omogućavali školovanje i osposobljavanje za posao maloljetnih i mlađih ovisnika.

Osnova rehabilitacije u terapijskim zajednicama je rad u dobro kontroliranim i strukturiranim programima koji bi mogli proizvode ili usluge plasirati na tržište i tako se dijelom samofinancirati.

Vjerske i druge nevladine organizacije i ustanove također mogu organizirati terapijske, rehabilitacijske i programe psihosocijalne pomoći koji će dopunjavati i obogaćivati mogućnost skrbi o ovisnicima.

Prihvatanje terapijske zajednice i bilo kojeg terapijskog ili rehabilitacijskog programa u mrežu skrbi o ovisnicima mora prethodno stručno verificirati i odobriti tijelo Vlade Republike Hrvatske, mjerodavno za to područje suzbijanja zlouporabe opojnih droga.

Stručni nadzor nad radom u terapijskim zajednicama i provođenjem programa rehabilitacije i resocijalizacije treba provoditi ministarstvo mjerodavno za socijalnu skrb.

5.3.5.2. Resocijalizacija ovisnika

Nacionalnom strategijom za suzbijanje zlouporabe opojnih droga na području resocijalizacije ovisnika težit će se ponovnom uključivanju ovisnika u društvenu zajednicu nakon uspješno završenog programa rehabilitacije. Na kraju terapije, odnosno liječenja, slijedi jedan od najvažnijih sastavnih dijelova – socijalna reintegracija ili ponovno uključivanje bivših ovisnika u društvo na svim područjima, a posebno s ciljem razvijanja socijalnih vještina te poticanja izobrazbe i zapošljavanja. Ciljana skupina su rehabilitirani ovisnici.

Na području resocijalizacije ovisnika utvrđeni su sljedeći prioriteti:

a. pomoć ovisnicima koji su u nekom od tretmana liječenja ili onima koji su uspješno završili neki od tretmana liječenja, u završavanju osnovnog i srednjeg obrazovanja ili prekvalifikaciji zanimanja

b. osmišljavanje programa stručne prekvalifikacije na temelju relevantnih statističkih pokazatelja o stručnoj spremi ovisnika i njihovoj motiviranosti za doškoloavanje ili prekvalifikaciju te stvarnim potrebama tržišta rada

c. otvaranje »centara za rehabilitaciju« kao stručni oblik rada sa stabilnim apstinentima i njihovim bližnjima, a koji omogućuju konkretnu socijalnu uključenost

d. poticanje programa zapošljavanja ovisnika koji su završili programe rehabilitacije u terapijskim zajednicama

e. posebna pozornost posvetit će se ponovnom uključivanju u društvo osoba koje su izdržale kaznu zatvora ili su se vratile iz odgojnih ustanova.

f. posebnu pozornost potrebno je usmjeriti daljnjem oblikovanju djelatnosti za poticanje socijalne uključenosti onih skupina ovisnika o drogama koji su uključeni u djelatnosti na drugim područjima – primjerice programi održavanja metadonom, ovisnici u zatvorima, odgojnim domovima i slično.

g. ponovno uključivanje u društvo treba obuhvaćati i skupinu ovisnika koji ne mogu ili ne žele prestati s uzimanjem droga. Za te pojedince koji su, osim socijalne isključenosti (beskućništvo, nezaposlenost), izuzetno ogorčeni i zbog različitih bolesti, potrebno je osigurati primjerene prostorije, odnosno utočišta (javne kuhinje, prenoćišta, mogućnosti održavanja osobne higijene).

Važnu ulogu u resocijalizaciji i društvenoj reintegraciji ovisnika imaju nevladine organizacije čije usklađeno djelovanje s državnim organizacijama predstavlja uvjet uspješnog i učinkovitog rada na tom području. Zbog brojnih poteškoća koje droge uzrokuju pojedincu, obitelji i široj zajednici potrebno je razvijati različite i cjelovite programe pomoći po načelu pozitivne diskriminacije ovisnika o drogama i konzumenata opojnih droga.

5.3.6. *Civilno društvo*

Nevladin sektor u području pružanja pomoći ovisnicima o drogama i konzumentima droga te njihovim obiteljima, kao i u području prevencije ovisnosti, počeo se u Hrvatskoj razvijati 90-ih godina s temeljnim specifičnim programima kao nadopuna javnom sektoru, a čine ga samostalni pojedinci te različiti oblici njihovog povezivanja i organiziranja. Cilj Nacionalne strategije je očuvati i ojačati partnerski odnos civilnog društva s državnim institucijama i lokalnom zajednicom. Pri tome treba poštivati načelo cjelovitosti i uravnoteženosti Nacionalne strategije.

Najveći problem u radu i djelovanju nevladinih organizacija leži u nesamostalnosti nevladina sektora i njihovoj prevelikoj ovisnosti o sredstvima iz Državnog proračuna. Budući da država u svom sustavu često nema pravih i pravodobnih rješenja za određena pitanja, djelovanje nevladinih organizacija je iznimno značajno. Problematika droga predstavlja šire društveno pitanje, te je stoga potrebno osigurati sudjelovanje civilnog društva u svim fazama izrade, prihvatanja i provođenja zakonskih i strateških dokumenata s područja droga. U tom je smislu potrebno osnažiti rad Stručnog savjeta Ureda, te razvijati druge moguće oblike institucionalnog i izvaninstitucionalnog komuniciranja i povezivanja na svim razinama.

Nevladine se organizacije mogu povezivati u saveze nevladinih organizacija i druge oblike udruživanja, čime se omogućava usklađivanje njihovih aktivnosti i povezivanje s državnim i međunarodnim organizacijama te oblikovanje politike na području droga u Hrvatskoj.

Veću pozornost je potrebno usmjeriti na očuvanje i kvalitativno razvijanje suradnje državnih i nevladinih organizacija na provođenju programa smanjenja potražnje i smanjenja ponude droga, redovitom financiranju nevladinih organizacija i omogućavanju većeg priljeva sredstava iz donatorskih izvora, te sudjelovanju predstavnika nevladinih organizacija u koordinativnim tijelima na nacionalnoj i lokalnoj razini.

5.4. SMANJENJE PONUDE DROGA

5.4.1. Smanjenje ponude droga putem aktivnosti policije i carine te suradnje ovlaštenih državnih tijela

Na području smanjenja ponude, odnosno dostupnosti opojnih droga, provodi se čitav niz aktivnosti raznih društvenih subjekata, ponajviše policije i carine. Iste su važan dio napora koje poduzima društvo kako bi pokušalo riješiti, odnosno zadržati u društveno prihvatljivim okvirima problem zlorabe opojnih droga, budući da predmetni problem izravno ili neizravno svakodnevno utječe na život građana, poglavito na osjećaj njihove sigurnosti, zaštićenosti od raznih oblika kriminaliteta (imovinskog, nasilničkog), te na javni red i mir, sigurnost u cestovnom prometu i drugo.

Provodeći i poduzimajući mjere i aktivnosti vezane uz djelokrug rada ovlaštenih tijela, policijski i carinski službenici prate predmetnu problematiku, te domaće i svjetske trendove vezane uz zlorabu i krijumčarenje opojnih droga. Uvidom u statističke pokazatelje koji se odnose na kriminalitet zlorabe opojnih droga, te u dostupne pokazatelje svih ostalih subjekata uključenih u problematiku zlorabe opojnih droga, vidljivo je, odnosno za pretpostaviti je, da u Republici Hrvatskoj neće doći do bitnih pomaka vezanih uz pad potražnje za pojedinim opojnim drogama (učestalosti konzumiranja), te sukladno tome za očekivati je daljnje pokušaje rasta ponude opojnih droga na ilegalnom narko tržištu u Republici Hrvatskoj. Problematika ponude u Republici Hrvatskoj nije izolirana, te ovisi i o stanju na europskom, odnosno svjetskom ilegalnom tržištu opojnih droga. Kriminalitet vezan uz zlorabu opojnih droga sve se manje može promatrati u nacionalnim okvirima pojedine zemlje, budući da postoje značajnije poveznice između kriminalnih organizacija zemalja proizvođača i potrošača te tzv. tranzitnih zemalja. Stoga se suzbijanjem predmetnog kriminaliteta ne treba baviti izolirano bez uzimanja u obzir i niz drugih kriminalnih aktivnosti poput krijumčarenja oružja, ljudi, terorizma i pranja novca.

Trgovanje opojnim drogama je zasigurno jedan od najproduktivnijih oblika kriminalne djelatnosti organiziranog kriminala, kako u svijetu tako i na području Europe te Republike Hrvatske. Po ostvarenim prihodima doslovno se radi o globalnoj industriji koja može konkurirati najznačajnijim privrednim granama.

Da bi se uspješno provodile mjere smanjenja ponude te efikasno suzbijalo krijumčarenje opojnih droga od organiziranih kriminalnih grupa koje, osim već tradicionalne unutarnje podjele zaduženja, karakterizira i iznimna fleksibilnost, prilagodljivost, međusobna suradnja, velika financijska moć, eventualna umreženost s dijelovima državnih aparata pojedinih zemalja, potrebna je maksimalna angažiranost i međusobna koordinacija i suradnja svih mjerodavnih institucija društva, poglavito državnih tijela: Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva financija, Carinske uprave, Ministarstva pravosuđa te Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva. U tom smjeru potrebno je poticati suradnju policijskih,

carinskih i sudskih tijela, kao i sudjelovanje u zajedničkim projektima u obliku zajedničkih istraga, istražnih timova, uspostave mreže razmjene informacija u svim područjima, treninga, seminara i sl.

Za Republiku Hrvatsku, s obzirom na njenu geostratešku poziciju, možemo kazati da je tranzitna zemlja preko koje se opojna droga krijumčari na putu između zemalja proizvođača i zemalja potrošača. Poznat je fenomen tzv. »Balkanske rute« kao najkraćeg puta s istoka na zapad Europe, s napomenom da se u novije vrijeme javlja i takozvana dvosmjernost iste. Također je za istaknuti činjenicu da je Republika Hrvatska pomorska zemlja s nekoliko značajnih pomorskih luka.

Do sada u Republici Hrvatskoj nije zabilježena značajnija i organiziranija proizvodnja opojnih droga, izuzmu li se manje-više pojedinačni pokušaji uzgoja opojne droge marihuane namijenjene domaćem narkotržištu, što ne znači da pokušaja uspostave iste u budućnosti neće biti, poglavito kada se zna da je u nama susjednim zemljama otkriveno nekoliko ilegalnih laboratorija za proizvodnju sintetičkih opojnih droga, te su ostvarene značajnije zapljene kemikalija koje se upotrebljavaju u prerađivačkoj industriji, a zlouporabljaju se kao »prekursori« za pripremu, odnosno proizvodnju opojnih droga.

Prioritetni ciljevi i područja djelovanja

Kontinuirano i učinkovito poduzimanje svih na zakonu zasnovanih mjera i radnji usmjerenih na smanjenje ponude, odnosno suzbijanje proizvodnje i trgovine opojnim drogama, sprječavanje trgovanja i korištenja (prekursora) tvari koje se mogu uporabiti za proizvodnju opojnih droga, otkrivanje pranja novca te oduzimanje novca stečenog ilegalnom trgovinom opojnim drogama.

Radi ostvarivanja ciljeva vezanih uz suzbijanje ponude opojnih droga, područje djelovanja treba biti usmjereno na:

- povećanje administrativnih i operativnih kapaciteta, shodno mogućnostima, Ministarstva unutarnjih poslova i Carinske uprave usmjerenih na suzbijanje kriminaliteta vezanog uz krijumčarenje i zlouporabu opojnih droga (uključujući i kriminalitet koji čine ovisnici o opojnim drogama kako bi došli do opojnih droga ili sredstava za njihovu kupnju, odnosno kaznena djela učinjena pod utjecajem opojnih droga),
- kontinuirano educiranje (specijalizirana izvanškolska izobrazba) te maksimalno angažiranje svih policijskih i carinskih službenika za rad po predmetnoj problematici (poglavito na suzbijanju ulične distribucije opojnih droga i konzumiranja opojnih droga na javnim prostorima i površinama),
- usmjeravanje policijskih aktivnosti specijaliziranih policijskih službenika na nacionalne i međunarodne organizirane kriminalne skupine koje se bave krijumčarenjem i preprodajom opojnih droga, prekursora i možebitnom proizvodnjom opojnih droga,
- sprječavanje krijumčarenja opojnih droga efikasnim nadzorom državne granice (putničkog i robnog prometa) s naglaskom na otkrivanje i razbijanje međunarodnih krijumčarskih lanaca kojima se krijumčare opojne droge kroz Republiku Hrvatsku i u njoj (Balkanska ruta),
- formiranje i uporaba dobro opremljenih (materijalno tehnička sredstva, službeni psi za detekciju opojnih droga i dr.) timova granične policije i carine specijaliziranih za suzbijanje svih vrsta krijumčarenja, poglavito krijumčarenja opojnih droga,

- tehničko opremanje i uređenje graničnih prijelaza u skladu s europskim standardima te radi poboljšanja nadzora granice (i roba) otvaranje novih graničnih prijelaza uz adekvatno kadrovsko osnaživanje, sukladno porastu putničkog i robnog prometa,
- unutar Službe za suzbijanje krijumčarenja Carinske uprave potrebno je institucionalno i kadrovski ojačati rad Odjela za droge, opasne tvari i sprječavanje pranja novca,
- pravovremeno uočavanje novih pojava oblika (modaliteti, trendovi) krijumčarenja i zlouporabe opojnih droga,
- suzbijanje organizirane preprodaje i distribucije opojnih droga na teritoriju Republike Hrvatske od kriminalnih skupina, sprječavanje uspostave otvorenih narkoscena te suzbijanje preprodaje na ulici manjih količina opojnih droga, ulična redukcija (maksimalno otežavanje dostupnosti opojnih droga),
- planiranje i poduzimanje preventivnih mjera i aktivnosti vezanih uz sprječavanje zlouporabe opojnih droga u »zonama«, blizini dječjih vrtića, odgojno-obrazovnih ustanova te drugih mjesta na kojima se okuplja pretežito mlađa populacija,
- aktivno sudjelovati u provođenju medijskih kampanja koje imaju za cilj educirati mlade ljude o štetnosti konzumiranja opojnih droga, te na taj način upoznati javnost s mjerama koje policija provodi kako bi spriječila, reducirala i ublažila štete koje nastaju za pojedince i društvo u cjelini, a vezane su uz zlouporabu opojnih droga,
- ovlaštena tijela i institucije trebaju uspostaviti efikasan nadzor nad prometom kemikalija koje se mogu upotrijebiti za proizvodnju opojnih droga, te sprječavanje njihova krijumčarenja i zlouporabe,
- jačanje međunarodne policijske i carinske suradnje, bilateralne ili u sklopu međunarodnih policijskih organizacija, provođenje zajedničkih operativnih akcija, povećanje zajedničkih operativnih kapaciteta, uz međusobnu razmjenu znanja i iskustva te informacija,
- unapređenje prikupljanja, obrade i analize svih oblika informacija vezanih uz kriminalitet zlouporabe opojnih droga, uz međusobnu razmjenu tih informacija na regionalnoj i međunarodnoj razini,
- provođenje svih potrebnih mjera i radnji s ciljem svođenja na minimum mogućnosti proizvodnje ili uzgoja opojnih droga na području Republike Hrvatske,
- pojačati neposrednu policijsku suradnju među različitim ustrojstvenim jedinicama unutar Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, te pojačati policijske aktivnosti na lokalnoj razini,
- nastaviti s daljnjim unapređivanjem suradnje između tijela mjerodavnih za suzbijanje ponude opojnih droga u Republici Hrvatskoj (kako na državnoj tako i na lokalnoj razini), poglavito između Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva financija (Carinska služba i Ured za sprječavanje pranja novca), Ministarstva gospodarstva te Ministarstva pravosuđa, uz možebitno formiranje zajedničkih istražnih timova sa svrhom osiguranja čim efikasnijeg kaznenoga progona počinitelja težih oblika kaznenih djela vezanih uz zlouporabu i krijumčarenje opojnih droga,
- povećanje sigurnosti u cestovnom i pomorskom prometu, te smanjenje broja prometnih nezgoda koje izazivaju vozači pod utjecajem opojnih droga (testiranje vozača na opojne droge),

– unaprijediti tehnike vezane uz otkrivanje financijskih transakcija novca, odnosno tijek novca stečenog ilegalnom trgovinom opojnim drogama (otkrivanje tzv. pranja novca), te razotkrivanje i omogućavanje procesuiranja organiziranih grupa, pa i pravnih osoba koje sudjeluju u pranju novca, poglavito stečenog krijumčarenjem i preprodajom opojnih droga.

5.4.2. Nadzor nad prekursorima

Učinkovit nadzor nad kemijskim tvarima koje se mogu uporabiti za ilegalnu proizvodnju droga važan je čimbenik u sprječavanju nezakonite proizvodnje droga i posljedično smanjenje ponude droga. Budući da se te tvari nalaze u redovitom prometu te se u velikim količinama koriste u kemijskoj, farmaceutskoj, kozmetičkoj i sličnim industrijama, potrebno je provoditi zakonske i druge intervencije sprječavanja njihova nezakonitog otjecanja. To podrazumijeva sustavni nadzor nad proizvodnim subjektima (sirovine, tehnologije), znanstvenim i istraživačkim subjektima (sirovine, laboratorijska oprema), uvozom, izvozom i provozom određenih roba i kemikalija/prekursora (količine i namjena).

Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti na trajan nadzor nad međunarodnim prometom tih tvari, suradnju ovlaštenih državnih tijela i proizvođača tvari, trgovaca i prijevoznika radi otkrivanja sumnjivih pošiljaka i pokušaja nezakonite uporabe prekursora. Nadalje, nužno je cjelovito vođenje evidencije o prekograničnom prometu prekursorima, razmjena informacija s relevantnim tijelima drugih država i međunarodnim institucijama, kao i međusobna suradnja mjerodavnih državnih tijela.

5.4.3. Kaznena politika

Kaznena politika na području suzbijanja ilegalnog posjedovanja, prijevoza, proizvodnje i omogućavanja uporabe opojnih droga predstavlja sastavni dio sveukupne nacionalne politike na području suzbijanja i smanjivanja uporabe opojnih droga. U skladu s prihvaćenim međunarodnim standardima i konvencijama Ujedinjenih naroda i hrvatskim zakonodavstvom kojim se regulira zlouporaba opojnih droga, pooštren je nadzor nad psihoaktivnim tvarima koje su podijeljene u tri skupine, ovisno o opasnim učincima i posljedicama na čovjekovo zdravlje, a sadržane su u Popisu opojnih droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti opojna droga te tvari koje se mogu uporabiti za izradu opojnih droga. Poseban nadzor usmjeren je na prekursore koji su također uvršteni na popis, a njihova zlouporaba se kažnjava kao kazneno djelo. Osim navedenog, u Zakonu o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona dopunjena je odredba o uvjetnoj osudi sa zaštitnim nadzorom u vezi s odvikavanjem od ovisnosti u terapijskoj zajednici, novom točkom »podvrgavanje odvikavanju od ovisnosti o alkoholu i opojnim drogama u zdravstvenoj ustanovi ili terapijskoj zajednici«. U postojeći katalog posebnih obveza, uz zaštitni nadzor, dodala se nova posebna obveza kao primjerenija za počinitelje kaznenih djela koji su kazneno djelo počinili pod odlučujućim djelovanjem droge. Što se tiče vođenja kaznenog postupka prema maloljetnicima, Zakon o sudovima za mladež je tijekom pretpripremnog postupka u članku 63. predvidio mogućnost da državni odvjetnik – za kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora u trajanju do pet godina ili novčana kazna – ne zahtijeva pokretanje kaznenog postupka iako postoji osnovana sumnja da je maloljetnik počinio kazneno djelo, ako smatra da ne bi bilo svrhovito voditi postupak prema maloljetniku s obzirom na narav kaznenog djela i okolnosti u kojima je djelo počinjeno. Državni odvjetnik može odluku o nepokretanju postupka uvjetovati spremnošću maloljetnika da se podvrgne stručnom medicinskom postupku ili postupku odvikavanja od droge ili drugih ovisnosti. Nakon što uz suradnju i nadzor Centra za socijalnu skrb maloljetnik ispuni obveze, državni odvjetnik donosi konačnu odluku o nepokretanju postupka prema

maloljetniku. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta («Narodne novine», br. 33/05.) koji je stupio na snagu 22. ožujka 2005. godine detaljnije je odredio djelokrug i ovlasti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.

Nelegalna proizvodnja i promet opojnim drogama, posjedovanje te omogućavanje njihove uporabe, sukladno Kaznenom zakonu Republike Hrvatske, kvalificirani su kao kaznena djela. Za osobe koje maloljetnim osobama omogućavaju uporabu opojnih droga u neposrednoj blizini škola ili u školama, odnosno u neposrednoj blizini i u prostorijama u kojima se odvijaju aktivnosti mladih, ili ako se radi o iskorištavanju utjecaja na maloljetne osobe ili osobe koje nisu u stanju realno prosuditi o opasnosti opojnih droga, potrebno je razmotriti mogućnost primjene strožih sankcija. Ujedno u kaznenim i prekršajnim postupcima koji se vode zbog zlouporabe opojnih droga potrebno je zauzimati se za što brže procesuiranje slučajeva u kojima je ovisnost o opojnim drogama uzrok kaznenih, odnosno prekršajnih djela.

Osim navedenog, potrebno je provesti sustavnu analizu učinkovitosti primjene kaznene politike na predmete u kaznenom i prekršajnom postupku u vezi sa zlouporabom opojnih droga, osobito na području kažnjavanja posjedovanja opojnih droga u količinama koje su konzumentima potrebne za jednokratnu uporabu, ako druge okolnosti ne ukazuju na mogućnost zlouporabe opojnih droga. Na temelju pokazatelja učinkovitosti kaznene politike, sagledati nedostatke i usmjeriti pozornost na edukaciju sudaca i državnih odvjetnika i stručnih suradnika iz područja suzbijanja neovlaštene trgovine opojnim drogama te u vezi s primjenom kaznenih i prekršajnih odredbi vezanih uz zlouporabu opojnih droga. U tom kontekstu potrebno je i razmotriti mogućnost upućivanja većeg broja zatvorenika-ovisnika kojima je izrečen uvjetni otpust, u terapijske zajednice koje djeluju u sustavu socijalne skrbi. Istodobno je potrebno smisljeno povezati skupine stručnjaka koji će pojedinačnim počiniteljima, odmah nakon otkrića kažnjivog ponašanja, po potrebi pružiti odgovarajuću stručnu pomoć. U skladu s tim je potrebno donijeti zdravstvene programe i programe socijalne zaštite za postupanje s počiniteljima prekršaja.

Budući razvoj kaznene politike i zakonodavstva treba temeljiti na preporukama i odlukama tijela Europske unije.

5.4.3.1. Kaznionice i zatvori

U sklopu djelokruga rada Uprave za zatvorski sustav tretman zatvorenika ovisnika o opojnim drogama provodi se na temelju odluke suda (izrečena sigurnosna mjera liječenja od ovisnosti) kao i na osnovi obavljene psihosocijalne dijagnostike, utvrdi li se da je zatvorenik prije dolaska na izdržavanje kazne konzumirao ili eksperimentirao s opojnim drogama. Uključivanje u postupak liječenja sastavni je dio pojedinačnog programa izdržavanja kazne zatvora. Zatvorenicima se uključivanje u programe omogućava i na vlastiti zahtjev, a tijekom izdržavanja kazne u postupak liječenja uključuju se zatvorenici koji nisu bili uključeni na temelju prije navedenih načina ako se prigodom preispitivanja uspješnosti pojedinačnog programa izvršavanja kazne utvrdi takva potreba.

U zatvorskom sustavu zatvorenicima ovisnicima o opojnim drogama pruža se zdravstvena skrb, provodi se edukacija iz područja zlouporaba opojnih droga te se oni uključuju u modificirane terapijske zajednice. Terapijske zajednice ustrojene su u zatvorenoj kaznionici u Lepoglavi u kojoj se zatvorenici nakon što potpišu terapijski ugovor smještaju na poseban odjel, te u poluotvorenoj kaznionici u Turopolju. U kaznionici u Turopolju zatvorenici ovisnici, koji zbog režima izvršavanja kazne u poluotvorenim uvjetima nisu odvojeni od ostalih zatvorenika, također potpisuju terapijski ugovor, a pogodnosti izlazaka izvan kaznionice

prilagođene su obvezama javljanja u centre za suzbijanje ovisnosti u socijalnoj zajednici. U zatvoru u Zagrebu provodi se projekt pod nazivom: »Institucionalni i poslijepenalni tretmani osuđenih ovisnika«, a u tijeku je i njegova aplikacija na još devet zatvora u kojima se izvršavaju kazne u kraćem trajanju (do 6 mjeseci).

U zatvorskom sustavu primjenjuje se i odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod, te se u odgojnim zavodima u Turopolju i Požegi provodi tretman maloljetnih odgajanika i odgajnica, a sukladno njihovom trenutačnom broju ustrojavaju se i modificirane terapijske zajednice. U odgojnim zavodima posebna se pozornost poklanja edukativnom i preventivnom radu, što je primjereno dobi populacije. U ostalim kaznionicama i zatvorima sa zatvorenicima ovisnicima provodi se individualni stručni rad.

Posebna kategorija osoba u zatvorskom sustavu su pritvorenici. Osim pružanja zdravstvene zaštite, za vrijeme izvršavanja mjere pritvora provodi se detoksifikacija primjenom metadonske terapije. Prije dovršetka detoksifikacije zatvorenik se ne upućuje na izdržavanje kazne u kaznionice.

Poteškoće u provođenju tretmana ovisnika u proteklom razdoblju odnosile su se na problem nedovoljnih smještajnih kapaciteta u zatvorenim kaznionicama i zatvorima, nepopunjenost službeničkog mjesta liječnika u pojedinim kaznionicama, manjak novčanih sredstava za češće i kvalitetnije testiranje zatvorenika ovisnika na prisutnost opojnih sredstava u organizmu, te nedovoljnu prisutnost centara za suzbijanje ovisnosti u programima koji se za ovisnike provode tijekom izdržavanja kazne radi što kvalitetnije organizacije prihvata poslije otpusta.

Osnovni cilj ovog dokumenta u odnosu na zatvorski sustav definira se prihvaćanjem međudnosa zatvora i kaznionica i ukupne društvene zajednice. Zatvori su mjesta u kojima se ovisnici nalaze samo ograničeno, katkad i vrlo kratko vrijeme tijekom kojeg im treba učiniti dostupnima sve programe koji se provode u zajednici, a primjenjivi su u zatvorskim uvjetima. Za provođenje kvalitetnog tretmana ovisnika o opojnim drogama u zatvorskom sustavu zatvorenicima je potrebno osigurati liječenje od ovisnosti po istim doktrinama i uvjetima koje je dostupno ovisnicima izvan zatvora: detoksifikacija, odjeli bez droga i drugi oblici liječenja. To podrazumijeva dovoljan broj stručnjaka i njihovu permanentnu edukaciju te superviziju stručnjaka izvan zatvorskog sustava, kao i osiguravanje smještajnih kapaciteta prvenstveno radi organizacije izvršavanja kazne na posebnim »drug-free« odjelima. Nadalje, nužno je opremiti zatvorski sustav certificiranim testerima za prisutnost opojnih sredstava u organizmu, a testiranje treba provoditi prema verificiranim protokolima. Radi sprječavanja infekcije zaraznim bolestima, omogućiti zatvorenicima dostupnost mjera koje postoje i u društvu te permanentno provoditi testiranja na hepatitis B i C te HIV. Centri za suzbijanje ovisnosti moraju se potaknuti na participiranje u provođenju programa u zatvorskom sustavu s naglaskom na pružanje usluga i pomoć u organizaciji postpenalnog prihvata za zatvorenike ovisnike o opojnim drogama. Osim osnivanja kaznionice socioterapijskog tipa, potrebno je razmotriti i mogućnost upućivanja većeg broja uvjetno otpuštenih zatvorenika u terapijske zajednice i druge oblike liječenja i skrbi. Radi unapređenja kvalitete podataka i njihovog ujednačavanja, potrebno je umrežiti zatvorski sustav s institucijama koje vode registar ovisnika. Naposljetku, potrebno je permanentnom izobrazbom službenika pravosudne policije i stalnim tehničkim opremanjem i unapređivanjem, poduzimati sve mjere za sprječavanje unosa i ponude opojnih sredstava u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima.

Nastaviti razvijanje međunarodne suradnje hrvatskoga zatvorskog sustava s ENDIPP-om (European Network on Drugs and Infections Prevention in Prison) te ostalim relevantnim međunarodnim tijelima i institucijama i nevladinim udrugama koje se bave tretmanom i liječenjem ovisnika u zatvorima i društvenoj zajednici.

5.5. MEĐUNARODNA SURADNJA

Globalna priroda problema vezanih uz opojne droge zahtijeva regionalni, bilateralni i multilateralni pristup, te je u tom cilju potrebno osnaživati kako bilateralnu suradnju tako i suradnju s međunarodnim organizacijama i drugim čimbenicima kao što su Pompidou grupa Vijeća Europe, UNODC, WHO, EMCDDA i druge. Političku i razvojnu međunarodnu suradnju na području zlorabe opojnih droga treba temeljiti na učinkovitom promicanju i unapređivanju uravnoteženog pristupa problemima droga i prekursora i to kroz mehanizme regionalne suradnje koji uključuju sve zemlje uzduž pojedinih ruta trgovanja (Balkanska ruta), pronalaženja mogućih ključnih partnera, kao i suradnje s međunarodnim organizacijama i institucijama te zemljama članicama EU. Međunarodno sudjelovanje omogućava multilateralni oblik usklađene i cjelovite ponude različitih mjera, dok će u sklopu približavanja Europskoj uniji, putem programa CARDS i PHARE, biti uspostavljena izravna suradnja s članicama EU.

Hrvatska nastoji uključivanjem u međunarodne aktivnosti na području suzbijanja droga i posljedica njihova uzimanja, aktivno sudjelovati u rješavanju problematike povezane s uporabom i zlorabom droga, sudjelovati u kreiranju politike i stručnih pristupa na tom području. Nadalje, međunarodnom se suradnjom učinkovitije bori protiv kriminalnih organizacija, korupcije i pranja novca te nadzire promet opojnim drogama i prekursorima.

5.6. IZOBRAZBA

Potrebno je osigurati stalno osposobljavanje na dodiplomskoj i poslijediplomskoj razini iz područja zlorabe sredstava ovisnosti. Potrebno je kontinuirano provoditi ciljane edukacije stručnjaka i drugih osoba koje se bave problemom ovisnosti. Za djelatnike koji se izravno bave problemom ovisnosti organiziraju se tečajevi trajne edukacije pri matičnim fakultetima. Postigne li se suglasnost zainteresiranih fakulteta, nužno je razraditi program multidisciplinarnoga poslijediplomskog studija. Osigurati treba i nove oblike izobrazbe za planiranje i evaluaciju preventivnih programa. Osigurat će se i specifična dodatna izobrazba (informativna predavanja, okrugli stolovi i sl.) svih sudionika koji sudjeluju u provedbi Nacionalne strategije, uključujući i najširu javnost.

Izobrazbu treba provoditi u suradnji sa stručnjacima i znanstvenim institucijama iz Hrvatske, kao i u suradnji s međunarodnim organizacijama.

6. FINANCIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA PROVEDBU NACIONALNE STRATEGIJE

Za provedbu Nacionalne strategije nužno je osigurati financijska sredstva čija će visina osiguravati kvalitetnu implementaciju strategije, a sukladno djelokrugu rada i obvezama pojedinih nositelja uključenih u provedbu Nacionalne strategije. Sredstva za provedbu Nacionalne strategije na razini tijela državne uprave, na temelju prethodnoga međuresorskog usklađivanja, potrebno je osigurati unutar državnog proračuna na stavkama pojedinih resornih ministarstava.

Stoga je nužno ukazati na potrebu da nositelji koji nemaju unutar svojih proračunskih planova posebno predviđena sredstva za provedbu Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe opojnih droga, poduzmu aktivnosti usmjerene na njihovo osiguranje.

Po načelu podijeljene odgovornosti između države i lokalne zajednice potrebno je u proračunskim sredstvima tijela lokalne samouprave izdvojiti veća sredstva za djelovanje županijskih povjerenstava za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, provedbu preventivnih mjera na lokalnoj razini te ostalih aktivnosti čija kvalitetna implementacija ovisi o inicijativama lokalne uprave.

Kao dodatne financijske izvore koristiti sredstva od igara na sreću, sredstva međunarodnih organizacija (Ujedinjeni narodi (UNODC), Europska unija, Vijeće Europe), kao i sredstva dobivena na temelju oduzimanja imovine pravomoćno osuđenih počinitelja kaznenih djela na području droga.

7. AKCIJSKI PLAN

Akcijskim planom za područje droga detaljnije se opisuju pojedini ciljevi i načini ostvarivanja postavljenih ciljeva, kao i konkretne zadaće pojedinih izvršitelja za odabrano proračunsko razdoblje, na temelju ocjene prethodnoga akcijskog plana i novih potreba u stručnim pristupima i na temelju smjernica Nacionalne strategije. Akcijski plan mora biti vezan uz sadržajnu i terminsku strukturu ciljeva Nacionalne strategije.

Akcijski plan suzbijanja zlouporabe opojnih droga donosi se za trogodišnja razdoblja.

Vlada Republike Hrvatske će na prijedlog Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za suzbijanje zlouporabe opojnih droga, a na temelju prijedloga nadležnih tijela državne uprave, sukladno djelokrugu njihovog rada, u roku od 30 dana od dana usvajanja Nacionalne strategije u Hrvatskom saboru, donijeti Akcijski plan kojim će se preciznije definirati pojedini ciljevi, načini njihovog ostvarivanja, rokovi izvršenja i procjena potrebnih financijskih sredstava za određeno proračunsko razdoblje.

8. ZAKLJUČNE ODREDBE

Nacionalna strategija nakon donošenja u Hrvatskom saboru objavit će se u »Narodnim novinama«.

Donošenjem ove Nacionalne strategije prestaje se primjenjivati Nacionalna strategija nadzora nad opojnim drogama, suzbijanja zlouporabe opojnih droga i pomoći ovisnicima o opojnim drogama u Republici Hrvatskoj koju je usvojio Hrvatski sabor u ožujku 1996. godine.

